

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Úpadkové trestné činy

Michal Šoljak

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Úpadkové trestné činy

Vypracoval: Michal Šoljak

Vedoucí: doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

Plzeň 2020

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni, duben 2020

.....

Michal Šoljak

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval vedoucímu diplomové práce panu doc. JUDr. Janu Kocinovi, Ph.D. za připomínky, zodpovězené dotazy, rady, a především za celkové vedení této diplomové práce. Děkuji mu za jeho ochotu a trpělivost při řešení sporných otázek týkající se úpadkových trestných činů. Dále bych jemu a celé katedře trestního práva poděkoval za vše co pro studenty dělají. Další poděkování směřuje za panem Prof. JUDr. Miroslavem Bělinou, CSc. a celé advokátní kanceláři Bělina & Partners, s.r.o. za poskytnuté rad, zkušeností, a hlavně za veškerou trpělivost během mého studia na právnické fakultě Západočeské Univerzity v Plzni, a díky nimž jsem mohl proniknout do tajů advokacie a činnosti s tím spojených. Rád bych poděkoval i soudcům Okresního soudu v Liberci a Krajského soudu Ústí nad Labem – pobočka Liberec za vedení diskuzí o zajímavých případech, vztahující se k problematice této diplomové práce. V neposlední řadě bych na tomto místě chtěl poděkovat svému otci za poskytnutí jeho cenných poznatků a zajímavostí, kterými byl obohacen během své dlouhodobé advokátní praxe. Můj dík rovněž patří mé matce za poskytnutí rad ohledně tematiky insolvenčního práva a soudnictví. Na závěr patří obrovský dík mým rodičům a zbytku rodiny za veškerou podporu, rady, pomoc a motivaci během celého mého studia na právnické fakultě v Plzni.

Seznam použitých zkratek

LZPS	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
ÚST	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZTOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník
TrZ 1852	zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích
TrZ 1950	zákon č. 86/1950 Sb., Trestní zákon
TrZ 1961	zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon
TrŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
OsŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích
InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
StGB	„Strafgesetzbuch“ (Německý trestní zákoník)

Obsah

1	Úvod.....	- 1 -
2	Historický vývoj v oblasti úpadkových trestných činů	- 3 -
2.1	Období do roku 1989	- 3 -
2.2	Období od roku 1989	- 6 -
3	Některé souvislosti při postihu úpadkových trestných činů.....	- 9 -
3.1	Sociální aspekty.....	- 12 -
3.2	Ekonomické aspekty:.....	- 13 -
3.3	Kriminologické aspekty:	- 14 -
3.4	Vývoj právního vědomí	- 16 -
4	Základní pojmy úpadkového práva.....	- 18 -
4.1	Základní pojmy z pohledu insolvenčního práva	- 18 -
4.2	Základní pojmy z pohledu trestního práva	- 25 -
5	Porovnání trestního postihu podle zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů s právní úpravou dle zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů u trestných činů úpadkových.	- 27 -
5.1	Porovnání § 256 TrZ 1961 s § 222 TrZ.....	- 28 -
5.2	Porovnání §256 odst. 1 písm. d) TrZ 1961 s § 227 TrZ.....	- 30 -
5.3	Porovnání §256c TrZ 1961 s § 224 TrZ.....	- 30 -
5.4	Porovnání §256a TrZ 1961 s § 223 TrZ.....	- 32 -
5.5	Porovnání §256b TrZ 1961 s § 226 TrZ.....	- 33 -
5.6	Porovnání §126 TrZ 1961 s § 225 TrZ.....	- 34 -
6	Úpadkové trestné činy	- 36 -
6.1	Trestný čin poškození věřitele	- 36 -
6.1.1	Obecné znaky	- 36 -
6.1.2	Subjekt trestného činu	- 38 -
6.1.3	Subjektivní stránka trestného činu.....	- 40 -
6.1.4	Poškození vlastního věřitele.....	- 40 -
6.1.5	Poškození cizího věřitele	- 46 -
6.1.6	Kvalifikované skutkové podstaty	- 47 -
6.2	Trestný čin zvýhodnění věřitele.....	- 48 -
6.2.1	Zákonné vymezení.....	- 48 -
6.2.2	Subjekt trestného činu	- 49 -
6.2.3	Subjektivní stránka trestného činu.....	- 51 -
6.2.4	Zvýhodnění věřitele a způsobení škody.....	- 52 -
6.2.5	Kvalifikované skutkové podstaty trestného činu zvýhodnění věřitele	- 55 -
6.3	Trestný čin způsobení úpadku.....	- 57 -
6.3.1	Subjekt a subjektivní stránka	- 60 -
6.3.2	Způsobení úpadku dle § 224 odst. 1.....	- 62 -
6.3.3	Způsobení úpadku dle 224 odst. 2.....	- 66 -
6.3.4	Kvalifikované skutkové podstaty	- 68 -

6.4	Trestný čin porušení povinnosti v insolvenčním řízení.....	- 69 -
6.4.1	Zákonné vymezení.....	- 69 -
6.4.2	Subjekt a subjektivní stránka trestného činu.....	- 72 -
6.4.3	Maření a hrubé ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce	- 74 -
6.5	Trestný čin pletichy v insolvenčním řízení.....	- 76 -
6.5.1	zákonné vymezení.....	- 76 -
6.5.2	Subjekt trestného činu.....	- 79 -
6.5.3	Subjektivní stránka.....	- 80 -
6.5.4	První základní skutková podstata trestného činu pletichy v insolvenčním řízení.....	- 81 -
6.5.5	Druhá základní skutková podstata trestného činu pletichy v insolvenčním řízení.....	- 83 -
6.5.6	Třetí skutková podstata trestného činu pletichy v insolvenčním řízení.....	- 84 -
6.5.7	Kvalifikované skutkové podstaty.....	- 84 -
7	Přidružený trestný čin.....	- 86 -
7.1	Porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku.....	- 86 -
7.1.1	Subjekt a subjektivní stránka.....	- 86 -
7.1.2	Povinnost učinit prohlášení o majetku.....	- 87 -
7.1.3	Porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení.....	- 88 -
8	Porovnání české právní úpravy s německou právní úpravou v oblasti úpadkových trestných činů.....	- 89 -
8.1	Bankrot, zvláště těžký případ bankrotu.....	- 90 -
8.2	Porušení povinnosti vést účetnictví.....	- 91 -
8.3	Zvýhodnění věřitele.....	- 92 -
8.4	Zvýhodnění dlužníka.....	- 93 -
9	Úvahy de lege lata a de lege ferenda.....	- 95 -
10	Závěr.....	- 100 -
11	Resume.....	- 103 -
	Seznam zdrojů.....	- 105 -
	Přílohy:.....	- 112 -

1 Úvod

V souvislosti s ukončením mého studia na vysoké škole jsem si jako téma diplomové práce vybral poměrně málo řešenou, ale stále významnější, problematiku trestné činnosti úpadkového charakteru, tedy úpadkové trestné činy. Ve své práci se budu snažit posoudit vývoj, nově se objevené trestné činnosti, která se objevila v souvislosti s vývojem společnosti po roce 1989. Svoji práci jsem rozdělil chronologicky do několika základních bodů, z nichž se budu snažit osvětlit náhled na tuto trestnou činnost. Tato práce by měla poukázat i na vliv společensko-politických i ekonomických změn, které se odehrály po roce 1989, a na vliv společenských a ekonomických změn v rámci Evropy a Evropské unie, kdy právě v oblasti podnikání má spolupráce na úseku trestního práva přesah do úpravy mezinárodní spolupráce. Při postihu trestných činů, i v rámci úpadkových trestných činů, velmi často dochází k přesahu trestné činnosti přes hranice České republiky. V práci budou obecně charakterizovány nejčastější formy trestných činů souvisejících s úpadkem nebo úpadkovými trestnými činy. Budu se zabývat možnostmi a potřebami rozvíjející se společností s přihlédnutím k společensko-politickým a ekonomickým změnám a s tím spojenými změnami v podnikatelském prostředí, které mají za následek změnu a rozvoj trestné činnosti úpadkových trestných činů. Pro tyto trestné činy je také charakteristický odlišný náhled společnosti oproti jiným trestným činům, neboť tak jak jsem zjistil při zpracování práce, v několika případech, ačkoliv se jednalo o jednání protiprávní, tak pachatele byli naopak velebení.

V druhé kapitole se zaměřím na historický úvod při páchání trestných činů úpadkových. Zaměřím se na změny ve společnosti, a s tím spojené změny v chápání trestných činů úpadkových. Dále se zaměřím na společensko-politické a sociální ekonomické a kriminologické aspekty, které se projevují v páchání trestné činnosti u úpadkových trestných činů.

Jak jsem zjistil při zkoumání problematiky úpadkových trestných činů, tak tyto trestné činy souvisejí se změnami ve společnosti, a to především se změnami, které nastaly v České republice po roce 1989, proto se zaměřím především na otázky sociální, ekonomické a trestněprávní.

Čtvrtá kapitola obsahuje obecné pojmy, které se užívají v rámci trestné činnosti úpadkového charakteru, kdy zásadními normami jsou trestní zákoník a pak insolvenční zákon, který řeší otázky úpadku dlužníka fyzické či právnické osoby. Na tyto pojmy pak bude navazovat druhá část kapitoly čtvrté, která obsahuje základní pojmy používané v oblasti trestního práva při řešení trestněprávní odpovědnosti jednotlivých pachatelů.

Kapitola pátá mé diplomové práce, pak obsahuje porovnání mezi právní úpravou u úpadkových trestných činů, tak jak byla obsažena v právní úpravě zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, a porovnání této úpravy s aktuální právní úpravou, která je obsažena v zákoně č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, kdy jsem zjistil, že jednak došlo ke zpřesnění skutkových podstat daných trestných činů, zpřísnění trestněprávní odpovědnosti a zpřísnění katalogu možných ukládaných trestů, proto jsem provedl porovnání těchto trestných činů.

Stěžejní podmínky, předpoklady a znaky úpadkových trestných činů jsou obsaženy v šesté kapitole diplomové práce, kdy se snažím rozebrat jednotlivé základní skutkové podstaty trestných činů úpadkových a pak i kvalifikované skutkové podstaty, tedy trestné činy, které jsou uvedeny v ustanoveních § 222 až 226 trestního zákoníku. Poukazují zde na jednotlivé formy a poukazují především i na různosti spáchání trestných činů. Jednotlivé trestné činy obvykle obsahují více základních skutkových podstat, a také charakteristické znaky pro kvalifikované skutkové podstaty. Zde jsem se také zaměřil i na případnou nejdůležitější a nejzásadnější judikaturu, která v této souvislosti je používána. Na kapitolu šestou navazuje v krátkosti kapitola sedmá, která vymezuje podstatné znaky trestných činů, které mají určité vlastnosti společné s úpadkovými trestnými činy.

V následující kapitole je vymezen základní nástin a komparace německé právní úpravy v oblasti úpadkových trestných činů s právní úpravou ČR.

Na závěr, pak práce obsahuje úvahy a náměty pro možnou budoucí úpravu, která se pokusí snížit možnost páchat trestné činnosti úpadkového charakteru v tak vysokém rozsahu, v oblasti vzájemných mezilidských vztahů, která zásadně ovlivňují i podnikatelské prostředí. Současně se zaměřím na otázku úvah a de lege ferenda.

2 Historický vývoj v oblasti úpadkových trestných činů

Cílem této kapitoly je aspoň zčásti nastínit historický vývoj právní úpravy úpadkových trestných činů. Mým cílem není nahradit širokou škálu odborné literatury, pojednávající o vývoji právní úpravy, zabývající se trestním právem, konkrétně úpadkovými trestnými činy. Mým cílem v této kapitole je nastínit základní body vývoje právní úpravy úpadkových trestných činů. V nejstarších dobách nebylo tolik pramenů, které by pojednávaly o právní úpravě výše zmíněných trestných činů. Až s postupem času se nám objevují další a další prameny týkající se trestního práva, občanského práva, obchodního práva, ale i insolvenčního práva.

2.1 Období do roku 1989

Vývoj trestního práva na českém území v oblasti úpadkových trestných činů ovlivňuje například Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852. Tento trestní zákon se stal součástí i platného právního řádu v roce 1918. Nicméně zde byly rozdíly oproti jeho předchůdci z roku 1803, neboť normy procesní byly obsaženy v jiném zákoně. Trestní právo procesní bylo od roku 1850 upraveno trestním řádem. Trestní zákon z roku 1852 pečlivě rozdělil trestné činy podle jejich závažnosti. Trestné činy byly rozděleny na zločiny, přečiny a přestupky. V daném trestním zákoně se nachází první zmínky úpadkových trestných činů, jak jsou známy v dnešní podobě. Jedná se např. o §199 v návaznosti na § 198, který stanovil, kdy se stává podvod zločinem z povahy skutků. V §199 písm. f) se píše, "*když se někdo marnotratností uvrhne v nemohoucnost, by dluhy platil, nebo když úskoky hledí prodloužiti úvěr, anebo postavením smyšlených věřitelů neb jinak podvodným srozuměním neb ukrytím části jmění svého, pravý stav masy překrouti*".¹ Nicméně musíme konstatovat, že toto ustanovení bylo zrušeno císařským nařízením a nahrazeno přesnějším a detailnějším ustanovením podvodného úpadku a poškození věřitelů, ustanovením, které má blíže k trestnému činu poškození věřitele a způsobení úpadku, jak je známe dnes.²

---

¹ MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4., s. 191 až 195

² Viz zákon o zločinech, přečinech, přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1.1.1927. (117/1852 Ř. z.)

Císařské nařízení č. 337/1914 ř.z., zavedlo řád odpůrcí, vyrovnávací a konkurzní. Tato novela znamenala významný posun ohledně otázky trestního postihu úpadkových deliktů.

Co se týká samostatného trestního zákona z roku 1852, tak jistě stojí za zmínku několik ustanovení, která upravovala jednotlivé zločiny a přečiny. Mezi stěžejní ustanovení týkající se úpadkových trestných činů můžeme zmínit: § 205a, § 205b a § 485 až 486c TrZ 1852. Rád bych upozornil na fakt, že ustanovení v trestním zákoně z roku 1852 jsou podobná ustanovením aktuálně platného trestního zákona, takovým ustanovením, která se týkají úpadkových trestných činů.³

V ustanovení § 205a TrZ 1852 můžeme najít zločin **podvodný úpadek**. Jak jsem již zmínil výše, nalezneme zde paralelu s ustanovením aktuálního trestního zákona v § 222 odst. 1 TRZ, tedy **trestný čin poškození vlastního věřitele**.

Další obdobnou skutkovou podstatu, týkající se úpadkových trestných činů, jak je známe v dnešní podobě, nalezneme v ustanovení § 205b TrZ 1852, které nese název **poškození cizích věřitelů**. V dnešní době nalezneme takřka totožnou skutkovou podstatu v § 222 odst. 2 TrZ.

Jak jsem již naznačil výše, nalezneme porušení zákona a právních norem, týkající se závazkových vztahů a vztahů mezi dlužníkem a věřitelem i v oblasti přečinů v trestním zákoně z roku 1852. Tyto přečiny, které souvisejí s úpadkem, nalezneme v ustanoveních § 485 až 486c TrZ 1852. Jedná se o přečiny, které byly charakteristické menší společenskou nebezpečností. Mezi tyto přečiny patřily přečiny: nadržování věřiteli, úpadek z nedbalosti, nedostatečného vedení knih dlužníkem, a ustanovení přečinu, které je podobné smyslu trestného činu pletichy v insolvenčním řízení dle § 226 TrZ, rejdy za řízení vyrovnávacího nebo řízení konkursního. Tyto přečiny byly vymezeny ve výše zmíněném zákoně v hlavě jedenácté o přečinech a přestupcích proti bezpečnosti majetku. Prvním přečinem, který má obdobu k dnešnímu pojetí trestného činu zvýhodnění věřitele dle § 223 TrZ, bylo znění tehdejšího přečinu *nadržování věřitele*.⁴

---

³ MILOTA, A. Učebnice obojího práva trestního, platného v Československé republice. Právo hmotné. Kroměříž: Nakladatelství J. Gusek, 1926, s. 373 a násl.

⁴ Zákon č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927, § 485

Druhým dle mého názoru důležitým přečinem, který ovlivnil aktuální pojmání trestných činů v souvislosti s úpadkem, je přečin *úpadku z nedbalosti* dle § 486 TrZ 1852. O tomto přečinu se dá konstatovat, že byl vzorem pro dnešní pojetí trestného činu způsobení úpadku vymezeném v § 224 TrZ.⁵

Posledním obdobným přečinem, o kterém bych se rád zmínil, je přečin *rejdy za řízení vyrovnávacího nebo za řízení konkursního* dle § 486c TrZ 1852. Tento přečin má několik společných znaků s dnešním pojetím trestného činu pletichy v insolvenčním řízení, tak jak je vymezuje trestní zákoník v § 226 TrZ.

Prvním stěžejním bodem pro úpadkové delikty bylo přijetí poválečného trestního zákona v roce 1950 (dále jen TrZ 1950). Tento Trestní zákon zrušil předešlý, a již velmi starý, zákon o zločinech, přečinech, a přestupcích z poloviny 19. století a všechny trestněprávní předpisy na tento zákon navazující. Trestní zákon z roku 1950 byl značným inspiračním vodítkem k dnešnímu trestnímu zákoníku. Tímto trestním zákonem došlo k upuštění velmi promyšlené trestněprávní ochrany závazkových vztahů, včetně práv účastníků závazkových vztahů.

Za spáchání jediného úpadkového trestného činu poškození věřitele mohl být pachatel potrestán trestem odnětí svobody v délce nepřevyšující jeden rok. Nicméně tento fakt by neplatil v případě, že by pachatel daným trestným činem *poškození věřitele* způsobil značnou škodu tj. nejméně 500 000 Kč. Tento Trestní zákon znal možnost poškození vlastního a cizího věřitele, jak je zná aktuální účinný trestní zákoník. A byl účinný v době, kdy na našem území takřka neexistovala možnost existence insolvenčního nebo konkursního řízení.⁶ Velká pozornost byla poskytována ochraně socialistického vlastnictví. Z důvodu existence majetku státu, družstev, a společenských organizací docházelo k naplňování znaku skutkové podstaty trestného činu poškození věřitele dle § 257 jen zřídka.

Tento trestní zákon byl účinný až do 31.12. 1961, kdy tehdejší zákonodárci chtěli reagovat na aktuální společensko-politickou a ekonomickou situaci. Podrobnější komparace trestního zákona z roku 1961 (z. č. 140/1961) a současného trestního zákoníku (z. č. 40/2009 Sb., uvádím v jiné části této práce.

---

⁵ PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe, s. 52.

⁶ PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe, s. 55.

2.2 Období od roku 1989

V době polistopadové po roce 1989 došlo na českém území k velkému množství změn v oblasti ekonomické, politické a společenské. Ne jinak tomu bylo v oblasti trestního práva. Po listopadu 1989 došlo a stále dochází postupně k přetvoření celého právního řádu s cílem dosáhnout demokratický politický systém a demokratický právní řád. Pojetí trestního práva po nezbytných novelizacích našeho trestního zákona v období od roku 1989 vychází z myšlenek právního státu, zejména z teorie o subsidiárním či akcesorickém charakteru trestního práva. Trestní právo totiž chrání společenské hodnoty i práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, jejichž vztahy jsou pravidelně upraveny jinými právními odvětvími. Přitom však používá často vlastních specificky trestněprávních pojmů. V této souvislosti se často také hovoří o zásadách pomocné úlohy trestní represe nebo ekonomie trestní hrozby. Podstata tohoto problému je v tom, že trestní právo používá ty nejcitelnější a nejtvrďší prostředky státního donucení, které významně zasahují do práv a svobod občanů a jejich blízkých. Mohou přitom vyvolat i řadu vedlejších, často negativních důsledků. Proto legitimitu trestněprávních zásahů může odůvodnit výlučně nutnost ochrany elementárních právních hodnot před činy zvláště nebezpečnými pro společnost s tím, že neexistuje jiné řešení než trestněprávní a že pasivita státu by mohla vést ke svémoci či svépomoci občanů a k chaosu. Trestněprávní řešení představuje tedy „*ultima ratio*“ pro zákonodárce i pro soudce.⁷

Stále byl dosud platný trestní zákon z roku 1961, ale především díky politickým vlivům a poměrům docházelo často k zneužívání některých jeho ustanovení. Co se týče samotných úpadkových trestných činů, tak začaly mít zásadnější význam na základě několika novel trestního zákona. Poslední zásadní novelou, která měla vliv na další život úpadkových deliktů, byla novela č. 296/2007 Sb. V zmíněném trestním zákoně byly úpadkové trestné činy vymezeny především v hlavě deváté, kde byl vymezen trestný čin poškozování věřitele (§256), zvýhodňování věřitele (§256a), pletichy při řízení konkursním a vyrovnávacím (§256b), a trestného činu předlužení (§256c). Poslední úpadkový delikt, porušení povinnosti v řízení o konkursu dle § 126 TrZ 1961, byl vymezen v hlavě druhé.

---

⁷ ŠÁMAL, Pavel, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav. Trestní zákon. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004, s. 1.

První důležitou novelou, byla novela č. 557/1991 Sb., která zavedla do Trestního zákona skutkové podstaty trestných činů *zvýhodňování věřitele* (§ 256a TrZ 1961) a trestného činu *pletich při řízení konkursním a vyrovnávacím* (§ 256b TrZ 1961). Novela č. 290/1993 Sb., přinesla doplnění předcházející novely trestního zákona, rovněž se dotkla úpadkových deliktů. Tato novela přinesla rozšíření podmínek a druhů způsobu poškození především vlastního věřitele u trestného činu poškození věřitele dle § 256 TrZ 1961. Touto novelou došlo ke členění přísnějších trestních sazeb za jednotlivé úpadkové trestné činy, k situaci, kdy byla trestným činem způsobená značná škoda nebo škoda velkého rozsahu.

Jednou z nejzásadnějších novel, která se týkala trestných činů úpadkových, byla novela č. 253/1997 Sb. Tato novela nabyla účinnosti 1. 1. 1998 a jejím cílem bylo zpřísnění trestního postihu v oblasti hospodářské kriminality.⁸ Tato novela zavedla zcela nový trestný čin *porušení povinnosti v řízení o konkursu a vyrovnání* (§126 TrZ 1961). Zavedla novou možnost jednání pachatele u trestného činu *poškození věřitele* dle § 256 odst. 1 písm. d) TrZ 1961. Nově se mohl tohoto trestného činu dopustit pachatel, který v řízení před soudem odmítne splnit zákonnou povinnost učinit prohlášení o svém majetku, nebo v takovém prohlášení uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje. A nakonec došlo k podstatnému doplnění o kvalifikované skutkové podstaty trestného činu *pletich při řízení konkursním a vyrovnávacím* dle §256b TrZ 1961.

Novelou č. 105/2000 Sb., byla rozšířena dosavadní skupina skutkových podstat úpadkových deliktů o trestný čin *předlužení* (§256c TrZ 1961). Nově vzniklá skutková podstata trestného činu předlužení převzala několik znaků z trestného činu úpadku z nedbalosti dle ustanovení § 486 TrZ 1852. Díky této novele počítal trestní zákon z roku 1961 s dvěma možnostmi předlužení: pachatel si předlužení způsobil sám, nebo pachatel přijal nový závazek, i když věděl, že je předlužen.⁹ Dále touto novelou došlo k rozšíření skutkové podstaty trestného činu porušení povinnosti v řízení o konkursu (§126 TrZ 1961). Nově trestní zákon počítal se skutečností, kdy pachatel nepodal návrh na prohlášení konkursu, tak jak mu to ukládal zákon ("kdo nesplní svou zákonnou povinnost podat návrh na

---

⁸ Pojem hospodářské kriminality byl převzán z VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUCHTA. Základy kriminologie a trestní politiky. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. s. 202 - 215

⁹ Pavel Šámal, František Púry, Stanislav Rizman, Trestní zákon, 6. vydání komentář. Praha: 2004, § 256c, s. 1572–1574.

prohlášení konkursu").¹⁰ Poslední změna, která ovlivnila samotné úpadkové delikty, byla provedena novelou zákona č. 296/2007 Sb. Tato novela reagovala na již platný, nicméně neúčinný insolvenční zákon. Stěžejním bodem této novely v oblasti úpadkových trestných činů bylo zrušení povinnosti podat návrh na zahájení konkursního (insolvenčního) řízení. Došlo tedy k zrušení druhého odstavce u tehdejšího trestného činu *porušení povinnosti v řízení o konkursu* dle § 126 TrZ 1961.

Nejvýznamnější změna po roce 1989 přišla až na konci prvního desetiletí 21. století. S účinností od 1.1.2010 byla přijata zcela nová, klíčová právní úprava v oblasti trestního práva, tudíž i samotných úpadkových trestných činů, zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. Současný trestní zákoník převzal mnoho bodů úpadkových trestných činů z předešlého trestního zákona. Zákonodárce v tomto případě dosáhl spojení všech úpadkových trestných činů, které byly v předešlém trestním zákoně roztrženy na několika místech, do jedné společné části trestního zákoníku, do hlavy paté zvláštní části. Přijetím trestního zákoníku v roce 2009 došlo k posílení trestní represe i v oblasti úpadkových trestných činů. Byla přijata pružnější právní úprava, která mohla reagovat na mnohem větší množství protiprávního jednání v závazkově-právních vztazích.

Další zásadní změnou po přijetí trestního zákoníku bylo přijetí zákona č. 418/2011 Sb., O trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen ZTOPO), s účinností od 1.1.2012. Tento zákon se nejdříve oblasti úpadkových deliktů takřka nedotýkal, to se změnilo až novelou daného zákona. V roce 2016, konkrétně s účinností od 1.12.2016, došlo k zásadní změně nahlížení na trestné činy, kterých se mohla dopustit právnická osoba. Znění ZTOPO obsahovalo v § 7 pozitivní vymezení trestných činů, kterých se mohla dopustit právnická osoba. Nicméně toto pojetí bylo odbornou veřejností kritizováno z důvodu možného opomenutí některých trestných činů, které by mohla právnická osoba spáchat. Proto došlo ke korekci daného ustanovení, kdy nově je vymezen výčet trestných činů, kterých se může dopustit právnická osoba negativně. Díky této skutečnosti může úpadkové trestné činy spáchat i právnická osoba.¹¹

---

¹⁰ Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, § 126

¹¹ Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T., Púry, F., Říha, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha C. H. Beck, 2018, s. 135-140.

3 Některé souvislosti při postihu úpadkových trestných činů

Po roce 1989 došlo k zásadním společensko-politickým změnám v rámci České republiky. Samozřejmě tyto zásadní společensko-politické změny měly i význam v oblasti podnikání. Začaly se objevovat trestné činy a protiprávní jednání, která do té doby společnost neznala, ani se s nimi nesetkala. Pokud jde o vývoj páchaní trestné činnosti, tak je třeba zdůraznit, že značná obměna trestné činnosti vyplývá především ze společenských změn, k nimž došlo po roce 1989, zejména s nástupem tržního hospodářství. Společenské a ekonomické změny vyvolaly spoustu otázek a problémů, které do té doby v naší společnosti v oblasti sociální, ekonomické a společenské nebyly. Ke změnám však chyběla jakákoliv právní úprava, respektive úprava byla zcela nedostačující pro vznik tržního hospodářství. Bylo nejdříve nutné vytvořit vhodné ekonomické a právní prostředí. Současně bylo nutné vytvořit ekonomický prostor a pravidla vhodná pro fungování volného trhu v oblasti podnikání. Změna situace ve společnosti pak nutně vedla, samozřejmě s časovým odstupem, k nutnosti vytvořit i potřebný nezbytný právní rámec. Chování v oblasti podnikání i právní ochrany před porušováním právních norem v oblasti podnikatelské činnosti a jednotlivé změny se projeví v oblasti soukromého i veřejného práva, následně i v oblasti trestního práva a následného trestního postihu, kdy bylo reagováno na nově vznikající trestnou činnost. Postupně se tak v trestním řízení objevovaly nové skutkové podstaty, díky nimž byl stát schopen vůbec reagovat na nově vznikající problémy, které se mohly dotknout obyvatel v souvislosti s podnikáním a vývojem tržní ekonomiky.¹²

Nyní s odstupem času je možno již jednoznačně uzavřít, že od počátku chyběla nebo byla naprosto nedostačující právní úprava, která umožnila řadě „rádoby“ podnikatelů páchaní trestné činnosti majetkového charakteru. Jednalo se zejména o podvody úmyslného tunelování společnosti, jejich přivádění do řízeného konkurzu, na tuto trestnou činnost samozřejmě navazovaly další trestné činy. Právo a ochrana společnosti či jednotlivce zaostávala za schopnostmi jednotlivých podnikatelů a pachatelů trestné činnosti. Právo reagovalo na existující nebo nově vzniklé skutečnosti opožděně, což některé osoby byly schopné využít dosažením

---

¹² PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 12-15.

svých nadstandardních příjmů. V souvislosti s rozvojem podnikání je možno kvalifikovat tyto základní typy podnikání:

Živnostenské podnikání, které vyplývá z § 9 zákona č. 455/1991 Sb., kdy živností je soustavná činnost provozovaná samostatně vlastním jménem na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených zákonem o živnostenském podnikání. Živnosti se rozdělují dle zákonné dikce § 9 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, na živnosti ohlašovací a koncesované, kdy pro možnost provozování podnikání musí podnikatel splnit všeobecné podmínky k provozování živnosti uvedených v § 6 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Nicméně i poté musí splnit zvláštní podmínky, jak jsou specifikovány v § 7 téhož zákona.

Kromě toho samozřejmě existuje takzvané svobodné podnikání, které je vymezeno v § 3 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, kdy je toto podnikání realizováno formou a v rozsahu zvláštních zákonů, například lékaři, farmaceuti, advokáti a další, kteří vykonávají své povolání dle samostatných právních předpisů. Jsou však povinni dodržovat v podnikání všeobecné právní úpravy a také i platnou právní úpravu v oblasti vlastního podnikání. Také tyto osoby se tedy samozřejmě mohou dopustit jednání, kterým zasáhnou do práv třetích osob a způsobí jim protiprávním jednáním škodu. V tomto případě bych například uvedl lékaře, který vykazuje neprovedené úkony nebo lékaře, který potvrzuje úrazy či jiná pojistná plnění. Takto je v současné době projednáváno několik obdobných případů. Například u Krajského soudu v Plzni a Krajského soudu v Hradci Králové-pobočka Pardubice, kdy lékaři jako články organizované skupiny osob vyplňovali hlášení pojistných událostí o neexistujících úrazech a další osoby dostávaly nedůvodné pojistné plnění. Je to tedy další ukáзка trestné činnosti, která vznikla právě v souvislosti s rozvojem podnikání a snahou se obohatit využitím nedostatečné kontroly ze strany např. pojišťoven.¹³

Problematika podnikání je velmi široká. Stejně tak je široká i problematika trestné činnosti související s podnikáním. Pro tento druh kriminality se používají různá označení. Používá se termín hospodářská kriminalita, ekonomická kriminalita a hospodářská a ekonomická trestná činnost, trestná činnost v oblasti

---

¹³ Viz § 3 Živnostenský zákon

úpadku. Pro tyto trestné činy, byť zdánlivě jsou odlišné, je společné, že se jedná pojmově o trestnou činnost, která vzniká v podnikání.

V některých případech je obecně uznávaná definice hospodářské trestné činnosti. Obecně lze říci, že tato trestná činnost ohrožuje zájmy subjektů v oblasti ekonomické a majetkové. Různých definic hospodářské trestné činnosti najdeme v literatuře velké množství, přičemž pravdou je, že se jedná o trestnou činnost, která je motivována dosažením vyšších neoprávněných zisků, výhod a profitů, čímž směřuje přímo proti zákonným dikcím, když útočí nejen na ekonomické zájmy individuální i kolektivní, ale často napadá přímo tržní hospodářský systém v jeho základu. V souvislosti s hospodářskou činností se také poukazuje na jejich vysokou latenci, stále vyšší sofistikovanost. Obtížnost prokazování je v této trestné činnosti do značné míry dáno inteligencí a vzděláním pachatelů a často i významným je prvek jejich postavení ve společnosti. Stálým zdokonalováním této trestné činnosti propracováváním a sofistikovanými jednotlivými kroky velmi často dochází k tomu, že pachatelé hospodářské trestné činnosti jsou v předstihu před právní úpravou, která se opožděje za vývojem ve společnosti. Pachatelé používají stále propracovanější a složitější metody při páchání trestné činnosti. Společnost reaguje opožděně a někdy nedostatečně. Někdy pak i pachatelé trestné činnosti jsou postihováni v menší míře než pachatel jiné trestné činnosti. Je velmi charakteristické, že pachatelé trestné činnosti vytváří poměrně složité struktury vztahů mezi sebou navzájem i navenek, mají velmi často přístup k aktuálnějším informacím a jsou pravidelně schopni zabezpečit i svoji právní ochranu odborně zdatnými vzdělanými ekonomy a právníky, což samozřejmě vede opětovně k jejich menší trestněprávní odpovědnosti.

Úpadkové trestné činy lze obecně vymezit jako trestné činy, které se opět vyvíjely v souvislosti s vývojem společnosti a objevily se i v předchozím trestním zákoníku, tedy v zákoně č. 140/1961 Sb., Trestní zákon.

Trestné činy majetkové a z nich pak speciálně trestné činy úpadkové mají v rámci celé společnosti dopady, které lze v podstatě rozdělit na několik základních náhledů, které jsou podstatné pro vývoj i hodnocení. V rámci své práce jsem vybral některé důležité sociální aspekty, ekonomické aspekty a rovněž aspekty kriminologické.

3.1 Sociální aspekty

Sociální aspekty majetkové trestné činnosti a v ní vyčleněné skupiny úpadekových trestných činů mají zásadní vliv a význam pro společnost, neboť obecně lze úpadek chápat jako určité selhání jednotlivce ve společnosti nebo korporace, které má za následek jednak omezení majetkových a jiných práv vlastního pachatele, ale ve většině případů pak jsou zde sociální aspekty dopadající na případ ztráty majetku a nebo nevytvoření nového majetku, který by bylo možné takto získat a dále možné tímto způsobem se dále rozvíjet.¹⁴ Sociální aspekty pak vedou i k tomu, že poškození se nemohou dále rozvíjet nebo se dostanou do pozice tzv. „druhotné platební neschopnosti“,¹⁵ která má opět dopad na jejich smluvní závazkové vztahy a plnění těchto smluvních závazkových vztahů. Nastává řetězová reakce nebo může nastat situace, která vede k tomu, že další osoby a subjekty práva se nemohou uspokojit, ačkoliv ze své strany řádně plnily závazkové vztahy. Sociální aspekt pak vede i k tomu, že pachatelé trestných činů jsou ve většině případů postihováni velmi opožděně. Trestná činnost úpadekového charakteru má charakteristický znak, že je velmi obtížně prokazatelná, je velmi latentní a vede k tomu, že velké množství této trestné činnosti není vůbec objeveno.¹⁶

Sociální aspekty této trestné činnosti se pak také projevují v tom, že velmi často jsou pachatelé ve společnosti chápáni jako úspěšní a šikovní podnikatelé, kteří si dokázali poradit se složitostmi právního systému a dokázali získat hodnoty, a proto společnost vůči těmto osobám není tak vyhraněná a není tak zaujatá, jako vůči jiným pachatelům trestné činnosti, například násilného nebo mravnostního charakteru, kde společnost jednoznačně je vždy proti pachatelům. Vymezené sociální aspekty tedy vedou k tomu, že tato trestná činnost se velmi často nechápe ve společnosti jako trestná činnost. Naopak osoby, které pak jsou trestně stíhány, pak jsou chápány jako osoby, které jsou vlastně šikanovány ze strany orgánů, které vykonávají státní moc. V této souvislosti jsem se seznámil s případem vedeným u Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočka Liberec spisové značky 56 T 3/2017, kde jednou z osob je také hejtman Libereckého kraje Mgr. Martin Půta a

---

¹⁴ TKADLECOVÁ, Světlana. Konkurs a insolvence - sociální aspekty [online]. Zlín, 2011 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/alihlc/>>. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková.

¹⁵ PŮRY, František. Úpadekové trestné činy v České republice. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 21

¹⁶ PŮRY, František. Úpadekové trestné činy v České republice. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 22-23.

společenské hodnocení tohoto trestního řízení je jednoznačně na straně hejtmána Libereckého kraje, ačkoliv tento je stíhán pro trestný čin přijetí úplatku a zneužití pravomoci úřední osoby a další pachatele pro zločin poškozování zájmu evropské unie dle § 260 odst. 1, 4 písm a), 5 TrZ. I když se jedná o částečně odlišnou formu trestné činnosti, než jsou úpadkové trestné činy, ale i zde se jedná o promyšlený útok na majetkovou podstatu poškozeného, kterým je Evropská unie a ČR. Naopak jeho jednání je chápáno jako „ataka“ ze strany justičních orgánů a je společnost na jeho straně.¹⁷

3.2 Ekonomické aspekty:

Ekonomické aspekty jsou v rámci trestné činnosti úpadkových trestných činů poměrně zřejmé. Tyto ekonomické aspekty vedou k tomu, že pachatelé trestné činnosti se snaží porušováním svých povinností útoky na právem chráněné zájmy, to jest právem chráněné zájmy při plnění smluvních závazkových vztahů vyplývajících například z občanského zákoníku nebo i z jiných právních norem v oblasti veřejného i soukromého práva, získat majetkový prospěch pro sebe i za cenu poškození a ohrožení právem chráněných zájmů jiných osob, tedy poškozených. Zde je třeba říci, že trestná činnost se stále v této oblasti vyvíjí a fakticky zdokonaluje. To má za následek složitější dokazování této trestné činnosti a má za následek, že pachatelé pak získávají stále větší zisky na úkor poškozených.¹⁸

Ekonomické aspekty samozřejmě jsou závislé především na rozsahu trestné činnosti, především v rámci trestné činnosti, která je projednávána. Například zda-li jde o situaci poškození věřitele ve velkém rozsahu, tak zde se tyto ekonomické aspekty projevují vůči velké skupině poškozených. Tito poškození nemohou dosáhnout uspokojení svých nároků. Jedná se tedy například o insolvenční řízení vůči velkým obchodním korporacím, když se jedná o případy s velkým množstvím věřitelů v řádech desítek až stovek. Všichni tyto věřitelé pak jsou kráceni na svých právech při plnění jimi realizovaných smluvních závazkových vztahů. Ekonomický dopad trestné činnosti má často řetězový charakter.¹⁹

---

¹⁷ věc Krajského soudu Ústí nad Labem – pobočka Liberec, sp. zn. 56 T 3/2017 před vyhlášením rozsudku)

¹⁸ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 2. vydání. C. H. Beck, 2001, s. 12–14.

¹⁹ PÚRY, František. *Úpadkové trestné činy v České republice*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 21.

3.3 Kriminologické aspekty:

Není mojí snahou nahrazovat a doplňovat odborné, rozsáhlé kriminologické aspekty vycházející z dlouhé praxe, zkušeností osob k tomu určených a ani nechci nahradit podstatné prvky těchto aspektů vycházející z odborné literatury. Nicméně jedná se o aspekt, který je možno vysledovat a který je nutno hodnotit. Velmi obtížné prokazování především úmyslného protiprávního jednání pachatelů. Je třeba opět zdůraznit, že pachatelé v tomto směru jsou výrazně rychlejší než rigidní právní úprava, navíc pravidelně využívají kvalifikovaného právního, finančního či jiného poradenství.²⁰ Dalším znakem je určitý neosobní vztah mezi pachatelem trestné činnosti a poškozeným navenek, což má za následek, že společnost tuto trestnou činnost často nevnímá jako společensky závažnou a nesprávnou. Dalším charakteristickým znakem z hlediska kriminologie je i otázka neodbornosti ze strany policejních orgánů, kdy proti policistům stojí pachatelé, kteří jsou znalí problematiky či odborně vedeni ekonomy a právníky.²¹ Policisté jsou znevýhodňováni nedostatečným odborným náhledem na danou problematiku, a při jejich neznalosti pak pachatelé dokáží tuto trestnou činnost velmi dobře zakrývat nebo měnit. Pro úpadkové trestné činy je charakteristické, že tato trestná činnost je zjištěna až se značným časovým odstupem od jejího spáchání, následně probíhá velmi obtížné prověřování trestních oznámení, zdlouhavé přípravné řízení a řízení před soudem. Z postupu jednotlivých orgánů činných v trestním řízení je zřejmé, že s problematikou úpadkových deliktů nejsou plně seznámeny a rozhodování soudu jsou pak zdlouhavá a nepřesvědčivá.²² V rámci konzultací jsem také zjistil značnou nejednotnost při hodnocení těchto trestných činů, kdy není neobvyklé, že shodná jednání pachatelů v jednom případě jsou postihována v rámci trestní úpravy a v druhém případě naopak je trestní oznámení odloženo. Pro trestné činy úpadkové je charakteristickým znakem i mnohost pachatelů, kteří se na trestné činnosti podílejí.

V rámci konzultací na Krajském soudě Ústí nad Labem – pobočka Liberec jsem byl odkázán na rozsudek sp. zn. 57 T 15/2014, na kterém mohu demonstrovat

---

²⁰ PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 16.

²¹ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČHTA. Základy kriminologie a trestní politiky. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2. s. 418 a násl.

²² PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. [online]. Brno, 2014 [cit. 2020-03-02], s. 44. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/msjr0t/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc..

několik základních aspektů, charakteristických pro trestné činy úpadkové. Rozsudkem byli uznáni 4 pachatelé ze zločinu poškození věřitele dle § 222 odst. 1 písm a), odst. 4 písm. a) TrZ spáchaným ve spolupachatelství. Ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze sp. zn. 9 To 17/2018 ze dne 30.5.2018 byl jim uložen *trest odnětí svobody v trvání pěti let se zařazením do věznice s ostrahou a dále trest zákazu činnosti, spočívající v zákazu působení jako člen orgánu ve společnostech s ručeným omezeným a akciových společnostech a dalších právnických osob na dobu sedmi let.*²³

Pro tento trestní případ je charakteristické, že pachatelé se jej dopustili jako členové statutárních orgánů v roce 2010, kdy ve spolupráci s tehdejším právním zástupcem vytvořili souhrn právních listin, na základě, kterých z majetku akciové společnosti vyvedli nemovitý majetek na nově vzniklé občanské sdružení a za takto vyvedený majetek akciové společnosti ničeho neuhradili. Trestná činnost byla prověřována a následně vyšetřována policií ČR více jak čtyři roky. Krajský soud pak obsáhlý spisový materiál projednával více jak tři roky, následně pak velmi dlouho trvalo vypracování písemného vyhotovení rozsudku a vrchní soud rozhodoval v roce 2018. I z vyjádření soudce, se kterým jsem danou věc konzultoval, jsem pochopil, že se jednalo o velmi sofistikovaný způsob trestné činnosti, který vymyslel právník a také jej celý realizoval, ale policie ČR vůči němu trestní stíhání nezačala. Zřejmě by měl být stíhán jako organizátor této trestné činnosti. Dále jsem zjistil, že policejní orgán neměl dostatek znalostí a proto musela být věc, i v rámci řízení před soudem, doplňována o další důkazy a znalecké posudky, aby mohl soud rozhodnout.

Při konzultaci jsem také zjistil, že rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 9 To 17/2018 byl usnesením Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 487/2019 ze dne 27.11.2019 zrušen v celém rozsahu a krajskému soudu bylo přikázáno, aby věc znovu projednal a rozhodl. Nejvyšší soud upozornil ve svém rozhodnutí na určitá pochybení, ale především upozornil na nesprávné stanovení výše škody, k jejímuž způsobení směřovalo jednání obviněných, kdy nejvyšší soud dospěl k závěru, že škoda není v hodnotě vyvedeného majetku, ale v hodnotě, o co se snížila právě

---

²³ Rozsudek Krajského soudu Ústí nad Labem – pobočka Liberec, ze dne 15.11.2017 sp. zn. 56 T 15/2014 ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 30.5.2018, a ve spojení s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 5 TDO 487/2019.

vyvedením majetku hodnota jednotlivé akcie společnosti, neboť hodnota akcie je nepochybně závislá na hodnotě majetku. Krajský soud dosud znovu nerozhodl.

Od počátku století je možno ještě vysledovat snahu obviněných alespoň dodatečně se zbavit trestněprávní odpovědnosti. Například převodem firmy na tzv. „Bílého koně“ nebo převedením majetku z firmy na jinou firmu. Oproti tomu poškození nemají často své nároky dostatečně právně zajištěné. Trestná činnost zůstává neprokázaná nebo nezjištěná.²⁴

3.4 Vývoj právního vědomí

Jedním z aspektů změn ve společnosti od počátku 90.let je i změna právního vědomí občanů. Lze konstatovat, že nebyl vybudován vztah ke státnímu majetku, neboť stále přetrvávaly určité negativní postoje majoritní části společnosti, kdy fakticky všechno bylo všech a současně nikoho, tedy škoda na takovémto majetku nebyla chápána negativně, proto nebyl ani vytvořen vztah ke státnímu majetku a obcházení zákonů a „tunelování“ nebylo chápáno společensky negativně. Fakticky neexistovalo právní vědomí o tom, co je trestné ve vztahu k hospodářským a majetkovým trestným činům a zda takové jednání je nutno chápat jako škodlivé. Po dlouhou dobu proto ve společnosti převažoval názor, že postih úpadkových trestných činů není nutný, není potřebný, protože by tak byla omezována svoboda podnikání úspěšných podnikatelů a bylo by zasahováno do nedotknutelnosti soukromého vlastnictví, jakož i nově nabytých práv. Z tohoto důvodu dodnes existuje velmi vysoká latence trestných činů úpadkových. Jedním z hlavních důvodů vysoké latence je pravděpodobně i to, že v řadě případů nedochází k přímému poškození jednotlivce, respektive, že si poškození neuvědomují, že se staly objektem a obětí trestného činu. Nutné je potřeba také zdůraznit, že některé úpadkové trestné činy jsou veřejností chápány do jisté míry pozitivně, například šikovný podnikatel dokázal získat majetek a nemusí všem svým obchodním partnerům vše zaplatit. Kromě toho je zde jakási nechuť společnosti spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, které naopak k tomu nejsou ani dostatečně kompetentní, dostatečně vybavené a dostatečně odborně zdatné. Tyto skutečnosti pak obecně snižují ochotu označovat úpadkové trestné činy jako protiprávní. Právní vědomí společnosti pak do značné míry může ovlivňovat dlouhý proces odhalování a následného projednávání trestné činnosti. Dopad trestné činnosti a s tím související dopad

---

²⁴ Usnesení Městského soudu v Praze, ze dne 25.5. 2005, sp. zn. 7 To 196/2005

trestněprávní odpovědnosti je pak již obtížně pochopitelný pro společnost, neboť trestná činnost úpadkového charakteru je velmi často řešena po velmi dlouhá léta a pokud se vůbec pachatele podaří odsoudit v rámci základních a kvalifikovaných skutkových podstat úpadkové trestných činů, tak nemají odsouzení charakter generální prevence, maximálně represe vůči jednomu konkrétnímu pachateli. Tato nedostatečná rychlost při objasňování trestných činů úpadkového charakteru je limitujícím faktorem při skutečném vnímání právního vědomí ve společnosti, tak aby si společnost uvědomila protiprávnost daného jednání.

Právní vědomí společnosti je do značné míry ovlivňováno také životním stylem, který se výrazným způsobem v posledním období změnil. Změnil se tím způsobem, že nyní je nutno na právní vědomí nahlížet za splnění několika předpokladů, kdy je základem společenského postavení převážné části společnosti hodnota majetku, tedy především peníze. Úpadkové trestné činy nejsou chápány jako společensky závažné, ale v řadě případů jsou pachatelé této trestné činnosti chápáni pozitivně ve společnosti a naopak orgány činné v trestním řízení jako subjekty, které brání v podnikání. Pro značnou část společnosti je finanční úspěch chápán pozitivně, neboť finanční zabezpečení a finanční úspěch zaručuje lepší postavení pachatelů ve společnosti. Vliv peněz má dopad na postavení člověka ve společnosti. Na tento vliv reagovala určitá skupina lidí, která se snažila vyrovnat této vyšší společenské třídě i za cenu páchaní hospodářské a majetkové trestné činnosti a tím i samotných úpadkových trestných činů.

4 Základní pojmy úpadkového práva

4.1 Základní pojmy z pohledu insolvenčního práva

Pro pochopení úpadkových deliktů je potřebné znát nejdůležitější pojmy týkající se problematiky úpadku a jeho řešení. Z těchto pojmů vychází jednak úprava obsažená v insolvenčním zákoně neboli zákoně č. 186 /2006 Sb, o úpadku a způsobech jeho řešení, ale současně i úprava obsažená v trestním zákoníku, tedy zákoně č. 40/2009 Sb.,

Pojem *insolvence* je možné charakterizovat stejně jak jej vymezil B. Adler ve své monografii: „*Insolvenční právo je nesmyslné bez existence dluhu, dluh ale může existovat bez insolvenčního práva*“²⁵. K pojmu insolvence se obecně váže insolvenční zákon. Tento pojem se ale používá výhradně ve vztahu k jednomu ze způsobů úpadku, platební neschopnosti. K předlužení nemá pojem insolvence tak blízký vztah. Jedná se především o situaci, kdy dlužník není schopen splácet svoje závazky vůči svým věřitelům. Nejedná se o vztah nevůle splácet své závazky, neboť tato situace je charakteristická, že dlužník vůbec nemá vůli, nechce splácet svůj závazek vůči věřiteli.^{26 27}

Důležité je zmínit, co je předmětem úpravy obsažené v insolvenčním zákoně. Pro insolvenční řízení jsou specifické pojmy, které nenalezneme v jiných oborech práva. Insolvenční zákon upravuje řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka v soudním řízení některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů.²⁸ K dostatečnému uspokojení nároku věřitelů je nutné a účelné, aby insolvenční řízení se vedlo pouze v případě, kdy má dlužník dostatečný majetek, neboť zde dochází zejména k poměrnému vypořádání nároků věřitelů dlužníka z jeho majetku.

---

²⁵ B. Adler, Polak, A. Schwartz, *Regulating Consumer Bankruptcy: A Theoretical Inquiry* 2000, s. 587

²⁶ PŮRY, František. *Úpadkové trestné činy v České republice*. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 1

²⁷ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. aktualizované vydání. Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-444-7. s. 87

²⁸ Hášová, J., Moravec, T. a kol. *komentář Insolvenční zákon*, 3. vydání. Praha: 2018, s. 1

K případu, kdy dlužník nemá postižitelný majetek se již vyjádřil Vrchní soud v Praze: „za situace, kdy neexistuje žádný majetek na straně dlužníka, insolvenční řízení postrádá smysl, protože neexistuje hmotný substrát, na základě, kterého by k uspořádání vztahu s věřiteli došlo“²⁹

Hlavním cílem insolvenčního řízení je co nejvyšší a zásadně poměrné uspokojení dlužníkových věřitelů.³⁰ Hlavními způsoby řešení úpadku nebo hrozícího úpadku jsou konkurs, reorganizace, oddlužení a zvláštní způsoby řešení úpadku, které insolvenční zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů.^{31 32} Oddlužení je jedna z forem řešení úpadku, která se od ostatních způsobů řešení úpadku odlišuje tím, že nemusí dojít k naplnění zásady co nejvyššího a zásadně poměrného uspokojení pohledávek věřitelů. Zájem u oddlužení je pomoci dlužníku ze stavu úpadku.

Úpadek jako stěžejní pojem insolvenčního řízení vymezuje §3 InsZ. Výše zmíněné ustanovení obsahuje dva druhy úpadku: platební neschopnost a předlužení.

U platební neschopnosti nemusí být brán zřetel, zda jde o fyzickou, fyzickou podnikající osobu, právnickou osobu nebo osobu nepodnikající. Platební neschopnost se tedy může týkat, a být důvodem pro zahájení insolvenčního řízení, u všech subjektů. U předlužení je tomu jinak. Tento způsob řešení úpadku nebo hrozícího úpadku se vztahuje pouze na osobu právnickou nebo osobu fyzickou vykonávající určitou výdělečnou činnost za účelem dosažení zisku jako podnikatel.

Insolvenční zákon vymezuje u platební neschopnosti tři důležité podmínky, které musí být splněny kumulativně. Dlužník je v úpadku, jestliže má více věřitelů, peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky není schopen plnit. Musí tedy mít minimálně dva věřitele. Zákon nikterak nedefinuje výši pohledávky. Nicméně aby nedocházelo k účelovému postupování části pohledávky jednoho věřitele na další subjekt, zákon výslovně uvádí, že dalším

---

²⁹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 3.10.2010, sp. zn. VSPH 742/20120-A-10

³⁰ Viz ust. § 1 písm. a) InsZ

³¹ Viz ust. § 4 InsZ

³² Hášová, J., Moravec, T. a kol. komentář Insolvenční zákon, 3. vydání. Praha: 2018, s. 43-45

věřitelem není ten, na něhož byla převedena pohledávka v posledních šesti měsících před zahájením insolvenčního řízení nebo po něm.³³

Dlužník je v případě zjištění platební neschopnosti oprávněn podat insolvenční návrh, kde je povinen popsat rozhodné skutečnosti, prokazující jeho platební neschopnosti a splnění podmínek pro prokázání platební neschopnosti, je povinen doložit soupis majetku, aktiv a pasiv, a učinit prohlášení, že jeho soupis je úplný a správný. Nesmí žádný majetek zatajit.

Věřitelský insolvenční návrh musí ve smyslu ustanovení §103 odst. 2 InsZ obsahovat jako součást vylíčení okolností, které osvědčují úpadek dlužníka, nejen konkrétní údaje o dalších věřitelích dlužníka, nýbrž i konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů, včetně konkrétních údajů o splatnosti těchto pohledávek, a to v míře, která v případě, že tato tvrzení budou shledána pravdivými, dovolí insolvenčnímu soudu uzavřít, že dlužník je v úpadku. Takový požadavek nesplňuje insolvenční návrh, v němž jsou sice konkrétně označeni další věřitelé dlužníka, avšak konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů a o jejich splatnosti jsou nahrazovány obecným tvrzením, že dlužník má peněžité závazky, které jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, respektive neplní své peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti.³⁴ Nesplnění podmínek při uplatnění věřitelského návrhu, který má za následek zamítnutí návrhu, neboť soud zjistí, že nejsou splněny předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku, případně nebylo osvědčeno, že věřitel má proti dlužníku splatnou pohledávku, může mít za následek právo dlužníka na náhradu škody.³⁵ ³⁶Proto v případě věřitelského návrhu jsou kladeny přísnější podmínky pro jeho uplatnění, aby nedocházelo k šikanózním návrhům.

Druhým povinným předpokladem je existence peněžitých dluhů, které není schopen dlužník po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti splnit. Nicméně zákon v tomto případě počítá i s možností vyvrácení této podmínky zahájením insolvenčního řízení, pokud dlužník prokáže, že platební neschopnost byla způsobena

---

³³ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. Insolvenční řízení. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-715-6. s. 7

³⁴ Usnesení NS ČR ze dne 21.12.2011 sen zn. 29 NS ČR 14/2011

³⁵ Viz ust. 147 InsZ

³⁶ Hášová, J., Moravec, T. a kol. komentář Insolvenční zákon, 3. vydání. Praha: 2018, s. 587

protiprávním jednáním třetích osob,³⁷ nebo v případě, že dlužník prokáže, že navrhovatel a alespoň jedna další osoba prokáže že nemá splatnou pohledávku.³⁸

Závěrečnou podmínkou k prokázání platební neschopnosti je skutečnost, že dlužník není schopen plnit své dluhy. Nepůjde o případ plnění poskytnutého protistranou, které dlužník odmítá hradit, ale o případ, kdy není schopen hradit svoje závazky, které jsou důvodné. Rozsah a způsob zastavení plateb bude třeba posoudit podle konkrétních okolností daného případu v rámci insolvenčního řízení.

Co se týče majetku dlužníka se Nejvyšší soud ČR v rámci svého rozhodování usnesl, že při prokazování úpadku *„je možné vzít v úvahu i další majetek, pokud je zpeněžitelný. Schopnost dlužníka uhradit splatné závazky se přitom posuzuje nejen podle výše částek, s nimiž dlužník aktuálně disponuje (hotovost nebo zůstatek na bankovním účtu dlužníka), ale také podle jiného majetku dlužníka (movitých a nemovitých věcí, pohledávek a jiných majetkových hodnot). Teprve tehdy, není-li dlužník schopen využít k úhradě v insolvenčním řízení osvědčených splatných závazků ani tento svůj jiný majetek, nepřihlíží se k němu při úvaze o tom, zda je dlužník v platební neschopnosti.“*³⁹

Druhou formou úpadku je předlužení.⁴⁰ Jak bylo řečeno výše, předlužení se týká právnických osob a fyzických podnikajících osob. I zde musí být splněny určité předpoklady, například větší počet věřitelů a jejich pohledávek vůči dlužníkovi. O předlužení půjde v případě, kdy dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí.⁴¹ Dá se tedy konstatovat, že se jedná o situaci, kdy souhrn dluhů dlužníka je natolik veliký, že přesahuje hodnotu dlužníkovy majetku. Jako poslední možnost předlužení je případ, kdy dlužník nesplnil povinnosti stanovené insolvenčním soudem.⁴²

---

³⁷ Viz ust. § 143 odst. 3 InsZ

³⁸ Viz ust. § 143 odst. 2 InsZ

³⁹ Usnesení NS ČR ze dne 21.12.2011, sen. Zn. 29 NS ČR 66/2017

⁴⁰ Viz ust. § 3 odst. 3 InsZ

⁴¹ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. Insolvenční řízení. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-715-6. s. 8

⁴² Viz ust. § 104 odst. 4 InsZ

Nutné je se zmínit i o dalších důležitých pojmech, s nimiž je možno se setkat v průběhu celého insolvenčního řízení. Tyto základní pojmy vymezuje § 2 InsZ, a jsou důležité nejen pro samotné insolvenční řízení, ale pro celou aplikaci zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, tj. insolvenčního zákona (dále jen InsZ). Nutné je vymezit tyto základní pojmy: insolvenční návrh, majetková podstata, osoba s dispozičními oprávněními, zajištěný věřitel, a společný zájem věřitelů.⁴³

Insolvenční řízení, které je svým způsobem zvláštním druhem občanského soudního řízení, je řízení probíhající před insolvenčním soudem. Hlavní smysl takového řízení je řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka, způsoby uvedenými v § 4 InsZ. Insolvenční řízení obsahuje jednak elementy řízení nalézacího, tak i elementy vykonávacího řízení.⁴⁴ V insolvenčním řízení mohou vznikat incidenční spory. Tyto spory jsou definovány v ustanovení §159 InsZ. Jedná se o spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek, spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení, spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, na základě odpůrcí žaloby nebo o spory o náhradu škody na majetku v podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem, spory o neplatnost právních jednání nebo platnost smluv.⁴⁵

Majetkovou podstatu chápeme jako souhrn hmotných a nehmotných věcí, práv a jiných penězi ocenitelných prostředků tvořící majetek sloužící k uspokojení dlužnických věřitelů. Insolvenční zákon vymezuje jak majetek, který nepatří do majetkové podstaty, tak majetek, který do majetkové podstaty patří. Majetkovou podstatu může tvořit například: peněžní prostředky, podnik, soubor věcí a věci hromadné, nebo například i dlužníková mzda. Naopak do majetkové podstaty nepatří majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí. (§ 206, 207, 208 InsZ). Soupis majetkové podstaty je důležitým atributem pro řádné vedení insolvenčního řízení a uspokojení věřitelů. Dlužník je povinen s insolvenčním správcem spolupracovat na sestavení soupisu majetkové podstaty, je povinen

---

⁴³ Viz ust. § 2 InsZ

⁴⁴ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. Insolvenční řízení. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-715-6. s. 10

⁴⁵ Viz ust. § 159 InsZ

insolvenčnímu správci majetek předat.⁴⁶ Odmítnutí splnění povinnosti učinit prohlášení o majetku nebo vyhýbání se této povinnosti nebo uvádění hrubě nepravdivých a zkreslených údajů může být kvalifikováno jako trestný čin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku.⁴⁷

Insolvenční správce je subjekt zapsaný do seznamu insolvenčních správců, které vede Ministerstvo spravedlnosti, jedná se o fyzickou nebo právnickou osobu, která je oprávněná k výkonu funkce na základě povolení vydaného Ministerstvem spravedlnosti. Insolvenční správce je určen pro každé insolvenční řízení a je určen ze seznamu insolvenčních správců. Práva a povinnosti správce jsou vymezeny v insolvenčním zákoně.⁴⁸

Insolvenční správce je osoba, která má právo nakládat s majetkovou podstatou v průběhu insolvenčního řízení, můžeme ho chápat jako osobu s dispozičními oprávněními. Toto určení je klíčovým předpokladem pro řešení otázky platnosti či účinnosti konkrétního právního jednání učiněného touto osobou. Dlužník může být osobou oprávněnou nakládat s majetkovou podstatou v časovém horizontu před vyhlášením úpadku, dlužník v časovém rozmezí od povolení reorganizace, ale také i v době povolení oddlužení. Insolvenční správce je osobou se zvláštním oprávněním nakládat s majetkovou podstatou od okamžiku prohlášení konkursu až do jeho skončení, následně přechází právo zpět na dlužníka.^{49 50}

Zajištěným věřitelem je takový věřitel, u kterého nejsou pochybnosti, že jeho pohledávka není zajištěna majetkovou podstatou, zástavním nebo zadržovacím právem ve vztahu k dlužníkovi. Zákon ale počítá i s dalšími možnostmi zajištění věřitele a jeho pohledávky, a to například omezení převodu nemovitosti dlužníka.⁵¹

Důležité pro pochopení samotného insolvenčního řízení je i znát možný okruh účastníků takového řízení, kde musíme chápat, že okruh možných

---

⁴⁶ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. Insolvenční řízení. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-715-6. s. 11

⁴⁷ Viz ust. § 227 TrZ

⁴⁸ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou. 5. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-675-0. s. 13

⁴⁹ Winterová, A. kol. Civilní právo procesní. 5. aktualizované vydání. Praha Linde, 2008 s. 644.

⁵⁰ PŮRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 2-3

⁵¹ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. Insolvenční řízení. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-715-6. s. 11

účastníků je užší než okruh možných procesních subjektů, neboť sem patří dlužník, věřitel, neboť se jedná o osoby, které uplatňují svá práva v rámci insolvenčního řízení, například věřitel uplatňuje své právo vůči určité pohledávce směřující za dlužníkem. Nicméně nesmíme zapomínat, že okruh možných účastníků může být i rozšířen o jiné osoby, než jsou přihlášení věřitelé, pokud tyto osoby uplatní své právo v insolvenčním řízení. Může jít například o věřitele, kteří mají pohledávku za majetkovou podstatou, ale které se do insolvenčního řízení nepřihlašuje. Jak jsem již zmínil výše a vymezil incidenční spory, tak dále může být účastníkem žalobce a žalovaný a nesmí se zapomínat na insolvenčního správce. Nutné je také poznamenat, že vedlejší účastenství je možné pouze v incidenčních sporech, v klasickém insolvenčním řízení možné není. Jedním ze základních účastníků je osoba dlužníka.

Dlužníkem v insolvenčním řízení může být podnikatelský subjekt, ale i nepodnikatelský subjekt. Podnikatelským subjektem je podnikající právnická osoba nebo fyzická osoba. Nepodnikatelským subjektem je naopak osoba například spotřebitele. Právníckými osobami, které nejsou podnikatelé, mohou být například i politické strany, spolky, nadace nebo nadační fondy. Tyto osoby ale vždy musejí mít právní subjektivitu. Dlužník je vymezen pro účely insolvenčního zákona v §3.⁵²

Věřitel je osoba, která přihlásila do insolvenčního řízení svojí oprávněnou pohledávku vůči dlužníkovi. Je to osoba, která má značný vliv na celý průběh insolvenčního řízení a takový vliv může vykonávat za pomoci schůze věřitelů, věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů. Věřitel má vliv na průběh insolvenčního řízení, může vykonávat svá věřitelská práva za pomoci schůze věřitelů, věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů.⁵³ Věřitel je každý oprávněný k uspokojení své pohledávky, která nebyla v rámci závazkově právního vztahu dlužníkem řádně uspokojena a naopak došlo k zásahu do jeho práva tedy oprávněná pohledávka na základě protiprávního jednání pachatele nebyla uspokojena zcela nebo z části.

Posledním pojmem týkající se především insolvenčního řízení, je sám insolvenční soud. Jedná se o soud, který má na starosti celé insolvenční řízení a

---

⁵² Viz ust. § 3 InsZ

⁵³ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou. 5. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-675-0. s. 22

před kterým takovéto řízení probíhá. Insolvenční soud rozhoduje především formou usnesení. V rámci insolvenčního řízení, incidenčních sporů nebo ve sporech o náhradu škody, která vznikla porušením povinnosti podat insolvenční návrh a dalších sporech, je věcně příslušný krajský soud jako soud prvního stupně.⁵⁴ Místně příslušným soudem je krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud dlužníka.⁵⁵ U fyzických osob je to soud, v jehož obvodu má fyzická osoba bydliště, nemá-li jej, kde se zdržuje. U právnických osob a fyzických podnikajících osob je místně příslušným soudem ten soud, v jehož obvodu se nachází sídlo těchto osob.⁵⁶ Podobné pravidlo platí i pro insolvenčního správce při výkonu jeho funkce s tím rozdílem, že je zde místně příslušný okresní soud. V samotném insolvenčním řízení a při řešení incidenčních sporů rozhoduje samosoudce. Nicméně zákon počítá s možností vykonání některých procesních úkonů vyšším soudním úředníkem.⁵⁷

4.2 Základní pojmy z pohledu trestního práva

Pojem úpadku lze chápat pod pojmem bankrot. Tento pojem pocházející z Itálie a jehož základem je sousloví ("banco-rotto ") znamená zlámaná lavice. Tento pojem například zná i samotný německý trestní zákoník v ustanovení § 283 trestního zákona Spolkové republiky Německo (StGB). Ale znají jej i další trestní zákony jednotlivých evropských států.⁵⁸ V této práci se dál především budeme pohybovat okolo pojmu úpadek, a to především z toho důvodu, že ho zná samotný trestní zákoník v jednotlivých skutkových podstatách úpadkových deliktů.

Na začátek bych rád také upozornil, že nepovažuji za nutné rozlišovat pojem úpadkové trestné činy a úpadkové delikty. Dle mého názoru se jedná o synonymní pojmy, ani náš právní řád nezná jiný typ úpadkových deliktů, než jsou samotné trestné činy. Zjednodušeně řečeno neznáme přestupky nebo jiné správní delikty s takovýmto označením. Co se týče samotného dělení trestných činů na přečiny a zločiny, tak rovněž jsem toho názoru, že úpadkové trestné činy nemusejí být rozlišovány do těchto dvou kategorií, budou vždy popisovány jako jedna skupina.

---

⁵⁴ Viz ust. § 7a InsZ

⁵⁵ Viz ust. § 7b InsZ

⁵⁶ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. Insolvenční řízení. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-715-6. s. 14-16

⁵⁷ Viz ust. § 12 odst. 1 a 2 InsZ

⁵⁸ PŮRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 1

Dlužník z hlediska trestněprávního je osoba právnická či podnikající fyzická či fyzická osoba nepodnikající, která není schopna plnit své závazky, zastavila platby v podstatné části, když je třeba zdůraznit, že vymezení pojmu dlužník z hlediska trestněprávního je odlišné od pojmu dlužník v rámci insolvenčního zákona, neboť pachatel úpadkového trestného činu nemusí být vždy dlužník v úpadku, ale jedná se o dlužníka, který neplní své povinnosti uspokojit oprávněné nároky věřitele a kdy právem chráněný zájem na uspokojení nároku věřitele naruší způsoby předvídanými v ustanoveních zvláštní části trestního zákona, zejména pak v ustanoveních týkající se úpadkových deliktů dle § 222 až 226 TrZ. Dlužník pak musí mít specifické vlastnosti, aby naplnil charakteristické znaky konkrétního pachatele (například naplnění znaku skutkové podstaty trestného činu zvýhodnění věřitele, kde pachatel může být pouze dlužník v úpadku).

Osoba insolvenčního správce může být jak pachatelem, tak rovněž i spolupachatelem, ale rovněž i osobou, vůči níž trestní čin směřuje.⁵⁹ Stejně postavení jako insolvenční správce se dá rovněž přiřadit k osobě správce konkursní podstaty a vyrovnávacímu správci. Nesmí být ale opomenut fakt, že v případě toho, že by insolvenčním správcem byla právnická osoba, tak by nemohla být odpovědná jednak za úpadkové trestné činy, ale i trestné činy velmi blízké úpadkovým trestným činům jako například porušení povinnosti při správě cizího majetku. Vzhledem k rozhodnutí Nejvyššího soud ČR nemůže být insolvenční správce považován za úřední osobu, to tedy vylučuje jeho trestní odpovědnost za spáchání trestného činu spáchaného takovouto osobou.⁶⁰ Správce může být v určitých případech spolupachatelem nebo pomocníkem u trestných činů, a to například za situace, kdy došlo k účelovému a nedůvodnému insolvenčnímu návrhu a k vydání nezákonného rozhodnutí o úpadku a nebo za situace, kdy nevhodně nakládá s majetkem dlužníka v úpadku třeba tím, že ho rozprodal za neodpovídající cenu.^{61 62}

---

⁵⁹ PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 144 a násl.

⁶⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp.zn. 8 Tdo 708/2009, ze dne 10.12.2009, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek jako R 40/2010

⁶¹ PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 144-146.

⁶² MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou. 5. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-675-0. s. 13,

5 Porovnání trestního postihu podle zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů s právní úpravou dle zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů u trestných činů úpadkových.

Společensko-ekonomické změny, které nastaly po roce 1989, se také projeví v koncepci různých právních odvětví a samozřejmě v koncepci trestního práva. Bylo a je vždy rozhodující, kdy a za jakých okolností byla právní úprava přijata. Trestní zákon č. 140/1961 byl koncipován za zcela odlišných společensko-ekonomických podmínek. Po roce 1989 byl částečně novelizován, ale nedosáhl úplného vyvážení mezi potřebami společnosti a právní úpravou. Pro dané období je charakteristické, že právní úprava vždy zaostávala za změnami ve společnosti a jejími potřebami. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník vznikl v jiné společenské době, ve společnosti založené na demokratických principech., především na principech tržního hospodářství a členství České republiky v Evropské unii. Po roce 1989 došlo postupně k přetvoření celého právního řádu s cílem dosáhnout demokratického systému a demokratického právního řádu. Byla přijata celá řada základních právních předpisů v čele ústavou České republiky, byla provedena nová úprava v oblasti soukromoprávních a veřejnoprávních vztahů.⁶³

Trestní právo slouží jako poslední prostředek pro ochranu práv jednotlivých subjektů v rámci právních vztahů.⁶⁴ Samozřejmě se změnami společenskými bylo nutné realizovat změny v oblasti ochrany práva jednotlivých subjektů v rámci obchodně-právních a jiných závazkových vztahů. Bylo nutné reagovat na společenské změny, které ve společnosti nastaly, což mělo za následek, že již v trestním zákoně (z. č. 140/1961 Sb., Trestní zákon) byla přijata úprava, která chránila právo věřitele na uspokojení jeho pohledávky, které má vůči dlužníkovi, proto bylo součástí trestního zákona ustanovení § 256 zákoníku, které obsahuje

---

⁶³ PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 55

⁶⁴ Viz ustanovení § 12 TrZ. – zásada subsidiarity trestní represe

vymezení trestného činu **poškození věřitele** (aktuální trestní zákoník č. 40/2009 Sb., užívá pro tento trestný čin označení **poškození věřitele**).

5.1 Porovnání § 256 TrZ 1961 s § 222 TrZ

Na tento trestný čin navazuje v podstatných rysech trestný čin **poškození věřitele** v ustanovení § 222 TrZ. Zde jsou rovněž dvě základní skutkové podstaty, tedy skutková podstata přímého a nepřímého dlužníka. Ustanovení § 222 TrZ pak obsahuje více forem, kterými může přímý dlužník porušit právem chráněný zájem poškozeného věřitele při uspokojování jeho pohledávky. Nynější formulace skutkové podstaty trestného činu poškození věřitele je vymezena tak, že umožňuje postihnout mnohem větší počet situací souvisejících s poškozením věřitele. Nynější skutková podstata pro přímého dlužníka je formulována takto:

„Kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení svého věřitele tím, že:

a) *zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou, nebo odstraní, byť i jen část svého majetku“*

kdy tato forma je totožná vymezením, jak jej znala dikce trestného činu poškození věřitele dle § 256 trestního zákona z roku 1961.

b) *„postoupí svou pohledávku, anebo převezme dluh jiného,*

c) *zatíží věc, která je předmětem závazku, nebo ji pronajme,*

d) *předstírá nebo uzná neexistující právo nebo závazek,“*

tato forma trestného činu poškození věřitele byla známa již v předešlé právní úpravě. O formách uvedených v písmenech b) a c) to ale neplatí. Tyto formy se staly součástí právního řádu v oblasti trestní až přijetím aktuálního, platného a účinného trestního zákoníku.

e) *„předstírá nebo uzná právo nebo závazek ve větším rozsahu, než odpovídá skutečnosti,*

f) *předstírá splnění závazku, nebo*

g) *předstírá úpadek nebo svůj majetek jinak zdánlivě zmenšuje nebo předstírá jeho zánik“*

krom forem uvedených v písmenech e) a f), které jsou nové, je forma v písmenu g) takřka totožná formě známé z předchozí právní úpravy. Doznala jen určitých kosmetických změn, kdy nejde o jen pouhé zmenšení majetku, ale toto zmenšení musí souviset s určitou formou úpadku.

Druhá základní skutková podstata poškození věřitele nepřímého dlužníka, kdy se jedná o poškození cizího věřitele, je charakteristická stejnou výměrou

možných trestů jako první základní skutková podstata. Důležitou změnou ale je osoba cizího, jiného věřitele.⁶⁵

Pro obě tyto základní skutkové podstaty je charakteristická výše způsobené škody, neboť je nutné trestným činem způsobit škodu nikoli malou tj. nejméně 25 000,- Kč.⁶⁶

Nicméně důležité je zmínit, že u obou základních skutkových podstat poškození věřitele dle § 222 TrZ platí, že spácháním trestného činu, aby mohl být pachatel potrestán trestem odnětí svobody až na **dvě léta nebo zákazem činnosti**, musí být způsobena škoda nikoli malá. Jedná se tedy o změnu oproti předešlé úpravě. Dle předchozí právní úpravy mohl být pachatel potrestán trestem odnětí svobody v délce až **jednoho roku nebo peněžitým trestem**.⁶⁷ Rovněž ve výši způsobené škody zákonodárce přijal změny. Nyní je potřebné způsobit trestným činem poškození věřitele škodu nikoli malou, tj. nejméně 25 000 Kč. Dříve bylo ke spáchání trestného činu poškozování věřitele nutné způsobit značnou škodu, tj. nejméně 500 000 Kč.⁶⁸ Nyní je tedy možné postihnout mnohem větší množství jednání pachatelů, kteří mohli a mohou poškodit věřitele.

I v případě aktuálního pojmání poškození věřitele (dle staré úpravy poškozování věřitele) jsou v zákoně uvedeny kvalifikované skutkové podstaty, které jsou navíc rozšířeny nejen o předpoklad způsobené škody, ale rovněž může pachatel tímto trestným činem získat pro sebe nebo pro jiného prospěch. Tato podmínka má buď charakter značné škody a značného prospěchu ve smyslu § 222 odst. 3 TrZ, nebo způsobení škody či získání prospěchu velkého rozsahu.⁶⁹ Navíc § 222 odst. 4 TrZ obsahuje zvláštní ustanovení „*způsobí-li takovým činem úpadek*“. Dotčenou osobou, jejíž úpadek pachatel způsobil, zde bude zpravidla věřitel, jehož uspokojení pachatel zmařil. Soud tedy navíc přísněji trestá i další jednání než tak, jak je vymezoval § 256 TrZ 1961.⁷⁰

---

⁶⁵ Viz Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2206

⁶⁶ Viz ust. § 138 TrZ.

⁶⁷ Viz ust. § 256 odst. 1 TrZ 1961.

⁶⁸ Viz ust. § 256 odst. 3 TrZ 1961 a § 89 odst. 11 TrZ 1961.

⁶⁹ Viz ust. § 222 odst. 4 TrZ.

⁷⁰ Viz Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2225

5.2 Porovnání §256 odst. 1 písm. d) TrZ 1961 s § 227 TrZ

Podstatná změna ustanovení § 256 trestního zákona byla realizována v souvislosti s novelizací trestního zákona, která byla provedena zákonem č. 253/1997 Sb. s účinností od 1.1. 1998. Touto změnou byla především do ustanovení § 256 zakomponována skutková podstata uvedená v § 256 odst. 1 písmeno d) „*v řízení před soudem odmítne splnit zákonnou povinnost učinit prohlášení o svém majetku nebo o majetku právnické osoby, za kterou je oprávněn jednat, nebo v takovém prohlášení uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje*“. Tato novelizace pak má svůj odraz v ustanovení § 227 TrZ, neboť ustanovení má obdobný obsah. Odlišností v případech uvedených ustanovení je především zpřísnění možného trestu, který lze za jednání uvedená v § 227 TrZ uložit oproti předešlé právní úpravě, v níž bylo možné uložit trest odnětí svobody až na jeden rok nebo peněžitý trest, nyní trest přísnější v délce šesti měsíců až tři léta nebo peněžitý trest nebo zákaz činnosti. Ustanovení § 227 do jisté míry odpovídá dřívější právní úpravě alternativy trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. d) tr. zák., ovšem nyní je trestní postih koncipován obecněji a není podmíněn zmařením uspokojení pohledávky věřitele (byť jen částečným) ani žádným jiným škodlivým či podobným následkem.⁷¹

Opět zákonodárce zpřísněním možností pro ukládání trestu zdůrazňuje, že se jedná o zásadní právem chráněný zájem, jehož narušení může mít za následek uložení přísnějšího trestu, než umožňovala předešlá právní úprava.

5.3 Porovnání §256c TrZ 1961 s § 224 TrZ

Součástí novelizované právní úpravy trestního zákona byl od 1.1.1998 trestný čin **předlužení** dle § 256c TrZ 1961.

Tento trestný čin má několik stejných znaků s přečinem úpadku z nedbalosti podle § 486 trestního zákona z roku 1852. Trestný čin předlužení dle § 256c TrZ 1961 byl charakteristický tím, že jej bylo možno způsobit i **nedbalostním jednáním**. Oproti tomu trestný čin způsobení úpadku (§ 224 TrZ) je možné spáchat i z **hrubé nedbalosti**, tak jak je vymezena v § 16 odst. 2 TrZ, tedy vyžaduje se větší intenzita nedbalosti.

---

⁷¹ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2278

Objektem trestného činu je stejně jako u ostatních trestných činů podobného charakteru (§ 256, § 256a, popř. § 256b) ochrana majetkových práv věřitelů. Stejně jak tomu bylo u trestného činu předlužení (§256 TrZ 1961), tak i zde u trestného činu způsobení úpadku (§224 TrZ), bude pachatel potrestán trestem odnětí svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti. Nyní aktuálně jen dochází k zúžení okruhu možných trestů za spáchání tohoto trestného činu. Dřívější právní úprava umožňovala uložit i peněžitý trest.

Ustanovení §224 odst. 2 TrZ obsahuje samostatnou skutkovou podstatu, kdy pachatel, byť i z hrubé nedbalosti, přijme nový závazek nebo zřídí zástavu, přestože sám věděl, že je v úpadku, kdy není schopen hradit svoje pohledávky a tím zhorší postavení věřitele. Důležité u této další skutkové podstaty je fakt, že pachatel věděl, že je v úpadku, a jednal způsobem, který měl za následek zhoršení postavení dosavadních věřitelů.

V rámci komparace trestného činu předlužení (§ 256c TrZ 1961) a trestného činu způsobení úpadku došlo k změnám v rámci užitých pojmů, a především došlo k dvěma zásadním změnám. Nyní dle aktuální právní úpravy se počítá se všemi způsoby úpadku, tedy jak s předlužením, tak platební neschopností, což u předešlé právní úpravy neplatilo. Druhá zásadní změna je spojena s otázkou zavinění. Dle aktuální úpravy musí být subjektivní stránka trestného činu spojena s vyšší intenzitou nedbalosti, s hrubou nedbalostí (vědomou i nevědomou).⁷² Jinak smysl, forma, ale i tresty těchto trestných činů jsou totožné. Jak trestní zákon z roku 1961, tak i trestní zákoník z roku 2009 pamatovaly na situaci, kdy bude trestným činem způsobena značná škoda (tj. nejméně 500 000,- Kč) nebo dokonce škoda velkého rozsahu (tj. nejméně 5 000 000,- Kč). Tyto kvalifikované skutkové podstaty vycházejí z faktu, že v případě způsobení značné škody může být pachatel dle § 224 odst. 3 TrZ (stejně tak i dle § 256c TrZ 1961) potrestán trestem odnětí svobody až na tři léta. V případě ještě závažnějších následků, kdy byla trestným činem způsobena škoda velkého rozsahu, může být pachatel postihnut trestem odnětí svobody na šest měsíců až pět let.⁷³

---

⁷² Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2242

⁷³ Viz ust. § 256 odst. 4 TrZ 1961 a § 224 odst. 4 TrZ.

5.4 Porovnání §256a TrZ 1961 s § 223 TrZ

V novém trestním zákoníku se projevilo jednoznačně i ustanovení § 223, tedy **zvýhodnění věřitele**, které má obdobnou právní úpravu jako trestný čin **zvýhodňování věřitele** (§ 256a TrZ 1961). Krom drobné změny názvu, vlivem vývoje českého jazyka, bylo aktuální vymezení trestného činu zvýhodnění věřitele převzato takřka v kompletním znění z trestného činu zvýhodňování věřitele. Nicméně i zde nalezneme několik drobných, přesto významných změn. Nynější pojetí počítá s oběma možnostmi úpadku (platební neschopnost a předlužení). Dříve byl tento trestný čin a jeho znaky naplněny, když nebyl pachatel schopen hradit své závazky. Nově byl tento trestný čin obohacen o možnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. V dikci aktuálnímu vymezení trestného činu zvýhodnění věřitele dle § 223 TrZ, došlo ke změně v katalogu možných trestů. Podle aktuální úpravy lze uložit místo původního peněžitého trestu nyní trest zákazu činnosti. Další změnou je, že dle aktuálního znění trestného činu zvýhodnění věřitele musí být pachatel v úpadku. Naproti tomu starší úprava vycházela z faktu, že pachatel není schopen plnit své závazky (nemusel tedy být v úpadku).⁷⁴ Trestný čin zvýhodnění věřitele byl oproti trestnému činu zvýhodňování věřitele doplněn o podmínku, že již pro naplnění znaků základní skutkové podstaty se vyžaduje způsobit škodu, a to škodu nejméně 25 000 Kč. Novější vymezení tohoto trestného činu je charakteristické svojí vazbou na oba základní způsoby úpadku (platební neschopnost, předlužení). Dalo by se říct, že aktuální pojetí trestného činu zvýhodnění věřitele (zvýhodňování věřitele dle § 256a TrZ 1961) je přísnější než jeho předchozí právní konstrukce.⁷⁵

Opět oba zmíněné stěžejní trestně právní předpisy pamatovaly na fakt, co se stane v situaci, kdy bude pachatelem trestného činu způsobena značná škoda, a bude tak naplněna kvalifikovaná skutková podstata. Jak v případě *zvýhodňování věřitele* dle § 256a TrZ 1961, tak v případě *zvýhodnění věřitele* dle § 223 TrZ, mohl být pachatel za splnění této podmínky odsouzen k trestu odnětí svobody na šest měsíců až tři léta. Nově trestní zákoník u trestného činu zvýhodnění věřitele

---

⁷⁴ PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 56

⁷⁵ PRŮCHA, Václav. K problematice vymezení některých zákonných znaků trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a trestního zákona. Trestní právo. 2005, 2005(3), 5-16.

pamatuje na možnost, kdy pachatel způsobil svým jednáním jinému úpadek.⁷⁶ Za této situace může být pachatel potrestán trestem odnětí svobody v délce dvou let s horní hranicí trestní sazby v délce osmi let. Stejným trestem bude pachatel potrestán, pokud svým jednáním způsobil škodu velkého rozsahu, tedy nejméně 5 000 000,- Kč. Stejný trest za způsobení škody velkého rozsahu znal i trestní zákon z roku 1961.

Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu zvýhodnění věřitele je ještě rozšířená o další formu tohoto trestného činu (způsobí-li takovým činem úpadek), kterou původní právní úprava neobsahovala.⁷⁷

5.5 Porovnání §256b TrZ 1961 s § 226 TrZ

Trestný čin pletichy v insolvenčním řízení dle § 226 TrZ znal už dřívější trestní zákon z roku 1961. Trestní zákon z roku 1961 vymezoval, co to jsou pletichy v insolvenčním řízení v § 256b.

Objektem trestného činu podle § 256b je právo věřitele na uspokojení své pohledávky podle zásad konkursního a vyrovnacího řízení a zajištění řádného průběhu takového řízení ze strany jiných osob než soudu. Podstatou této skutkové podstaty bylo pasivní úplatkářství. Majetkový nebo jiný prospěch měl povahu úplatku.⁷⁸ Stejně jako tomu je u nynějšího pojetí tohoto trestného činu, se vyžaduje úmyslné zavinění, stejný způsob zavinění je i dle § 226 odst. 1 TrZ. Pachatel trestného činu dle § 256b TrZ 1961 mohl být jen konkursní věřitel a věřitel ve vyrovnávacím řízení. Pachatel dle § 226 odst. 1 TrZ může být věřitel, a to jak fyzická, tak právnická osoba. Dikce tohoto trestného činu je takřka totožná s dikcí zákonného znění § 256b TrZ 1961.

Zákon rovněž kalkuloval s možností aktivního úplatkářství jako samostatné skutkové podstaty dle § 256b odst. 2 TrZ 1961. Nyní je tato skutková podstata obsažena v § 226 odst. 2 TrZ. Aktivního úplatkářství se může dopustit věřitel, který v souvislosti s hlasováním na schůzi věřitelů, nebo v souvislosti s hlasováním o nuceném vyrovnání za souhlas s vyrovnáním poskytne, nabídne nebo slíbí

---

⁷⁶ Viz ust. § 223 odst. 3 písm. b) TrZ.

⁷⁷ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2228

⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel, PŮRY, František, RIZMAN, Stanislav. Komentář Trestní zákon. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004, s. 1567.)

majetkový nebo jiný prospěch.⁷⁹ Znaky skutkové podstaty dle § 226 odst. 2 TrZ opět naplní pachatel úmyslným zaviněním. Dle aktuální právní úpravy může tento trestný čin spáchat jak fyzická, tak i právnická osoba, v případě předchozí právní úpravy to možné nebylo, pachatelem mohla být pouze fyzická osoba.⁸⁰

Naopak s okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby dle staré právní úpravy u trestného činu pletichy v insolvenčním řízení dle § 256b TrZ 1961, se počítalo pouze v situaci způsobení značné škody. Aktuální právní úprava tuto kvalifikovanou skutkovou podstatu rozšiřuje o další dvě formy. První forma se vztahuje k situaci, kdy pachatel trestným činem získal pro sebe nebo jinou osobu značný prospěch (tj. nejméně 500 000,- Kč). Druhá forma se vztahuje k situaci, kdy byl trestný čin pletichy v insolvenčním řízení spáchán úřední osobou.⁸¹ Možnost, že tento trestný čin může spáchat úřední osoba, odpovídá na potřebu společnosti více a důkladněji potírat korupční jednání.⁸²

Kvalifikovaná skutková podstata odrážející vyšší formu společenské závažnosti v případě trestného činu pletichy v insolvenčním řízení znal jak trestní zákon č. 140/1961, tak i nynější trestní zákoník č. 40/2009 Sb.

5.6 Porovnání §126 TrZ 1961 s § 225 TrZ

Poslední skutkovou podstatou, která bude komparována se starší právní úpravou, je trestný čin *porušení povinnosti v řízení o konkursu* dle § 126 TrZ 1961, který se obsahově blíží § 225 TrZ *porušení povinnosti v insolvenčním řízení*. Trestný čin *porušení povinnosti v řízení o konkursu* byl obsažen v předchozí právní úpravě. Důležité na úvod je zmínit, že dle předchozí právní úpravy nepatřil do majetkových trestných činů, ale byl zařazen do hlavy druhé tehdejšího trestního zákona (TrZ 1961), tedy mezi trestné činy proti hospodářské kázní. Nynější znění tohoto trestného činu odpovídá znění účinného po novele trestního zákona zákonem č. 296/2007 Sb s účinností od 1.1.2009.

---

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav. Trestní zákon. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004, s. 1569.)

⁸⁰ Srovnej ust. § 226 odst. 3 TrZ, a § 256b odst. 3 TrZ 1961.

⁸¹ Viz ust. § 226 odst. 4 písm. c)

⁸² Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2267

Jak jsem již zmínil, tento trestný čin nepatřil mezi majetkové trestné činy dle předchozí právní úpravy, patřil do skupiny trestných činů proti hospodářské kázní. Dle § 126 TrZ 1961 se jednalo o situaci, kdy pachatel úmyslně mařil výkon insolvenčního správce během insolvenčního řízení. Vzhledem k tomu, že § 225 používá nedokonavý vid slovesa „maří“, jednání pachatele nemusí zcela zmařit výkon funkce insolvenčního správce, ale postačí, je-li k tomu způsobilý, třebaže se podařilo zvýšeným úsilím insolvenčního správce překonat mařící jednání pachatele a dosáhnout toho, aby správce provedl stanovené úkony insolvenčního řízení.⁸³ Tento trestný čin je možné spáchat jak fyzickou, tak právnickou osobou, což ve starším trestním zákoně šlo za podmínky, že by za trestný čin odpovídala fyzická osoba, která je statutárním orgánem nebo členem kolektivního orgánu. Nicméně pachatel si musí být vědom, že je vedeno insolvenční řízení. Zákonodárce při přijetí vycházel ze znění účinného po novele zákonem č. 296/2007 Sb., tudíž ani nikterak závratně nepozměnil druh možného trestu. Dřívější právní úprava ale množství trestů, které bylo možno uložit za trestný čin porušení povinnosti v insolvenčním řízení, znala širěji, kdy bylo možné pachateli uložit peněžité trest. Tento trestný čin má blízko k trestnému činu pletichy v insolvenčním řízení, především v některých případech, ať již aktivního, tak i pasivního, úplatkářství. (dle 226 TrZ nebo 256b TrZ 1961).

---

⁸³ srov. příměření R 36/2007-II. a TR NS 7/2004-T 708

6 Úpadkové trestné činy

Trestné činy úpadkové jsou trestné činy, které jsou charakterizovány tím, že jsou v páté hlavě zvláštní částí trestního zákoníku, a patří do skupiny trestných činů proti majetku. Jedná se o trestné činy, které chrání právo věřitele na uspokojení jeho pohledávek, a to v rámci běžných závazkových vztahů, vztahů s akcentací na právní vztahy vznikající v rámci insolvenčního řízení. Do této skupiny řadíme trestný čin poškození věřitele podle § 222, zvýhodnění věřitele § 223, nebo trestný čin způsobení úpadku podle § 224 TrZ, porušení povinností v insolvenčním řízení podle § 225 a trestný čin pletichy v insolvenčním řízení dle § 226. Na uvedené úpadkové trestné činy můžou v některých svých znacích rovněž navazovat trestné činy porušení povinnosti při správě cizího majetku (úmyslná i nedbalostní varianta dle § 220 a 221 TrZ) a trestný čin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku dle § 227 TrZ, přičemž tyto trestné činy neřadím do skupiny úpadkových deliktů především z důvodu, že je lze spáchat i v jiných než závazkových vztazích mezi dlužníkem a věřitelem.

Objektem trestných činů poškození věřitele (§ 222 TrZ) a způsobení úpadku dle § 224 odst. 1 TrZ, je právo věřitele na uspokojení jeho pohledávky. U trestných činů zvýhodnění věřitele (§ 223 TrZ), způsobení úpadku (§ 224 odst. 2), porušení povinností v insolvenčním řízení (§ 225 TrZ) a trestného činu pletichy v insolvenčním řízení dle § 226 TrZ, je objektem věřitelovo právo na uspokojení odpovídající zásadám a pravidlům insolvenčního řízení. U porušení povinností v insolvenčním řízení dle § 225 TrZ je uvedený právní režim chráněn prostřednictvím ochrany zájmu na řádném výkonu funkce insolvenčního správce při výkonu práv a povinností v souvislosti s insolvenčním řízením, jež má vést k náležitému uspořádání majetkových poměrů dlužníka, který je v úpadku.⁸⁴

6.1 Trestný čin poškození věřitele

6.1.1 Obecné znaky

Podstatným charakteristickým znakem trestného činu poškození věřitele je jednání, které je svým charakterem protiprávní, kterým dochází k porušení

---

⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 704

smluvního závazkového vztahu, když dlužník činí úkony, a to ať konáním či opomenutím tak, aby zmařil oprávněnou a důvodnou pohledávku věřitele.

Je třeba zdůraznit, že dlužník má samozřejmě právo bránit se proti nevhodnému požadavku věřitele, například požadovat řádné dodání zboží nebo řádné předání věci, prokázání výše úvěru, výše nedoplatku úvěru a další. Z tohoto důvodu například nesplnění závazkového vztahu nelze tedy považovat vždy za protiprávní. Nelze tedy jednoznačně konstatovat, že jakékoliv neplnění smluvního závazkového vztahu ze strany dlužníka vykazuje automaticky znaky skutkové podstaty trestného činu dle § 222 TrZ. Například věřitel může vystavit fakturu na jím dodané zboží a dožadovat se úhrady této faktury. Dlužník však například reklamuje vady dodané věci, vady množství, kvality, a jiné vady, a proto odmítá uhradit. V tomto směru pak je nutno řešit problematiku v rámci sporu před příslušným soudem dle občanského či jiného práva. Jiná situace nastane ve chvíli, kdy dlužník vědom si své povinnosti, a především vědom si oprávněnosti nároku věřitele učiní úkony, kterými se snaží zmařit pohledávku věřitele.⁸⁵

Dalším zásadním pojmovým znakem je způsobení škody. Škoda je to, o co se majetek poškozeného, v tomto případě věřitele, zmenšil, nebo to o co majetek nepřirostl, tedy věřitel nezískal od dlužníka plnění, na které mu vznikl právní nárok v souvislosti s plněním smluvního závazkového vztahu. K tomu, aby pachatel naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu pak musí tímto protiprávním jednáním způsobit škodu nikoli malou, tj. nejméně 25 000 Kč.⁸⁶

Koncepce trestného činu poškození věřitele je postavena na principu, dle kterého může pachatel způsobit protiprávní následek poškozením vlastního věřitele i poškozením cizího věřitele. Základním charakteristickým znakem je vždy újma na právech věřitele způsobem, který předvídá trestní zákoník v jednotlivých alineách základních skutkových podstat. Ustanovení § 222 odst. 1 až 2 TrZ vymezují dvě samostatné formy jednání poškozující vlastního, respektive cizího věřitele.

Existence závazkového právního vztahu tvoří zásadní předpoklad trestní odpovědnosti pachatele, který způsobem uvedeným v § 222 TrZ nakládá

---

⁸⁵ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2206

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 5 Tdo 922/2018, též ve sbírce rozhodnutí pod R 43/2019 tr.

s majetkem, ať svým či majetkem jiného, tak, že z něho věřitel nemůže uspokojit svou pohledávku. To znamená, že protiprávní jednání směřuje vůči samotné pohledávce, jíž současně odpovídá závazek pachatele poskytnout věřiteli plnění. Předmětem závazku (splnění dluhu) může být mj. věc z majetku dlužníka použitelná ke splnění dluhu, ať již k částečnému či v celém rozsahu existující pohledávky věřitele nebo finanční prostředky. Například pokud pachatel zatížením takové věci ve prospěch třetí osoby zabrání věřiteli v uspokojení jeho pohledávky, neboť ten nezíská věci, resp. jejím zpeněžením, zpět to, co mu na základě závazkového právního vztahu s dlužníkem náleží, pak jedná způsobem předpokládaným v ustanovení § 222 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku. Je nutné mít na zřeteli mj. též skutečnost, že pohledávka věřitele (věc) tvoří součást jeho majetku, je objektem jeho vlastnictví. To znamená, že stejně je nutné nahlížet na odpovídající závazek dlužníka, který na druhé straně tvoří pasivní součást jeho jmění.⁸⁷

6.1.2 Subjekt trestného činu

Dlužníkem může být jak fyzická, tak i právnická osoba. Může se tedy jednat o plnění mezi podnikateli ale i mezi fyzickými osobami. Naplnit skutkovou podstatu trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 TrZ může skutečně pouze tzv. konkrétní subjekt, který má ve smyslu § 114 odst. 1 TrZ, zvláštní vlastnost – je dlužníkem poškozeného věřitele, na jehož úkor je tento trestný čin spáchán. Podstatou je, že pachatelem může být pouze ten, kdo má povinnost plnit z jiného smluvního závazkového vztahu. Nelze abstrahovat toto jednání tak, že vždy se musí jednat o jednání mezi podnikateli nebo jednání podnikatele vůči například občanovi. Vždy je třeba zkoumat, kdo je v daném smluvním závazkovém vztahu dlužníkem a kdo věřitelem, neboť v řadě smluvních závazkových vztahů vystupuje účastník v pozici dlužníka, ale i věřitele, což je právě charakteristický znak pro synallagmatický závazek. V průběhu plnění závazkového vztahu pak může dojít ke změně postavení jednotlivých účastníků, a to ke změně, zda tento účastník je v pozici věřitele a dlužníka. Tedy pachatelem je subjekt, který chtěl jednáním, které je vymezeno paragrafu 222 odst. 1 TrZ porušit nebo ohrozit právem chráněný zájem, případně věděl, že svým jednáním může takové porušení způsobit a pro případ, že takovéto porušení způsobí, byl s tím srozuměn.⁸⁸

---

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1300/2015-30

⁸⁸ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2218

Pachatelem trestného činu dle § 222 odst. 2 TrZ je subjekt, který jedná fakticky v dohodě s dlužníkem a v součinnosti s ním a jeho jednání směřuje k poškození věřitele. Tedy není faktickým dlužníkem, ale může být spolupachatelem tohoto trestného činu když způsobí poškození věřitele jednáním vymezeným v ustanovení § 222 odstavce 2 písmeno a) TrZ. Odlišná je pouze ta skutečnost, že se nejedná o dlužníka, ale o jinou osobu od dlužníka odlišnou, která svým jednáním napomůže dlužníkovi k poškození cizího věřitele. Samozřejmě může nastat situace, že vlastní dlužník o jednání této na dlužníkovi nezávislé osoby, neví. Ale ve většině případů dochází k tomu, že dlužník o tomto jednání osoby, která je od něj odlišná ví, a je tedy srozuměn s tím, že tato osoba poškodí práva věřitele. Takováto osoba není tedy dlužníkem ani nejedná za dlužníka, jedná samostatně a svým jednáním naplní znaky skutkové podstaty § 222 odst. 2 TrZ ve formách, které jsou zde přesně specifikovány. Jestli tato osoba sama svým jednáním naplní všechny formální znaky tohoto ustanovení, pak je pachatelem trestného činu poškození věřitele, a nelze jí kvalifikovat jako pomocníka trestnému činu poškození věřitele. Takovýto pachatel může jednat buď samostatně nebo v dohodě s dlužníkem, když jsou oba vedení stejným záměrem poškodit věřitele - zmařit uspokojení jeho pohledávky. Může tedy nastat i skutečnost, že se na jednání podílí více pachatelů ve formě spolupachatelství dle § 23 trestního zákoníku, když například se dopustí dílčího jednání, které umožní dlužníkovi, ale i jiným osobám, alespoň zčásti nebo zcela zmařit oprávněný nárok věřitele. Co se týče možnosti spolupachatelství, tak je vždy nutné při právní kvalifikaci činu obviněných, například manželů, kteří společným jednáním zmařili i jen částečně jednak společné závazky a jednak samostatné závazky vůči jejich věřitelům, jako trestného činu poškození věřitele podle § 222 TrZ, je třeba rozlišit, který z pachatelů (manželů) má na základě závazkového právního vztahu vůči věřiteli postavení dlužníka, tj. zda jeho jednání představuje poškození vlastního věřitele podle § 222 odst. 1 TrZ nebo poškození věřitele jiné osoby ve smyslu § 222 odst. 2 TrZ. Takové společné jednání pachatelů, kteří při naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu poškození věřitele způsobili škodu nejméně 25 000 Kč, je třeba posoudit u každého z nich jako trestný čin poškození věřitele, u jednoho však podle § 222 odst. 1 písm. a), u druhého dle §

222 odst. 2 písm. a), odst. 4 písm. a) TrZ spáchaný ve spolupachatelství podle § 23 TrZ.⁸⁹

6.1.3 Subjektivní stránka trestného činu

Z hlediska subjektivní stránky se u trestného činu poškození (vlastního i cizího) věřitele podle ustanovení § 222 TrZ vyžaduje úmyslné zavinění. Dlužník jedná v úmyslu vyhnout se plnému uspokojení věřitele, případně činí určité skutečné či fiktivní dispozice se svým majetkem, ač si z okolností musí být vědom, že jeho jednání způsobí škodu věřiteli. Na srozumění pachatele v tomto smyslu lze usuzovat z jeho konkrétních kroků, pokud jednal např. s vědomím existence svých četných dluhů, své neschopnosti hradit je, špatné hospodářské situace a případně již podaného návrhu na zahájení insolvenčního řízení vůči jeho majetku apod. Z hlediska subjektivní stránky u způsobení škody velkého rozsahu (§ 222 odst. 4 písm. a) TrZ) postačí způsobení tohoto těžšího následku z nedbalosti (§ 17 TrZ), protože trestněprávní úprava zde nevyžaduje zavinění úmyslné.⁹⁰

6.1.4 Poškození vlastního věřitele

Dle ustanovení musí svým jednáním pachatel - dlužník ohrozit právem chráněný zájem, kterým je ochrana práva věřitele na řádné uspokojení jeho pohledávky. Pachatel se musí dopustit jednání způsobem předvídaným v ustanovení § 222 odst. 1 TrZ. Zároveň jeho jednání vesměs musí způsobit škodu na majetku věřitele. Dle trestního zákoníku může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem následujícím způsobem:

6.1.4.1 pachatel svým jednáním zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou, nebo odstraní, byť i jen z část svého majetku,

Z jednotlivých diskuzí o tom, jak je nutno toto ustanovení vykládat v praxi, jsem byl seznámen s tím, že se jedná o velmi častý případ, kdy pachatel ve snaze zmařit důvodnou pohledávku věřitele, nejčastěji svůj majetek převede na jiného vlastníka a tím znemožní věřiteli uspokojení jeho pohledávky. Velmi často tedy dojde k uzavření fingované, například kupní smlouvy o prodeji nemovitosti jinému vlastníku za minimální finanční částku.

---

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1249/2016

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 5 Tdo 1259/2018

Seznámil jsem se s případem, kdy dlužník zcela úmyslně poškodil vozidlo tak, že jej nezajistil při stání v kopci. Vozidlo se samo rozjelo a došlo k jeho totálnímu zničení. Věc poté nebylo možno použít pro potřeby oprávněného věřitele vyplývající z jeho pohledávky.

Poškození věcí je dalším znakem, kdy je možné snížit hodnotu věci, která je vhodná pro uspokojení věřitele. Opět například dlužník záměrně poškodí movitou věc, čímž tato věc ztratí krátkodobě nebo trvale svoji hodnotu, i užitnou hodnotu a pak v případě prodeje, například v exekuci, je prodána za výrazně nižší částku, než kterou by věřitel mohl v případě standardního zpeněžení získat.⁹¹

Pokud se jedná o zcizení majetku, tak to je nejčastější způsob, kterým se dlužník snaží vyhnout plnění povinností v rámci závazkového vztahu. Byl jsem opakovaně soudy informován o tom, že s tímto problémem se setkávají jak soudy projednávající civilněprávní žaloby, případně žaloby na výkon rozhodnutí, na vyloučení věci z exekuce. Dále se s tím soudy setkávají při výkonu rozhodnutí. Stejně tak se tohoto jednání velmi často dopouštějí dlužníci v rámci insolvenčního řízení. Například dlužník formálně prodá svůj majetek, aby nebyl vlastníkem a nemohl být tedy postižen v rámci exekuce.

V této souvislosti jsem se setkal s případem, který projednal Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka Liberec, kdy dlužník, který byl uznán vinným z více trestných činů, byl také uznán vinným dle § 222 odst. 1 písm. a) a odst. 4 TrZ, pro jednání, kterým měl způsobit věřiteli škodu velkého rozsahu, když vědom si svých dluhů v souvislosti s projednáním dědictví po svém otci zcela úmyslně uzavřel dědickou dohodu, dle které veškerý majetek, který náležel do dědictví, se stal výlučným vlastnictvím druhého dědice, tedy odstranil ze svého majetek, který by mu náležel, a který by mohl sloužit k uspokojení oprávněného věřitele. Na základě vymezeného jednání věřitel nemohl uspokojit svoji pohledávkou, kterou by jinak uspokojil z majetku náležejícího do dědictví, ale byl nucen domáhat se v soudním řízení vydání rozhodnutí o neúčinnosti uzavřené dědické dohody. Teprve po prokázání neúčinnosti dědické dohody se pak věřitel mohl domáhat uspokojení svých nároků. Pro tyto způsoby nakládání s majetkem dlužníka je charakteristické, že při něm dochází k jeho vyvedení z majetkové podstaty dlužníka, zvláště když

---

⁹¹ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2214.

dědictví se nabývá ke dni smrti zůstavitele a dědic má právo na majetek, ale věřitel je krácen, protože dědic úmyslně uzavře dohodu, že žádný majetek nezíská.

Jestliže pachatel jako dlužník zmařil uspokojení pohledávky svého věřitele tím, že daroval třetí osobě svůj majetek použitelný k uspokojení této pohledávky, naplnil zákonný znak trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) TrZ spočívající ve zcizení takového majetku, a nikoli v jeho odstranění.

Odstraněním majetku se rozumí jeho ukrytí mimo dosah věřitele, přičemž pachatel (dlužník) si i nadále ponechá možnost s majetkem volně nakládat či jej využívat, avšak znemožní věřiteli dosáhnout uspokojení vlastní pohledávky z takového majetku dlužníka. O to jde i v případě, že pachatel velkou finanční hotovost vybere z vlastního bankovního účtu a umístí ji na neznámé místo tak, aby byla mimo dosah poškozeného věřitele, kterému tím znemožní provést výkon rozhodnutí na takovou majetkovou hodnotu.⁹²

Smyslem jednání, kdy dlužník učiní svůj majetek neupotřebitelný je, že dojde ke ztrátě účelu daného majetku, přičemž nedojde k jejímu zničení nebo odstranění či poškození.

6.1.4.2 pachatel postoupí svou pohledávku, anebo převezme dluh jiného,

Pro tuto alternativu jsou charakteristické dvě formy jednání. Velmi časté jednání pro vymezený případ je, kdy dlužník poškodí věřitele, když postoupí svoji pohledávku nebo převezme dluh jiného. Již z dikce citovaného ustanovení je zřejmé, že se opět jedná o porušení smluvního závazkového vztahu, kdy dlužník, který by mohl pohledávku řádného věřitele uspokojit, například ze své pohledávky, kterou má vůči jinému subjektu, tuto pohledávku raději postoupí na základě smlouvy o postoupení pohledávky, a tím vyvede pohledávku ze svého majetku a znemožní věřiteli jeho uspokojení. Velmi často dochází k postoupení pohledávky za minimální částku. V tomto případě může dojít k poškození věřitele i opačným způsobem, když dlužník zcela úmyslně převezme do svých povinností závazek, který fakticky neexistuje, převezme dluh jiného a například dluh zapíše spolu se zástavní smlouvou do veřejného rejstříku, čímž způsobí, že věřitel, který vymáhá svoji pohledávku v rámci exekuce, nemůže být zcela uspokojen, neboť v případě prodeje nemovitosti formou dražby je rozhodující pořadí pohledávek. V rámci

---

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 5 Tdo 163/2018

exekuce jsou pohledávky uspokojovány dle ustanovení o výkonu rozhodnutí v přesně stanoveném pořadí a pokud dlužník úmyslně převezme dluh, který fakticky neexistuje a tento dluh je ve veřejném rejstříku formou zástavy zapsán dříve než pohledávka oprávněného věřitele, tak věřitel fakticky nebude uspokojen anebo bude uspokojen pouze částečně. K takovému jednání se pachatele uchylují ve chvíli, kdy jsou si vědomi, že jim hrozí nebezpečí v rámci exekučního či insolvenčního řízení a jsou si vědomi, že jejich majetek bude zpeněžen a z výtěžku věřitelé uspokojeni. Jedná se tedy o případy, kdy dlužník záměrně zatíží svůj majetek dalšími pasivy, což má za následek snížení míry uspokojení věřitele, zcela nebo zčásti.⁹³

6.1.4.3 pachatel zatíží věc, která je předmětem závazku, nebo pronajme,

Smyslem ustanovení § 222 odst. 1 písm. c) alternativy je ochrana věřitele proti neoprávněnému zatížení majetku dlužníka nebo proti pronajmutí.

Majetková dispozice spočívající v „zatížení věci, která je předmětem závazku“, jako jeden z alternativních způsobů nedovoleného nakládání dlužníka se svým majetkem podle § 222 odst. 1 písm. c) TrZ, brání nebo alespoň ztěžuje dlužníkovi povinnost splnit pohledávku věřitele. Předmětem (objektem) zatížení tedy vždy musí být takový majetek dlužníka, který je způsobilý k uspokojení pohledávky věřitele. Zároveň se vyžaduje, aby dlužník, který využije takového zajišťovacího prostředku, neměl jiný (další) majetek způsobilý k reálnému splnění dluhu poškozeného věřitele.

Znak „zatíží věc, která je předmětem závazku“ tedy předpokládá jednání dlužníka, který svůj jediný majetek způsobilý k uspokojení pohledávky poškozeného věřitele zatíží ve prospěch třetí osoby. Vyvolá tím situaci, kdy poškozený věřitel nemůže uspokojit svou pohledávku vůči takovému dlužníku, neboť např. zástavní věřitel, v jehož prospěch dlužník využil zajišťovacího práva, má přednostní právo na poskytnutí plnění ze zástavy, resp. z jejího zpeněžení. Při nedostatku dalšího majetku dlužníka se pak poškozenému věřiteli nedostane plnění, které je předmětem závazku mezi dlužníkem a tímto věřitelem.⁹⁴

---

⁹³ PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9, s. 68

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1300/2015-30

Ustanovení také pamatuje na případ, kdy dlužník vědom si své povinnosti uspokojit nároky věřitele a vědom si skutečnosti, že uspokojení proběhne právě z konkrétního majetku, zcela účelově majetek pronajme za velmi nevýhodných podmínek třetímu subjektu. Tím nastolí situaci, kdy věřitel se může uspokojit z majetku dlužníka, ale uspokojení je výrazně menší, než pokud by nemovitost nebyla zatížena nájmem, neboť tato právní vada věci samozřejmě snižuje tržní hodnotu věci, v případě uspokojení pohledávky věřitele. Velmi často pak jsou uzavírány účelové smlouvy o nájmu za nestandartně nízké nájemné na dobu určitou, často velmi dlouhou, a bez možnosti výpovědi, či navyšování nájemného.

6.1.4.4 pachatel předstírá nebo uzná neexistující právo nebo závazek,

I toto je případ, který je obdobným případem jako ustanovení § 222 odst. 1 písmeno c) TrZ. Znamená i zde, že dlužník ve snaze zkrátit právo věřitele uzná závazek nebo neexistující právo a toto právo navíc například vloží do veřejného rejstříku katastru nemovitostí. Poté pak samozřejmě věřitel nemůže svého nároku dosáhnout, neboť v případě exekučního, nebo jiného řízení například insolvenčního, je třeba v souladu s právní úpravou nejdříve vyřešit nároky, které jsou zajištěny a teprve poté mohou být uspokojeny nároky nezajištěných věřitelů. Pod pojmem neexistující právo, respektive závazek je možno chápat vytvoření fiktivního smluvního závazkového vztahu a smluvního závazku, například vytvoření listiny o zápůjčce finančních prostředků na částku vyšší, než je pohledávka věřitele a zajištění této fiktivní zápůjčky zástavním právem, přičemž k žádnému plnění ze zápůjčky nedošlo, dlužník však takovéto právo nebo závazek uznává.

Základním rozdílem oproti druhé variantě této základní skutkové podstaty je, že jednání dlužníka v podobě fiktivního postoupení pohledávky slouží jen jako nástroj ke (zdánlivému) zmenšení jeho majetku s důsledkem alespoň částečného zmaření uspokojení pohledávky věřitele. Způsobení škody nikoliv malé na cizím majetku nelze právně kvalifikovat jako trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. b) TrZ. S ohledem na fiktivnost právního jednání v podobě postoupení pohledávky je nutno takový čin dlužníka podřadit pod alternativu

trestného činu uvedenou v § 222 odst. 1 písm. d) TrZ, podle níž pachatel předstírá neexistující právo nebo závazek.⁹⁵

U této alternativy, stejně jako u alternativ v písmenech e) a g), je cílem záměrně zastřít, pozměnit skutečnou hodnotu dlužnickových pasiv, tak aby došlo ke snížení hodnoty majetku a snížení reálné možnosti uspokojení věřitele.

6.1.4.5 pachatel předstírá nebo uzná právo nebo závazek ve větším rozsahu, než odpovídá skutečnosti,

Obdobný případ, jako výše vymezený způsob poškození věřitele, je upraven v ustanovení § 222 odstavce 1 písmeno e) TrZ, kdy dlužník předstírá nebo uzná závazek či právo ve větším rozsahu, než odpovídá skutečnosti. Jak je zřejmé již z obsahu díkce tohoto ustanovení, může dlužník nepochybně dlužit i jinému věřiteli, ale ve snaze poškodit jiného konkrétního věřitele tak vytvoří závazek, který je ve větším rozsahu než ten, který by byl reálný. To má za následek, že tento věřitel je uspokojen například v celém rozsahu a věřitel, který je poškozen, není uspokojen zcela nebo jen zčásti. Tento postup se v současné době velmi často objevuje mezi podnikatelskými subjekty, ale i v rámci insolvenčního řízení.

Na rozdíl od čtvrté varianty, tak v tomto případě pachatel nepředstírá neexistující závazek nebo právo, ale existující závazek nebo právo navyšuje tak, aby v případě poměrného uspokojení věřitelů byl poškozený věřitel uspokojen méně, nebo v případě zachování pořadí pohledávek nebyl uspokojen vůbec.⁹⁶

6.1.4.6 pachatel předstírá splnění závazku,

Do jisté míry atypickou variantou je, když pachatel předstírá splnění závazku, který má vůči věřiteli. Jde o situaci, kdy například pachatel úmyslně vytvořil nepravdivé doklady o údajném splnění svého závazku, přičemž tyto fiktivní doklady předložil během vykonávacího řízení před soudem, v rámci něj bylo věřitelem uplatňováno právo na zaplacení jeho pohledávky.⁹⁷ Jde tedy o situaci, kdy ve skutečnosti nebyl závazek splněn dlužníkem, přičemž sám dlužník se chová jako kdyby závazek splnil poskytnutím požadovaného plnění. Například dlužník, který má povinnost řádně hradit výživné, předloží v rámci využití

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2018, sp. zn. 5 Tdo 1391/2018

⁹⁶ DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4, s. 1363-1364

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 272/2005, též rozhodnutí T 790 tr.

ustanovení o účinné lítosti doklad, že matce oprávněných dětí uhradil celé dlužné výživné a dožaduje se zastavení trestního stíhání. Dodatečně je poté zjištěno, že povinný otec uhradil jen malou část výživného a zbytek údajů, například na poštovní složence nebo na kopii příkazu k úhradě, doplnil.

6.1.4.7 pachatel předstírá úpadek nebo svůj majetek jinak zdánlivě zmenšuje nebo předstírá jeho zánik

Dlužník, který dluží předstírá úpadek nebo svůj majetek jinak zdánlivě zmenšuje nebo předstírá jeho zánik. I zde jsem byl informován v rámci insolvenčního řízení, že dlužníci ve snaze, aby nebyli nuceni uspokojit nároky konkrétního věřitele, který má svůj nárok přiznán v rámci občanskoprávního řízení, pak raději před exekucí svého majetku podají insolvenční návrh. Exekuce nemůže proběhnout a následně je insolvenční návrh odmítnut nebo zamítnut, případně je řízení zastaveno pro nesplnění dalších povinností navrhovatele v ins. řízení.

V případě takového jednání, kdy obviněný jako dlužník činil majetkové dispozice spočívající ve zdánlivém zmenšení svého majetku, aby zabránil možnosti reálného uspokojení pohledávky věřitele z jiného majetku, a to v době, kdy již povinnost plnit nastala, jde již o dokonany trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. g) TrZ.⁹⁸

6.1.5 Poškození cizího věřitele

Ustanovení § 222 odst. 2 TrZ je samostatnou skutkovou podstatou trestného činu poškození věřitele, u něhož je pachatelem jiná osoba než dlužník, přičemž je nerozhodné, zda dlužník ví o jednání tohoto pachatele nebo o jeho povaze či nikoli. Jde o poškození cizího věřitele, kterého se dopouští ten, kdo není dlužníkem věřitele a ani v tomto směru nejedná za dlužníka. U první varianty druhé základní skutkové podstaty jde o případ, kdy osoba odlišná od dlužníka zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou nebo odstraní, byť i jen část majetku dlužníka. Jedná se tedy o takřka totožnou variantu jaká je vymezena v první skutkové podstatě tohoto trestného činu s jedním zásadním rozdílem. Rozdílná je osoba pachatele, v případě první skutkové podstaty jej může spáchat pouze dlužník, v případě druhé skutkové podstaty to je pouze osoba odlišná od dlužníka.

---

⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1312/2015-59

V případě skutkové podstaty vymezené v § 222 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku jde buď o fingoání pasiv, která mají fiktivně snížit skutečnou hodnotu majetku dlužníka, nebo o nadhodnocování výše těchto pasiv či jejich kvality.

V alternativě § 222 odst. 2 písm. b) TrZ jde o uplatnění neexistujícího práva nebo pohledávky nebo uplatnění existujícího práva nebo pohledávky ve vyšší hodnotě či v lepším pořadí, než jaké pachatel má. Předpokládá se zde jednání pachatele, který svým aktivním jednáním vůči dlužníkovi, resp. domnělému dlužníkovi, např. zasláním upomínky, výzvy k poskytnutí plnění, vystavením faktury na zaplacení peněžní částky dlužníkem, podáním žaloby na určení práva nebo na zaplacení pohledávky dlužníkem, způsobí nemožnost splnění pohledávky.

6.1.6 Kvalifikované skutkové podstaty

Jak již bylo řečeno výše, trestní zákoník počítá s možností podmiňující použití vyšší, přísnější trestní sazby za spáchání trestného činu poškození věřitele, ať už v případě vlastního nebo také cizího věřitele dle § 222 odst. 1 TrZ, respektive § 222 odst. 2 TrZ.

V případě, že byla, byť i nedbalostním jednáním způsobena trestným činem škoda ve výši nejméně 500 000 Kč, nebo pachatel získal prospěch ve stejné nebo vyšší, tak může být pachateli uložen trest odnětí svobody v délce až pěti let. V případě druhé, závažnější kvalifikované skutkové podstaty, je možnost uložení trestu odnětí svobody v délce tři až osm let, čímž již lze mluvit o zločinu. K naplnění této kvalifikované skutkové podstaty dojde za situace, kdy pachatel úmyslným nebo i nedbalostním jednáním způsobí škodu nejméně 5 000 000 Kč.⁹⁹

Zvláštní variantou u kvalifikované skutkové podstaty v § 222 odst. 4 TrZ je možnost, kdy zákon pamatuje na situaci, kdy pachatel způsobí jiné osobě stav úpadku, kterým se dostane do platební neschopnosti nebo do předlužení. Stejnou specifickou variantu nalezneme i u trestného činu zvýhodnění věřitele dle § 223 odst. 3 písm. b) TrZ. Nesmí být ale opomenut fakt, že skutková podstata trestného činu zvýhodnění věřitele je ve vztahu speciality k trestnému činu poškození věřitele.¹⁰⁰

---

⁹⁹ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2220

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1577/2008, též jako T 1158

6.2 Trestný čin zvýhodnění věřitele

6.2.1 Zákonné vymezení

Tento trestný čin se podobá ustanovení trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a, tak jak byl vymezen v trestním zákoně z roku 1961. Nicméně současné pojetí tohoto přečinu bylo přijato s určitými drobnými změnami, které nebyly uvedeny v předešlé právní úpravě. Současné pojetí trestného činu zvýhodnění věřitele se vztahuje na obě formy úpadku, tedy platební neschopnost a předlužení. Druhý rozdíl nalezneme v tom, že nyní je nově zmíněná další podmínka, která musí být splněna, aby byl spáchán tento trestný čin, musí být trestným činem způsobena škoda nejméně 25000 Kč.

Zvýhodnění věřitele ve smyslu § 223 TrZ spočívá v tom, že se mu od dlužníka, který je v úpadku, dostalo plnění neodpovídajícího zásadě poměrného uspokojení (§ 32 KV, § 244 InsZ), a to na úkor ostatních věřitelů téhož dlužníka.¹⁰¹ Plnění, jež neodpovídá zásadě poměrného uspokojení, může být za takových okolností věřiteli poskytnuto i vzájemným započtením objektivně existujících pohledávek.¹⁰²

Důležité je také zmínit, že trestný čin zvýhodnění věřitele je v poměru speciality k trestnému činu poškození věřitele podle § 222, a proto je jednočinný souběh mezi těmito trestnými činy vyloučen a skutek je třeba posoudit jen jako trestný čin zvýhodnění věřitele podle § 223 TrZ. Trestný čin zvýhodnění věřitele poškozují nebo ohrožují práva věřitelů na uspokojení jejich pohledávek a skupinovým předmětem ochrany před páčáním tohoto trestného činu jsou majetková práva věřitelů. Trestný čin zvýhodnění věřitele, stejně tak i trestný čin poškození věřitele je charakteristický tím, že u obou těchto trestných činů dochází k poškození věřitelů dlužníků tak, že jednání má negativní dopad do majetkových poměrů jejich věřitelů. Při páčání trestného činu poškození věřitele se tak děje buď snižováním hodnoty aktiv dlužníkovy majetku, nebo fingováním jeho pasiv, vždy způsobem vedoucím k zmenšení hodnoty jeho majetku použitelného k uspokojení jeho věřitelů. U trestného činu zvýhodnění věřitele k tomu dochází za stavu úpadku dlužníka selektivním vyrovnáním jeho závazků vůči jednomu z jeho věřitelů,

---

¹⁰¹ BERGER, P. Úpadkové trestné činy. Bulletin advokacie. 2012, **2012**(9), 49-50.

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze 10.3.2004, sp. zn. 8 Tdo 242/2004 - nebo též R 6/2005- I

snižujícím hodnotu jeho zbylého majetku určeného k uspokojení jeho ostatních věřitelů.¹⁰³

Stěžejním rozdílem mezi výše zmíněnými trestnými činy je, že trestný čin zvýhodnění věřitele není spojen se změnou celé majetkové podstaty dlužníka, která by byla použitelná k uspokojení jeho věřitelů - ať už skutečně nebo fiktivně - ale dlužník je neuspokojí poměrně rovnoměrně, jak to vyžaduje pro řešení platební neschopnosti nebo předlužení. Zvýhodněné věřitel se získává pouze to, co by mu po právu náleželo, avšak s ohledem na to, že dlužník není schopen uspokojit všechny své věřitele, plným uspokojením jednoho z nich zkracuje ostatní.

U zvýhodnění věřitele není třeba, aby již bylo zahájeno insolvenční řízení (dříve konkursní nebo vyrovnávací) týkající se majetku dlužníka a nebo již byl podán návrh na jeho zahájení.¹⁰⁴ Naopak trestní postih zde míří zejména na případy neodůvodněného zvýhodňování určitých věřitelů na úkor jiných v době bezprostředně předcházející zahájení insolvenčního řízení. Tento trestný čin může být spáchán bez ohledu na to, kdy následovalo insolvenční řízení, popřípadě jestli vůbec bylo zahájeno. Za situace, kdy dlužník, který je v platební neschopnosti nebo předlužen, podá dodatečný návrh na zahájení insolvenčního řízení, není zabráněno trestní odpovědnosti za trestný čin zvýhodnění věřitele.¹⁰⁵

6.2.2 Subjekt trestného činu

Pachatelem je dlužník, který je v úpadku, který není schopen plnit své splatné závazky, tedy jedná se o osobu, která má vlastnosti zvláštního subjektu (konkrétní subjekt).¹⁰⁶ Pachatelem může být jak fyzická osoba, tak právnická osoba, jak nově vyplývá z pojetí § 7 ZTOPO. Je-li dlužníkem právnická osoba, uplatní se u pachatele - fyzické osoby ustanovení § 114 odst. 2 TrZ o jednání za jiného.¹⁰⁷

---

¹⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2004, sp. zn. 8 Tdo 242/2004 (též také pod R 6/2005)

¹⁰⁴ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. 4 To 751/2001

¹⁰⁵ PŮRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 77-78

¹⁰⁶ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3., s. 677

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s 705-708.

Trestný čin zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku může spáchat jen dlužník v úpadku, který, byť i jen částečně, zmaří uspokojení svého věřitele tím, že zvýhodní jiného, ale rovněž svého věřitele. Například pokud pachatel přednostně uhradil pracovněprávní pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců, je třeba úhradu těchto pohledávek hodnotit z toho hlediska, zda se jednalo o majetek, který by byl použitelný k uspokojení pohledávky právě toho věřitele, resp. těch věřitelů, jejichž uspokojení tím mělo být alespoň částečně zmařeno, poněvadž ve smyslu §169 odst. 1 písm. a) InsZ jde o pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, které se uspokojují, stejně jako pohledávky za majetkovou podstatou v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku (srov. § 168 odst. 3 a § 305 InsZ).¹⁰⁸ Osoba odlišná od dlužníka, včetně věřitele, nemůže být pachatelem trestného činu zvýhodnění věřitele, avšak může být účastníkem na něm. Tak například věřitel může být návodcem k němu.¹⁰⁹

Co se týče osoby pachatele právnické osoby tak i z rozhodnutí Nejvyššího soudu vyplývá, že pachatelem tohoto trestného činu rovněž může být i likvidátor, který má na starosti likvidaci právnické osoby, nebo také osoba insolvenčního správce, jehož úkolem je uspokojovat poměrně a spravedlivě pohledávky všech věřitelů za situace, kdy svým jednáním záměrně znevýhodňuje věřitele tím, že uspokojí jiné věřitele, jejichž pohledávky byly přihlášeny později nebo jsou stejného rázu jako pohledávky znevýhodněných věřitelů.¹¹⁰

Zvýhodnění věřitele ve smyslu §223 odst. 1 TrZ představuje jednání, v jehož důsledku věřitel obdrží od dlužníka, který není schopen plnit své splatné závazky, plnění neodpovídající zásadě poměrného a rovnoměrného uspokojení pohledávek všech věřitelů. Je-li např. jednatel společnosti s ručením omezeným současně též jejím věřitelem, tato skutečnost sama o sobě nevylučuje trestní odpovědnost jednatele za případné zvýhodnění sebe jako věřitele na úkor ostatních věřitelů téže společnosti s ručením omezeným. Přitom je zcela nerozhodné, zda pohledávka věřitele, který byl zvýhodněn nebo naopak poškozen trestným činem zvýhodňování věřitele podle §223 odst. 1 TrZ, vzešla z obchodního styku či nikoli.¹¹¹

---

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1624/2011, též v R. 45/2012

¹⁰⁹ Viz ust. 24 TrZ. odst. 1 písm. b)

¹¹⁰ PŮRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 78-79

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. 5 Tdo 204/2007, (T 1013)

Případy, na které bude dopadat trestný čin zvýhodnění věřitele, mohou být velmi různorodé, jak vyplývá z širokého okruhu závazkových vztahů, jichž se to může týkat, a z okruhu osob, které jsou subjekty závazků. Například Nejvyšší soud se zabýval situací, kdy obviněný, který je jediným jednatelem i společníkem ve více společnostech s ručením omezeným, se při převádění majetku z jedné takové obchodní společnosti do jiné, pokud takovým činem poškodí či zvýhodní věřitele té obchodní společnosti, jejíž majetek převedl, nedopouští přečinu zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku, může se však dopustit jiného trestného činu, např. trestných činů poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku či zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku. Takové jednání obviněného totiž zpravidla nezasahuje individuální objekt trestného činu zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku, protože nikterak neovlivňuje rovnost na trhu, nejde o nepřípustný zásah a zneužití postavení obviněného v orgánech dvou podnikatelů při jejich konkurenčním boji, je-li jediným smyslem a podstatou jeho jednání pouze tzv. vyvedení majetku z jím ovládané obchodní společnosti, která je ve špatném ekonomickém stavu, na jiný subjekt, který obviněný také ovládá, aby mohl takto vyvedený majetek dále použít a aby tento majetek nebyl užit k uspokojení věřitelů prvně uvedené obchodní společnosti.¹¹²

6.2.3 Subjektivní stránka trestného činu

Z hlediska subjektivní stránky je předpokladem trestní odpovědnosti za trestný čin zvýhodnění věřitele, úmyslné zavinění pachatele, který jako dlužník, jenž je v úpadku, zcela nebo částečně zmařil uspokojení pohledávky některého z více svých věřitelů tím, že zvýhodnil jiného věřitele, ač si z okolností musel být vědom toho, že jeho jednání může mít takový následek, a buď ho chtěl způsobit, anebo alespoň pro případ, že ho způsobí, s tím byl srozuměn. Nicméně nesmí být zapomenuto na to, že závěr soudu o existenci úmyslného zavinění pachatele trestného činu zvýhodnění věřitele je však podmíněn vyřešením otázky, zda a v jakém rozsahu byl převedený majetek, jimž mělo dojít k zvýhodnění některého věřitele, použitelný k alespoň částečnému uspokojení pohledávky právě toho

---

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1482/2016-II., (NS 1001/2017 tr.)

věřitele, který tím byl poškozen.¹¹³ U subjektivní stránky tohoto trestného činu, nemůžeme ale dedukovat ze skutečností, kdy pachatel plně uspokojil jen některého z více věřitelů, přičemž tak udělal s předpokládaným záměrem vytvoření nutných podmínek pro získání dostatečných majetkových hodnot pro uspokojení pohledávek ostatních věřitelů.¹¹⁴

Samotné přednostní plné uspokojení pohledávky jen jednoho z více věřitelů dlužníkem tedy ještě neznamená, že se tak stalo s úmyslem zmařit uspokojení pohledávek ostatních věřitelů. Na druhé straně předpoklad, že přednostním uspokojení pohledávky některého z více věřitelů dojde ke zlepšení ekonomické situace dlužníka v úpadku, musí být důvodný, nestačí jen jeho obecné, nereálné očekávání a spoléhání na náhodu. Proto je vždy třeba zkoumat všechny konkrétní okolnosti a důvody uspokojení jen některého z více věřitelů dlužníkem v úpadku.

6.2.4 Zvýhodnění věřitele a způsobení škody

Trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 TrZ. se dopustí, kdo jako dlužník, který není schopen plnit své splatné závazky, zmaří, byť i jen částečně, uspokojení svého věřitele tím, že zvýhodní jiného věřitele. Zvýhodněný věřitel dostává sice jen to, co mu podle práva náleží, ale protože dlužník není schopen plně uspokojit všechny své věřitele, plným uspokojením jednoho z nich zkracuje ostatní věřitele.

K trestní odpovědnosti za tento trestný čin nestačí, je-li dlužníkem jen oddáleno nebo ztíženo uspokojení věřitele, pokud ten má možnost uspokojit svou pohledávku z jiného dlužníkovra majetku. Rovněž podle názoru právní teorie nenaplňuje skutkovou podstatu podle § 223 TrZ jednání dlužníka, který sice plně uspokojil pohledávku jenom jednoho z více věřitelů, jestliže tak učinil s odůvodněným předpokladem získání dalších prostředků na uspokojení ostatních věřitelů. Přednostní uspokojení pohledávky jednoho věřitele nesolventním dlužníkem totiž samo o sobě nestačí, protože musí

---

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 5 Tdo 383/2010, též pod R 17/2011 tr.

¹¹⁴ PŮRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 81-82

být učiněno s úmyslem zmařit tímto způsobem možnost uspokojení pohledávek ostatních věřitelů.¹¹⁵

Pro naplnění zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 TrZ je rozhodující výše zvýhodnění určitého věřitele, nikoliv počet ostatních věřitelů a výše jejich pohledávek, neboť tyto okolnosti nejsou znakem skutkové podstaty daného trestného činu.¹¹⁶ Škodlivý následek představuje částka, které se pro zvýhodnění konkrétního věřitele nedostalo ostatním věřitelům. Počet věřitelů a výše jejich pohledávek se však nepřímou projevuje i ve znaku škody, protože teprve při zohlednění všech pohledávek dlužníka je možné určit, jaký byl celkový rozsah zadlužení a kolik by při poměrném a rovnoměrném vypořádání připadlo na jednotlivé věřitele. To se zprostředkovaně promítne i do řešení otázky, o kolik byl určitý konkrétní věřitel zvýhodněn, a jak vysoká je tedy škoda jako znak skutkové podstaty posuzovaného trestného činu.¹¹⁷

Smyslem trestného činu zvýhodnění věřitele je, že dlužník, který není schopen hradit své závazky, je v úpadku a má více věřitelů, záměrně poškodí jiné věřitele a jejich pohledávky tím, aby jeden z věřitelů dostal více než mu náleží. Toto jednání pak odporuje zásadě poměrného rovnoměrného uspokojení pohledávek všech věřitelů dlužníka. Mezi zvýhodňující úkony dlužníka můžeme považovat situace, kdy dlužník splnil dluh dříve, než se stal platný nebo také situace, kdy dohodl změnu nebo nahrazení závazků ve svůj prospěch. Nicméně mezi tyto jednání ale můžeme přičíst i jednání, kdy dlužník prominul svému dlužníkovi splnění dluhu nebo jinak dohodl anebo umožnil zánik či nesplnění svého práva. Naopak z druhé strany mezi jednání, kterými pachatel neupřednostňuje jiné věřitele, patří jednání, kdy pachatel zřídí zajištění závazků, jestliže za něj současně obdrží přiměřenou protihodnotu, rovněž to může být situace, kdy pachatel učiní úkon při trvání moratoria nebo po zahájení insolvenčního řízení.

U trestného činu zvýhodnění věřitele není nutné, aby zvýhodněný věřitel a jeho pohledávka byl uspokojena v plném rozsahu. Znaky trestného činu jsou naplněny, když zvýhodněný věřitel dostane více než to, co odpovídá

---

¹¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1217/2005, (NS 5431/2005)

¹¹⁶ KRATOCHVÍL, Vladimír. Trestní právo hmotné: obecná část. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-082-2.

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 5 Tdo 66/2016, (R 51/2017 tr.)

poměrnému rovnoměrnému uspokojení všech věřitelů. Plnění, jež nekoresponduje se zásadou poměrného uspokojení, může být za takových okolností věřiteli poskytnuto i při vzájemném započtení objektivně existujících pohledávek.¹¹⁸

Znaky trestného činu zvýhodnění věřitele ale nenaplnuje jednání, kdy pachatel oddálí nebo ztíží uspokojení věřitele, pokud sám věřitel má možnost uspokojit svou pohledávku z jiného dlužníkovy majetku. Rovněž by nenaplnilo to tu skutkovou podstatu takové jednání dlužníka, který sice plně uspokojí pohledávku jenom jednoho z více svých věřitelů, jestliže tak učinil s odůvodněným předpokladem získání dalších prostředků ve formě peněz nebo hmotných, nehmotných věcí apod.¹¹⁹

Trestní odpovědnost u trestného činu zvýhodnění věřitele je spojená s jednáním pachatele ve vztahu ke dvěma a více věřitelům. U trestného činu zvýhodnění věřitele není důležité, zdali byl zvýhodněn jenom jeden, nebo několik věřitelů na úkor at' již jednoho či několika věřitelů. Věřitelem může být jak osoba fyzická, tak právnická, tak i stát. Může jít o podnikatele ale i nepodnikatele. Za trvání závazkového vztahu může dojít ke změně v osobě věřitele a dlužníka, například postoupením pohledávky nebo převzetím dluhu.¹²⁰

Za zvýhodnění věřitele lze považovat i jednání podnikatele, který ve stavu, kdy je v úpadku, poskytne jednomu z více svých věřitelů plnění v podobě zálohové platby za teprve očekávanou dodávku zboží, k níž má dojít na základě platné smlouvy. Takový podnikatel je ve vztahu k dodavateli zboží z hlediska povinnosti zaplatit cenu zboží dlužníkem, a to bez ohledu na skutečnost, že z hlediska povinnosti k dodání zboží je jeho věřitelem z důvodu synalagmatickosti takového závazku. Pachatel jako dlužník musí úmyslně jednat se záměrem vyhnout se poměrnému uspokojení ostatních věřitelů a chce tím alespoň částečně zmařit uspokojení jejich pohledávek.¹²¹

Neschopnost pachatele plnit své splatné závazky je jedním ze zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu zvýhodnění věřitele, takže musí být

---

¹¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2004, sp. zn. 8 Tdo 242/2004 (též také pod R 6/2005)

¹¹⁹ PŮRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 78

¹²⁰ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2232.

¹²¹ SR 1999, č. 12

objasněna již za trvání přípravného řízení. Nestane-li se tak, nejsou objasněny základní skutečnosti důležité pro rozhodnutí ve smyslu § 188 odst. 1 písm. e), a soud takovou věc by měl vrátit k došetření státnímu zástupci.¹²²

U pokračování v trestném činu na rozdíl od trestných činů hromadných nebo trvajících není mnohost útoků nebo delší trvání znakem skutkové podstaty, ale je formou provedení posuzovaného trestného činu, a proto konkrétní trestný čin může v určitém případě naplňovat znaky pokračování a v jiném nikoli. Byl-li trestný čin zvýhodnění věřitele podle § 223 TrZ spáchán po delší dobu a ve vztahu k většímu počtu poškozených a zvýhodněných věřitelů za stavu, v němž dlužník nebyl schopen plnit své splatné závazky, a to souvislým jednáním, které nelze rozdělit na jednotlivé dílčí útoky, nejde o pokračování v trestném činu podle § 116 TrZ, byť vykazuje některé jiné znaky pokračování a případně i prvky trestného činu hromadného. V takovém případě nelze za dílčí útoky pokračujícího trestného činu ve smyslu § 116 TrZ a § 12 odst. 12 TrŘ považovat neuhrazení konkrétní pohledávky poškozeného věřitele ani uhrazení určité pohledávky zvýhodněného věřitele, protože rozhodující je až celkový výsledek spočívající ve zvýhodnění některých věřitelů na úkor jiných, a to v souhrnu všech jejich pohledávek.¹²³

Nejvyšší soud rovněž se zabýval i otázkou rozdílu mezi trestným činem podvodu a trestným činem zvýhodnění věřitele. Jestliže pachatel získal zboží od poškozeného, kterému jen předstíral úmysl zaplatit kupní cenu za zboží, ač tak ve skutečnosti nechtěl nebo nemohl, spáchal za splnění ostatních podmínek trestný čin podvodu podle § 209 TrZ., nikoli trestný čin zvýhodnění věřitele podle § 223 TrZ., přestože výtěžek z prodeje zboží použil pachatel na úhradu jiného svého závazku než toho, který mu vznikl dodáním vylákaného zboží.¹²⁴

6.2.5 Kvalifikované skutkové podstaty trestného činu zvýhodnění věřitele

Trestný čin zvýhodnění věřitele obsahuje celkem dvě kvalifikované skutkové podstaty. První skutková podstata je charakteristická tím, že musí být trestným činem způsobená škoda ve výši nejméně 500 000 Kč. V případě druhé kvalifikované skutkové podstaty musí být trestným činem způsobena škoda

---

¹²² Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 6. 1995, sp. zn. 2 To 213/95,

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1154/2006

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2004, sp. zn. 8 Tdo 997/2004

velkého rozsahu, tj. nejméně 5 000 000 Kč, nebo být tímto trestným činem způsobem úpadek jiné osobě, a za těchto okolností již nejde o přečin, ale o zločin. Škoda jako zákonný znak zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 2, resp. 3 TrZ představuje rozdíl mezi částkou, kterou byla uspokojena pohledávka zvýhodněného věřitele, a částkou, která by tomuto věřiteli náležela při poměrném a rovnoměrném vypořádání v insolvenční, protože právě tento rozdíl představuje částku, o niž byli ostatní věřitelé poškozeni.¹²⁵ Jak vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího soudu, nemůžeme škodu přičítat celé výši pohledávky věřitele. Výše škody se odvíjí od výše pohledávky poškozeného věřitele a výše poskytnutého plnění věřiteli na úkor ostatních věřitelů. Za škodu u trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 TrZ se považuje celá částka vyplacená zvýhodněným věřitelům na úkor jiných věřitelů dlužníka pouze tehdy, pokud by zvýhodnění věřitelé podle příslušných ustanovení insolvenčního zákona neobdrželi žádné plnění z majtkové podstaty dlužníka. V takovém případě nemá vliv na zjištěnou výši škody skutečnost, že soudy nezohlednily zásadu rovnoměrného a poměrného uspokojení.¹²⁶ Rozhodnutí soudu o povinnosti obviněného nahradit poškozeným majetkovou škodu (§ 228 a násl. TrŘ), kterou jim způsobil trestnými činy poškození věřitele podle § 222 TrZ nebo zvýhodnění věřitele podle § 223 TrZ, nebrání okolnost, že tito poškození věřitelé přihlásili své neuspokojené pohledávky v insolvenčním řízení, které dosud neskončilo, a které je vedeno nikoli ohledně majetku obviněného, ale ohledně majetku obchodní společnosti, jejímž jménem obviněný při spáchání trestné činnosti jednal. V rozsahu, v jakém budou poškození věřitelé uspokojeni v insolvenčním řízení z majetku právnické osoby jako dlužníka, zanikne povinnost obviněného k náhradě škody ve vztahu k týmž uspokojeným pohledávkám.¹²⁷

Zvláštní situací u tohoto trestného činu je skutečnost, kdy pachatel tímto trestným činem způsobí jiné osobě platební neschopnost nebo předlužení, tedy úpadek. V tomto případě jde o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby trestu odnětí svobody v délce dvou až osmi let. K naplnění zvlášť přitěžující okolnosti spočívající v způsobení úpadku jinému se nevyžaduje, aby bylo zahájeno insolvenční řízení a v něm konstatován stav úpadku a nebo aby již byl podán návrh na zahájení takového řízení. Stejně tak se nevyžaduje dlouhodobější stav úpadku,

---

¹²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2004, sp. zn. 8 Tdo 242/2004

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. 5 Tdo 93/2016-71

¹²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2015, sp. zn. 5 Tdo 799/2015-24

přesto však není na místě pachateli přičítat k tíži způsobení skutečně jen krátkodobého přechodného stavu insolvence nebo předlužení.

6.3 Trestný čin způsobení úpadku

U Trestného činu způsobení úpadku je charakteristickým znakem jejich objekt, neboli ten právem chráněný zájem, proti kterému směřuje útok jednáním pachatele,¹²⁸ jimž je ochrana majetkových práv osob, které uplatňují vůči dlužníku svoji pohledávku, tedy věřitelů. Trestný čin měl svoji předlohu už v § 486 trestního zákona z roku 1852. Poté byl převzat smysl tohoto trestného činu do trestního zákona z roku 1961, konkrétně do ustanovení § 256c TrZ 1961. Současné pojetí tohoto trestného činu, bylo převzato takřka v celém rozsahu z předchozí právní úpravy, konkrétně z pojetí trestného činu předlužení (§256c TrZ 1961). Zákodárce však provedl několik drobných, nicméně závažných zpřesňujících změn. První změnou bylo, že předchozí právní úprava u trestného činu předlužení počítala pouze s jedním stavem úpadku, což u současné právní úpravy neplatí. Nynější právní úprava vztahuje tento trestný čin na oba způsoby úpadku, tedy jak úpadek ve formě platební neschopnosti, tak i ve formě předlužení, se kterou počítala jen právě předchozí právní úprava. Druhá výrazná změna se vztahuje k formě zavinění. Předchozí právní úprava nepočítala s vyšší intenzitou zavinění ve formě hrubé nedbalosti. Kdežto současná právní úprava spojuje trestný čin způsobení úpadku s vyšší intenzitou zavinění ve formě hrubé nedbalosti, ať už vědomé, tak i nevědomé. Samozřejmě nesmí být opomenut fakt, že trestný čin může být spáchaný úmyslně. Tuto druhou změnu podtrhuje přímo první věta ustanovení § 224 TrZ.¹²⁹

Trestný čin způsobení úpadku, jak je uveden v ustanovení § 224, vymezuje dvě základní skutkové podstaty, jde tedy o podobný případ, co se týče základní skutkových podstat, jako u trestného činu poškození věřitele. Obě základní skutkové podstaty mají společný základní prvek, musí existovat úpadekový stav dlužníka. Nicméně obě tyto skutkové podstaty se odlišují, co se týče právě úpadku dlužníka. Podle první skutkové podstaty se pachatel do stavu úpadku dostane svým

---

¹²⁸ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s 116.

¹²⁹ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2244

jednáním, která jsou právě vymezená v odstavci 1 §224 TrZ, kdy například " *činí vydání hrubě nepřiměřená svým majetkovým poměrům*" nebo " *poskytuje ze svého majetku půjčky nebo úvěry jiným osobám, ač je to v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům*" nebo " *spravuje svůj majetek způsobem, který je v rozporu s povinnostmi vyplývající ze smlouvy nebo ze zákona*".¹³⁰ Dle druhé základní skutkové podstaty se pachatel nachází již ve stavu úpadku, a i když sám ví, že je v úpadku, činí jednání, kdy například " *přijme nový závazek, kterým zhorší postavení dosavadních věřitelů*".¹³¹ Stejně zhorší postavení dosavadních věřitelů, když zřídí zástavu, ač ví, že není schopen hradit své závazky, zastavil platby po dobu delší než 30 dnů, nebo je předlužen.

Trestní zákoník rovněž počítá s možným způsobením škody v rámci trestného činu způsobení úpadku. Nicméně se způsobením škody počítá pouze u kvalifikovaných skutkových podstat, nikoliv u základních.

Určitý problém pro pochopení trestného činu způsobení úpadku, můžou způsobit trochu krkolomné formulace, typické pro tento trestný čin, "vydání hrubě nepřiměřená", "hrubý nepoměr". Formulace nejsou nikterak definovány přímo v trestním zákoníku a vycházejí především z činnosti justičních orgánů a z judikatury. Nejvyšší soud už se právě k otázce, co to znamená *hrubý nepoměr*, vyjádřil právě i v souvislosti s tímto trestným činem. "*Hrubý nepoměr k majetkovým poměrům pachatele je nutno posoudit na základě porovnání povahy a finanční náročnosti obchodu nebo operace (např. dodávky stavebního díla), v závislosti na jejím organizačním i materiálním zabezpečení ze strany dodavatele včetně jeho personálních, materiálních (např. dopravní, strojní a jiné vybavení) a finančních prostředků nutných pro realizaci takového obchodu nebo operace na straně jedné a jejího finančního krytí a nutné součinnosti ze strany odběratele na straně druhé, což zahrnuje zejména dohodnutý způsob financování a potřebné spolupráce ze strany odběratele v průběhu realizace (např. vyplacení finanční zálohy na počátku realizace, další financování jednotlivých etap, zajišťování a financování víceprací, předání díla a vypořádávání případných reklamací apod.)*. Z hlediska závěru o hrubém nepoměru v tomto smyslu záleží jen na skutečném výsledném poměru vzájemného srovnání těchto veličin. I když nejsou obecně

---

¹³⁰ Viz ust. § 224 odst. 1 TrZ

¹³¹ Viz ust. § 224 odst. 2 TrZ

stanovena žádná finanční hlediska pro možnost učinit závěr o hrubém nepoměru obchodu či operace k majetkovým poměrům podnikatele, je zřejmé, že rozsah určitého obchodu a jeho majetkový dopad musí být způsobilý vyvolat úpadek. Přitom je třeba uvážit, že každé podnikání je spojeno s určitou mírou rizika, jejíž přiměřenost závisí na mnoha okolnostech, počínaje oborem podnikání a konče schopnostmi a zkušenostmi každého podnikatele." ¹³²

Nicméně již na základě výše zmíněného rozhodnutí Nejvyššího soudu se musí konstatovat, že pojem hrubý nepoměr se musí posuzovat v rámci každého případu samostatně. Nelze s určitostí říct, že tento pojem je vymezen absolutně, ba naopak je to pojem proměnlivý, relativní, kdy vždy záleží na posouzení dané věci.

Co se týče pojmu úpadku, tak tomuto pojmu bylo věnováno místo na začátku této práce. Nicméně co se týče úpadku ve formě platební neschopnosti, tak je důležité poznamenat, že v trestním řízení se musí tato skutečnost dokazovat, tj. zjišťovat, zda zastavení plateb dlužníkem je projevem jeho neschopnosti plnit splatné závazky, která je jedním ze zákonných znaků stavu úpadku jako podmínky spáchání trestného činu způsobení úpadku. ¹³³

Trestný čin způsobení úpadku nepotřebuje k naplnění znaku trestného činu dlouhotrvající stav úpadku, přesto je nutné již na začátku selektovat krátkodobější stavy úpadku, aby osoby, které se nachází v krátkodobém úpadku, nebyly zbytečně postihovány.

Jak jsem již zmínil výše, aby byly naplněny znaky trestného činu způsobení úpadku, tak musí zde být určité jednání pachatele v rámci něhož se mohl pachatel dostat do úpadku, nebo tento stav udržuje. Proto o trestný čin způsobení úpadku nepůjde v případě, kdy pachatel není v úpadku. Tento fakt má oporu v listině základních práv a svobod, dle které *"nikdo nesmí být zbaven osobní svobody, jen z důvodu, že není schopen plnit své závazky"* vyplývající ze smluvních závazkových vztahů. Dále můžeme říci, že o tento trestný čin nepůjde ani v případě, kdy pachatel již na začátku určitého závazkového vztahu věděl (například, že koupí zboží od jiného), že tento závazkový vztah poruší svým jednáním (už od začátku věděl, že nezaplatí). V tomto případě by to mohlo naplňovat znaky trestného činu

---

¹³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1440/2011,(R. 64/2012 tr.)

¹³³ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 6. 1995, sp. zn. 2 To 213/95,

podvodu.¹³⁴ Tento úpadkový delikt má subsidiární povahu oproti trestnému činu poškození věřitele. Dá se tedy konstatovat, že v případech, kdy pachatel má úmysl zabránit uspokojení pohledávek jednotlivých věřitelů.¹³⁵

6.3.1 Subjekt a subjektivní stránka

Pro základní skutkové podstaty trestného činu způsobení úpadku je charakteristické, že v obou případech může být pachatelem právnická osoba, díky novele v roce 2016 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, která diametrálně změnila pojmání § 7 ZTOPO. Nynější pojetí § 7 ZTOPO je vymezeno negativně, tak, že právnická osoba může spáchat všechny trestné činy uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku, vyjma právě těch uvedených v ZTOPO. Což je podstatný rozdíl, než jak na spáchání trestných činů právnickou osobou nahlíželo před novelou ZTOPO.¹³⁶ Právě před touto novelou mohla tento trestný čin spáchat v rámci základní skutkové podstaty pouze fyzická osoba v postavení dlužníka. V situacích, kdy dlužníkem, který spáchal jmenovaný trestný čin, byla právnická osoba, se uplatňoval institut "jednání za jiného". Proto byla trestně odpovědná fyzická osoba, která za právnickou osobu jednala, mohlo jít například o osobu prokuristy, advokáta, člena statutárního orgánu. Nicméně uvedený stav již neplatí. V aktuálním pojetí, může tento přečin spáchat pouze konkrétní subjekt (§ 114 TrZ.) v postavení dlužníka. Důležité je rovněž, že nutně nemusí být pachatel v postavení podnikatele.¹³⁷

Charakteristickým znakem přečinu způsobení úpadku je i subjektivní stránka ve formě zavinění. Trestný čin způsobení úpadku může spáchat dlužník, pokud úmyslně nebo z hrubé nedbalosti si některým z jednání uvedených v § 224 odst. 1 § TrZ přivodí jeden ze způsobu úpadku, anebo jako dlužník již se nachází ve stavu platební neschopnosti nebo předlužení dle § 224 odst. 2 TrZ. Přečin může být spáchán jak za situace, kdy pachatel věděl, že může porušit zákon a přitom sám chtěl svým jednáním porušit zájem chráněný zákonem, anebo také za situace, kdy pachatel byl smířen, že poruší nebo ohrozí zájem chráněný zákonem. Trestný čin

¹³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 5 Tdo 242/2005, též jako T. 805

¹³⁵ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2249.

¹³⁶ Viz novela zákona č. 418/2011 Sb. provedená zákonem č. 183/2016, kterým došlo ke změně pozitivního výčtu trestných činů, které mohla spáchat právnická osoba, na výčet negativní.

¹³⁷ DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4. s.1418.

způsobení úpadku se vyznačuje jako jediný z úpadkových trestných činů tím, že jej lze spáchat i s vyšší intenzitou nedbalosti (vědomé, nevědomé) ve formě hrubé nedbalosti, což je rozdíl oproti předešlé právní úpravě, která s hrubou nedbalostí nepočítala. Dá se rovněž konstatovat, že český trestní zákoník nerozlišuje u trestného činu maximální výši možného uložení trestu odnětí svobody, což německý trestní zákoník StGB rozlišuje. Například u insolvenčního trestného činu bankrotu dle § 283 StGB, který vymezuje některé jednání spáchání tohoto trestného činu, která mohou odpovídat jednáním uvedených v taxativním výčtu základní skutkové podstaty přečinu způsobení úpadku dle § 224 odst. 1. Nicméně německý trestní zákoník umožňuje uložení trestu odnětí svobody v případě nedbalostního zavinění v maximální délce dvou let, a v případě úmyslného zavinění, je možno pachatele potrestat trestem odnětí svobody v délce až pěti let. Naznačený stav ale neplatí v rámci zvlášť těžkého případu bankrotu dle § 283a StGB.

Co se týče kvalifikovaných skutkových podstat trestného činu způsobení úpadku, tak u obou postačí naplnit subjektivní stránku ve formě nedbalostního zavinění a nerozlišuje se mezi vědomou či nevědomou nedbalostí.¹³⁸ Zatímco zavinění v případě § 224 odst. 1, ať již jde o úmyslné nebo nedbalostní zavinění, je nutno u pachatele zkoumat vždy v časové souvislosti k okamžiku, kdy pachatel učinil jedno, nebo i několik jednání vymezených v první skutkové podstatě tohoto trestného činu, je nutno zavinění u druhé základní skutkové podstaty v § 224 odst. 2 zkoumat v časové souvislosti k okamžiku, kdy pachatel (dlužník) přijal nový závazek nebo zřídil zástavu.¹³⁹

U trestného činu způsobení úpadku a stejně tak i u trestného činu zvýhodnění věřitele dle § 223 TrZ a § 224 TrZ může být trochu nejasná otázka, „*kdy se dlužník dostal do stavu úpadku*“ a kdy se o tom dozvěděl. Často soudy v rámci řešení této otázky se obrací na znalce, aby vyjádřil svůj názor na danou problematiku. Zpracování zprávy znalce je často provázáno obtížemi, především v podobě neúplných a zkreslených účetních záznamů dlužníka, o němž jsou pochyby, zda-li se nenachází v úpadku. Neméně důležité je opatřit, listiny prokazující veškeré pohyby s majetkem dlužníka.

---

¹³⁸ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2242.

¹³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1440/2011, (R 64/2012 tr.)

6.3.2 Způsobení úpadku dle § 224 odst. 1

I když se zdají být obě základní skutkové podstaty takřka totožné u tohoto trestného činu způsobení úpadku, není tomu tak, první základní skutková podstata směřuje proti jednání pachatele, který se ještě nenachází ve stavu úpadku, jak to je u druhé základní skutkové podstaty, ale právě jedním nebo i několika jednáními uvedenými v první základní skutkové podstatě se právě do stavu úpadku dostane. První základní skutková podstata trestného činu způsobení úpadku vymezuje taxativně 5 diferencovaných jednání, kterými si může právě dlužník (pachatel) přivodit stav úpadku. Důležité je ale zmínit, že naplnění znaku trestného činu způsobení úpadku postačí jedno z níže uvedených jednání, a zákon ani nezakazuje, aby pachatel spáchal tento trestný čin provedením i několika jednání současně. Musí být ale splněn základní znak, a to ten, že se tímto jednáním pachatel dostane do stavu úpadku. Pokud by se do něj nedostal, nenaplnňuje znaky trestného činu způsobení úpadku. Nicméně k trestnímu postihu nestačí samotné zjištění stavu úpadku stejně tak není trestně-odpovědný ten, kdo byť i z hrubé nedbalosti, naplní znaky objektivní stránky trestného činu některým ze způsobů uvedených v § 224 odst. 1 písm. a) až e) TrZ, jestliže to u něj nemá za následek vznik stavu úpadku. Musí jít vždy o kumulaci obou podmínek.

6.3.2.1 a) pachatel činí vydání hrubě nepřiměřená svým majetkovým poměrům

První alternativa předpokládá, že pachatel svým jednáním, kdy například daruje jiné osobě, platí jiné osobě anebo investuje do nemovitostí, převádí jinak svůj majetek, a toto převádění hrubě překračuje (v nepoměru) jeho dosavadní majetek, tzn. dává více ze svého než sám má a může převést. Otázku, zda jde o hrubý nepoměr v uvedeném smyslu, je zapotřebí zkoumat z hlediska současných objektivních hodnot vynaložených vydáním na straně jedné a disponibilního majetku (aktiva) na straně druhé. Závěr o hrubém nepoměru v tomto smyslu závisí jen na skutečném výsledném rozdílu vzájemného srovnání hodnoty vydání a hodnoty majetku, nikoli na tom, jaká je nominální hodnota vydání a majetku,¹⁴⁰ například trestný čin způsobení úpadku nespáchal otec, který daruje svému synovi nové luxusní auto značky BMW, když otec je úspěšný podnikatel. Naopak o tento trestný čin půjde v případě, kdy otec daruje svému synovi novou čtyřkolku v

---

¹⁴⁰ PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9. s. 87

hodnotě 1 milionu Kč, když otec je sám zadlužen. Zde to tedy bude naplňovat znaky vydání, které jsou hrubě nepřiměřená majetkovým poměrům pachatele (otce dlužníka)

6.3.2.2 b) pachatel spravuje svůj majetek způsobem, který neodpovídá zákonem mu uloženým nebo smluvně převzatým povinnostem nebo je s nimi v hrubém nepoměru

Jde o případ, kdy pachatel nehospodárně nakládá se svým majetkem. Hlavním předpokladem je taková správa o dlužníkův majetek, která neodpovídá povinnostem stanoveným ať již ze smlouvy nebo přímo ze znění zákona. Ve vztahu k vlastnímu majetku je však okruh uvedených povinností poměrně omezený, a vázaný jen na případy, kdy správa vlastního majetku prováděná uvedeným způsobem může mít negativní majetkový dopad nejen na situaci dlužníka, ale též vůči dalším osobám. Ve své podstatě jde v tomto případě o jednání obdobné tomu, které je ve vztahu k cizím majetku postižitelné jako trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku dle § 220 a 221.¹⁴¹ Modelovou situací je případ, kdy dlužník, který zastavil svojí věc, tuto věc neudrží. Obecně platí, že věřitel pro zajištění své pohledávky požaduje zastavení majetku dlužníka v hodnotě nejméně odpovídající pohledávce či vyšší. Dlužník však tento svůj majetek spravuje nesprávně a způsobuje, že hodnota zastavené věci je pak nižší, čímž dojde ke skutečnosti, že dlužník se dostane do stavu úpadku formou předlužení, neboť hodnota nesprávně spravovaného majetku je nižší než hodnota závazku. Věřitel pak dostane výrazně méně, než co v případě správného a poměrného uspokojení mu mělo náležet, a to i v případě zajištěného věřitele.

6.3.2.3 c) pachatel užívá poskytnutý úvěr v rozporu nebo hrubém nepoměru s jeho účelem

O přečin způsobení úpadku spáchaný za situace, kdy pachatel užívá poskytnutý úvěr v rozporu nebo v hrubém nepoměru s jeho účelem jde v případě, kdy pachatel, úmyslně nebo z hrubé nedbalosti, užívá úvěr tak, že toto užívání je v rozporu s podmínkami, za kterých byl povolen a poskytnut. Tento trestný čin má blízko ke skutkové podstatě trestného činu úvěrového podvodu, který také počítá s použitím prostředků získaných účelovým úvěrem na jiný než určený účel, a to především bez souhlasu poškozené osoby a osobě věřitele dlužníka. Odlišnost oproti úvěrovému podvodu dle § 211 TrZ je představována především tím, že pro

---

¹⁴¹ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2242.

naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu způsobení úpadku tímto jednáním není stěžejním předpokladem souhlas nebo nesouhlas oprávněné osoby pro pachatele trestného činu k užívání poskytnutého úvěru pro plnění jiného rozdílného účelu. Dalším rozdílem je, že tohoto trestného činu se lze dopustit, jak jednáním úmyslným, tak i jednáním nedbalostním. Dalším možným způsobem, kterým lze naplnit znaky, že pachatel užívá poskytnutý úvěr v rozporu nebo v hrubém nepoměru s jeho účelem, je situace, kdy úvěr užívá za stanoveným účelem, ale způsobem, který nasvědčuje tomu, že je ohrožena jeho návratnost nebo je této návratnosti zamezeno úplně. Tedy využívá tento úvěr, který mu byl poskytnut, v hrubém nepoměru s jeho účelem.

Úvěr můžeme chápat jako situaci, kdy se věřitel zavazuje, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Úprava úvěru je nyní obsažena především v občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. v ustanoveních §2395 až 2400. Úvěr je nejčastěji uzavírán jako smlouva. Smlouva nevyžaduje, aby skutečně došlo k poskytnutí peněžních prostředků, čímž se liší od smlouvy o zápůjčce. Smlouva o úvěru musí vždy obsahovat závazek zaplatit úroky za poskytnuté peněžní prostředky, což se např. u smlouvy o zápůjčce nevyžaduje, neboť při zápůjčce s úroky platí, jen když jsou dohodnuty. Trestného činu úvěrového podvodu dle § 211 TrZ. se dopustí ten, kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo zamlčí podstatné údaje. K trestní odpovědnosti pachatele za tento trestný čin není nutné, aby věřitel jednal v omylu, na základě, kterého by poskytl plnění ve formě peněžních prostředků dlužníkovi.¹⁴²

Jestliže pachatel již v době uzavírání smlouvy o úvěru a čerpání úvěru, kterou na sebe převzal povinnost k plnění, zamlčel podstatné údaje týkající se zejména své způsobilosti splácet poskytnutý úvěr, může se za splnění všech zákonných podmínek dopustit jen trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 TrZ, a nikoli též trestného činu způsobení úpadku podle § 224 TrZ, třeba, že již v době uzavírání smluv o úvěru a čerpání úvěru pachatel věděl, že se může dostat do

---

¹⁴² ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 682-684

stavu úpadku. Trestný čin úvěrového podvodu je totiž ve vztahu speciality k trestnému činu způsobení úpadku, a proto je zde vyloučen jednočinný souběh.¹⁴³

6.3.2.4 d) pachatel poskytuje ze svého majetku půjčky nebo úvěry jiným osobám, ač to je v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům

Poskytování půjček nebo úvěru pachatelem z jeho vlastního majetku jiným osobám způsobem, který je v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům, je specifickým případem vydání hrubě nepřiměřených jeho majetkovým poměrům. Jedná se o specifičtější situaci vydání hrubě nepřiměřených majetkovým poměrům dlužníka. Tato alternativa je charakteristická tím, že pachatel poskytuje ze svého majetku půjčky nebo úvěry.

Půjčku můžeme definovat jako přenechání určitých materiálních statků, věcí, peněz jiné osobě, aby je volně užívala. Tento závazkový vztah může vznikat na základě smlouvy o zápůjčce (§ 2390-2394 NOZ).

Rozhodujícím faktorem jsou především majetkové poměry pachatele, nebo-li toho kdo půjčku či úvěr poskytuje. Nezáleží tedy na majetkových poměrech osoby, které byl úvěr nebo půjčka poskytnuta na základě smlouvy nebo jiného zákonného titulu. V rozporu s majetkovými poměry dlužníka nebo v hrubém nepoměru k nim může být jak samotné poskytnutí úvěru nebo půjčky, tak i samotné podmínky poskytnutí úvěru nebo půjčky, které mohou být v rozporu se zákonem, doba splatnosti, ale i například nízké splátky a podezřelé nízké úroky.

6.3.2.5 e) pachatel učiní nad rámec obvyklého podnikatelského rizika obchod nebo operaci, která nenáleží k jeho pravidelné podnikatelské činnosti nebo je v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům

Pátá alternativa první základní skutkové podstaty přečinu způsobení úpadku je rovněž zvláštním případem první alternativy této skutkové podstaty, tedy vydání hrubě nepřiměřených majetkovým poměrům pachatele. Nicméně alternativa uvedená pod písmenem e) má širší rozsah, protože obchod nebo operace nemusí znamenat jen přímé vydání z majetku pachatele, ale může jít i o zadlužení jeho majetku takovým obchodem či operací. Tuto situaci můžeme chápat jako tzv.

---

¹⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1446/2016, též uvedeno ve sbírce rozhodnutí NS 7795/2016

odvážný obchod, který neodpovídá dikci běžného podnikatelského rizika, které konkrétní dlužník podstupuje.

Tato alternativa jako jediná je charakteristická tím, že se zde zkoumá přípustné podnikatelské riziko pachatele. Obecně znaky přípustného rizika jsou vymezeny v § 31 TrZ, a tyto znaky jsou společné pro všechny skutkové podstaty trestných činů a pro všechny druhy a typy rizika jako okolnosti vylučující protiprávnost. Jedná se o postup směřující k dosažení společensky prospěšného výsledku rizikového jednání, přičemž musí být zajištěna subsidiarita rizikového jednání. K rizikovému jednání je oprávněn pouze subjekt v určitém postavení. Přípustné riziko nesmí odporovat zákonu. Nicméně přípustné riziko není totožný pojem jako podnikatelské riziko, které znamená určitý stav nejistoty podnikatele ohledně toho, jestli dosáhne jím sledovaného výsledku podnikatelské činnosti, zejména pak v podobě zisku, nicméně někdy je podnikatelské riziko považováno za zvláštní případ přípustného rizika.¹⁴⁴ Současný trestní zákoník se ohledně pojmů podnikatelského rizika vyjadřuje pouze u trestného činu způsobení úpadku. V tomto případě ale nepovažuje podnikatelské riziko jako okolnost vylučující protiprávnost. Podnikatelské riziko u trestného činu způsobení úpadku je chápáno tak, že pachatel by měl podstupovat takové riziko, které není neúměrné jeho majetkovým poměrům, neohrožuje jeho podnikatelskou činnost a odpovídá jeho zkušenosti a ostřílenosti. Obecně je ale podnikatelské riziko považováno a uznáváno v soudní praxi jako pojem zvláštní k pojmu přípustného rizika.

Na závěr je nutno připomenout, že ke spáchání trestného činu způsobení úpadku podle výše zmíněných jednání je nutné, aby právě tato jednání vedla k existenci úpadku, tedy že existuje kauzální nexus výše zmíněných jednání a stavu úpadku, který tímto jednáním vznikl.

6.3.3 Způsobení úpadku dle 224 odst. 2

„Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, přijme nový závazek nebo zřídí zástavu, ač ví, že je v úpadku, a tím zhorší postavení dosavadních věřitelů“. Formulace "ví, že je v úpadku" představuje klíčový rozdíl oproti první skutkové podstatě přečinu způsobení úpadku, neboť podle ní se v platební neschopnosti nebo předlužení

---

¹⁴⁴ KUCHTA, Josef. Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1682-5.

nenachází, a teprve až jedním z taxativně vymezených jednání se do tohoto stavu dostane. U druhé samostatné skutkové podstaty se již nachází ve stavu platební neschopnosti nebo předlužení.

U tohoto přečinu je podstatné, aby nově přijatý závazek významně zhoršil majetkovou situaci dlužníka, který je v úpadku, a aby se toto zhoršení negativně promítlo do postavení jeho stávajících věřitelů. Jedním z předpokladů rozhodných pro naplnění zákonných znaků posuzovaného trestného činu je, aby pachatel jednal za již existujícího stavu úpadku, ovšem není rozhodné, jakým způsobem si pachatel přivodil tento stav, resp. jak se dostala do stavu úpadku právnická osoba, za kterou pachatel jednal.¹⁴⁵

Jak již bylo zdůrazněno výše, přečinu způsobení úpadku podle § 224 odst. 2 tr. zákoníku se pachatel může dopustit nejen úmyslně, ale i z hrubé nedbalosti. Z podstaty spolupachatelství ve smyslu § 23 TrZ i z dosavadní judikatury (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR sp. zn. 4 Tz 26/68) pak vyplývá, že spolupachatelství je skutečně možné jen u úmyslného trestného činu, protože vyžaduje úmysl spolupachatelů spáchat trestný čin jejich společným jednáním (tzv. společný úmysl).¹⁴⁶ U trestného činu, který lze spáchat (také) z nedbalosti, tedy též u trestného činu způsobení úpadku podle § 224 odst. 2 tr. zákoníku, jehož spácháním byli obvinění uznáni vinnými, se mohou vyskytnout pouze případy podobné spolupachatelství, které spočívají v tom, že dvě nebo více osob jednáním směřujícím k dosažení něčeho, co není významné pro trestní právo, způsobí i trestněprávně relevantní následek sice nezamýšlený, ale zaviněný z nedbalosti. V takovém případě se odpovědnost za celý způsobený následek posuzuje u každého pachatele samostatně na základě toho jednání, které sám spáchal, nikoliv jako spolupachatelství na základě společného jednání. Každému pachateli nedbalostního trestného činu spáchaného v tzv. souběžném pachatelství však lze přičítat podle okolností odpovědnost za celý následek, jakoby jej způsobil sám, přestože všichni zúčastnění se posuzují jako samostatní pachatelé, nikoli jako spolupachatelé.^{147 148}

---

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 5 Tdo 780/2013-26

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22. 5. 1968, sp. zn. 4 Tz 26/68

¹⁴⁷ viz Solnař, V. Systém československého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972, s. 289 a 290; přiměřeně též rozhodnutí pod č. 51/1956 Sb. rozh. tr.

¹⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 5 Tdo 780/2013-26.

6.3.3.1 a) přijetí nového závazku

Přijetí nového závazků můžeme chápat jako situaci, kdy dlužník, již ve stavu platební neschopnosti nebo předlužení, na sebe vezme zcela novou povinnost k plnění, vyplývající z určitého právního jednání (smlouva, nepojmenované kontrakty). Důležitým aspektem je, aby tento závazek měl schopnost ovlivnit majetkové poměry pachatele, který je v platební neschopnosti nebo je předlužen, a tento závazek měl schopnost negativně ovlivnit uplatnění pohledávek všech věřitelů dlužníka.

6.3.3.2 b) zřízení zástavy

Při této situaci pachatel uzavře smlouvu o zástavním právu, tzv. zástavní smlouvu, kterou pachatel v roli zástavce případně i zástavního dlužníka převede věc movitou i nemovitou, soubor věcí, byt a nebytový prostor (může být spojeno se zapsáním zástavního práva do katastru nemovitostí), cenný papír, obchodní podíl na jinou osobu, i když sám ví, že není schopen hradit své závazky, je v platební neschopnosti nebo je předlužen, a tímto jednáním hrubě ovlivní postavení dosavadních věřitelů. Zřízení zástavy je v tomto případě nutné vykládat jako jednání, kterým dlužník dává do zástavy věc nebo jinou majetkovou hodnotu ze svého majetku. Nicméně jako zřízení zástavy nelze chápat jiné způsoby převedení majetku, například zřízení věcného břemene.

Důležitým faktem je, že zřízením zástavy nebo přijetím nového závazku došlo k zhoršení postavení dosavadních věřitelů, neboť podle této základní skutkové podstaty se dlužník-pachatel nachází již ve stavu úpadku, tudíž existují věřitelé, kteří u něj uplatňují své pohledávky. Musí zde být kauzální nexus mezi výše zmíněnými dvěma jednáními a zhoršením postavení dosavadních věřitelů.

6.3.4 Kvalifikované skutkové podstaty

Obě kvalifikované skutkové podstaty navazují v základních znacích na základní skutkové podstaty. Hlavním charakteristickým znakem těchto skutkových podstat je ale možnost podmiňující uložení vyšší trestní sazby, kdy trestným činem byla způsobena škoda ať již škoda značná tj. 500000 Kč, nebo škoda 5 000 000 Kč. K naplnění znaků subjektivní stránky trestného činu způsobení úpadku podmiňujících použití vyšší trestní sazby postačí u kvalifikovaných skutkových podstat zavinění z nedbalosti.

6.4 Trestný čin porušení povinnosti v insolvenčním řízení

6.4.1 Zákonné vymezení

Podstatou jednání pachatele trestného činu porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 TrZ je maření nebo hrubé ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce. Jde o jednání, která jsou stanovena alternativně, proto postačí spáchání kterékoli z nich. Jednáním pachatele tedy dochází k tomu, že insolvenční správce nemůže ve stanovené době a na daném místě vykonat ty úkony insolvenčního řízení, které mu ukládá zákon nebo rozhodnutí insolvenčního soudu. Maření nebo hrubé ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce se týká zejména povinností vyplývajících z postavení insolvenčního správce a povinností, které vůči němu mají další osoby, zejména dlužník a jiné osoby, jež jsou mu povinny poskytovat součinnost při výkonu jeho funkce. K hrubému ztěžování musí přitom současně skutečně dojít. Rovněž v příčinné souvislosti s hrubým ztěžováním výkonu funkce insolvenčního správce musí být způsoben následek tohoto přečinu, tj. ohrožení účelu insolvenčního řízení. Insolvenční zákon sice výslovně nestanoví, co je účelem insolvenčního zákona nebo insolvenčního řízení, nicméně účel lze dovodit zejména z ustanovení § 1 InsZ. Jde o řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů dlužníka k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů, nebo aby bylo dosaženo oddlužení dlužníka. Účel je třeba vykládat v souvislosti se zásadami insolvenčního řízení stanovenými v § 5 InsZ, jejichž prostřednictvím má být naplněn účel insolvenčního řízení a které spočívají mimo jiné v tom, že insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn, a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů. Skutková podstata komentovaného přečinu má povahu ohrožovacího deliktu. K jeho dokonání totiž dojde již ve chvíli, kdy pachatel svým jednáním vytvoří podmínky pro vznik uvedeného poruchového následku. Jeho způsobení přitom není znakem skutkové podstaty tohoto přečinu. Následkem, jak již bylo uvedeno, je ohrožení účelu insolvenčního řízení, nikoli způsobení škody, ať již na majetku dlužníka, tak případně jiných osob.¹⁴⁹

---

¹⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1335/2017

Podstata trestného činu porušení povinnosti v insolvenčním řízení směřuje především na situace, kdy dochází k porušení povinnosti jednotlivých účastníků v rámci řízení o úpadku. Tento úpadkový delikt jako jediný neobsahuje kvalifikovanou skutkovou podstatu, která by obsahovala podmínku podmiňující použití vyšší trestní sazby.

V rámci kapitoly komparace jednotlivých trestných činů podle předchozí právní úpravy již bylo řečeno, že skutkové podstaty citované v paragrafech 225 TrZ a znění ustanovení § 126 TrZ 1961 po novele provedené zákonem č. 296/2007 Sb. jsou téměř totožné. Ustanovení § 225 TrZ vyžaduje hrubé ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce na rozdíl od ustanovení § 126 TrZ 1961 (ve znění účinném od 1. 1. 2008 po novele provedené zákonem č. 296/2007 Sb.), podle něhož stačilo i ztěžování, které nebylo hrubé. Z tohoto hlediska je třeba, aby se soud zabýval tím, zda je možné posoudit trestnost činu spáchaného za účinnosti dřívější trestněprávní normy podle § 126 TrZ 1961, tj. podle právní úpravy účinné v době spáchání skutku, a zda nebylo použito pozdějšího zákona – platného v době rozhodování soudů – pro obviněného příznivější, zejména pokud ustanovení § 225 TrZ požaduje „hrubé ztěžování“ výkonu funkce insolvenčního správce, což je nutno považovat za přísnější požadavek omezující trestnost činu na závažnější případy, než jaké zahrnuje pojem „ztěžování“, který umožňoval trestní postih i jiného než jen hrubého ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce.¹⁵⁰

Soudy by se měly při rozhodování o trestném činu zabývat také otázkou, zda jednání pachatele, kterým maří nebo ztěžuje, respektive hrubě ztěžuje výkon funkce insolvenčního správce, ohrožuje účel konkrétního insolvenčního řízení, přičemž se musí uvést, co je účelem tohoto řízení a jakým způsobem a do jaké míry byl ohrožen účel insolvenčního řízení. Trestný čin porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 je možné spáchat, jen když byl skutečně v souladu se zákonem prohlášen konkurs na majetek určitého dlužníka (resp. bylo zahájeno insolvenční řízení). Proto otázka, zda se tak stalo, je předběžnou otázkou ve smyslu § 9 odst. 1 TrŘ, kterou orgány činné v trestním řízení posuzují samostatně. Zjistí-li orgány činné v trestním řízení, že nebyly splněny zákonné podmínky k prohlášení úpadku (resp. k zahájení insolvenčního řízení), třebaže k němu došlo, nemohou dospět k závěru o spáchání uvedeného

---

¹⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1535/2011

trestného činu, i když se obviněný dopustil jednání mařícího nebo hrubě ztěžující průběh takto vedeného řízení o úpadku. Ale v úvahu přichází nanejvýš nezpůsobilý pokus tohoto trestného činu.¹⁵¹

Nejvyšší soud řešil zajímavou situaci, která vznikla tím, že první rozhodnutí insolvenčního soudu o prohlášení úpadku, po němž se obviněný dopustil jednání specifikovaného v § 225 TrZ, bylo zrušeno v dovolacím civilním řízení u Nejvyššího soudu ČR, protože při prohlášení úpadku došlo k určitým procesním pochybením. Po odstranění formálních nedostatků insolvenčního řízení pak byl opětovně prohlášen úpadek na majetek obviněného. Sice zrušením úpadku zanikají účinky prohlášení úpadku uvedené v rozhodnutí o úpadku dlužníka, ale platnost a účinnost úkonů provedených v průběhu insolvenčního řízení tím není dotčena. Proto jestliže obviněný mařil nebo hrubě ztěžoval výkon funkce insolvenčního správce před zrušením původního rozhodnutí o prohlášení úpadku a byl-li úpadek prohlášen znovu, není důvodu považovat jednání obviněného za beztrestné, pokud tím ohrozil úplné a správné zjištění majetku patřícího do majetkové podstaty nebo zpeněžení tohoto majetku ve vztahu k těm úkonům insolvenčního správce, jejichž platnost a účinnost nebyla dotčena zrušením úpadku.¹⁵²

Trestný čin porušení povinnosti v insolvenčním řízení je trestným činem, jehož povaha je subsidiární k trestnému činu uvedenému v ustanovení § 226 TrZ, tedy k trestnému činu pletichy v insolvenčním řízení. Odlišný vztah nalezneme i k trestnému činu, který má některé své znaky blízké k úpadkovému deliktu a to k trestnému činu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku. V případě přečinu porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 TrZ a přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku se jedná o dva různé trestné činy. Objektem trestného činu porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 je zájem na řádném výkonu funkce insolvenčního správce při výkonu práv a povinností v souvislosti s insolvenčním řízením. Ustanovení o trestném činu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku sankcionuje nesplnění nebo nikoli řádné splnění zákonem uložené povinnosti určitých osob, která směřuje k tomu, aby soudy nebo jiné orgány veřejné moci mohly zjistit majetkové poměry takových osob nebo subjektů, za něž jednají. Objektem trestného činu je zde tedy

---

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 5 Tdo 1412/2009

¹⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1274/2003

zájem na řádné činnosti orgánů veřejné moci z toho hlediska, aby mohly náležitě zjistit existenci majetku a jeho případný rozsah pro účely soudního či jiného obdobného řízení. Tím jsou nepřímo chráněny majetkové a jiné zájmy, jichž se týká příslušné soudní nebo obdobné řízení.¹⁵³

U trestného činu dle § 225 TrZ ale není ani vyloučen jednočinný souběh s trestným činem zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 TrZ.¹⁵⁴ Jednočinný souběh a jeho podmínky jsou splněny u těchto dvou trestných činů, když pachatel v postavení dlužníka, jehož majetek je předmětem řízení o úpadku, svým úmyslným jednáním nevede účetní knihy ani jiné účetní doklady, anebo tyto doklady jsou jeho jednáním neúplné nebo obsahují nepravdivé údaje, nebo údaje, které jsou zde hrubě zkreslené. Jednočinný souběh u tohoto trestného činu dle § 225 TrZ ale můžeme sledovat i s trestným činem vydírání (§ 175 TrZ) nebo jiným trestným činem, a to trestným činem poškození cizí věci, dle vymezení § 228 TrZ.¹⁵⁵

6.4.2 Subjekt a subjektivní stránka trestného činu

Odpověď na otázku pachatele u trestného činu dle § 225 TrZ nám změnilo nové pojmání § 7 ZTOPO, neboť dříve před novelou ZTOPO provedenou zákonem č. 183/2016 Sb., mohla být pachatelem pouze trestně odpovědná fyzická osoba. Právníkova osoba trestný čin spáchat nemohla. Díky dikci výše zmíněného ustanovení ZTOPO je možné, aby tento trestný čin spáchala právě právnická osoba. Trestný čin porušení povinnosti v insolvenčním řízení může spáchat kterákoliv osoba, která svým *úmyslným* jednáním hrubě maří nebo ztěžuje výkon funkce insolvenčního správce, přičemž tímto svým jednáním ohrožuje účel insolvenčního řízení. Lze tedy dovést, že pachatelem tohoto trestného činu nemůže být osoba insolvenčního správce. Pachatelem však může být i bývalý insolvenční správce v dané věci. Bývalý insolvenční správce může naplnit znaky trestného činu například tím, že současnému insolvenčnímu správci úmyslně nepředá potřebné dokumenty vztahující se k majetku dlužníka, či přímo majetek dlužníka nezbytný pro naplnění účelu insolvenčního řízení. Pachatelem ale mohou být i například osoby, které u sebe zadržují některé důležité součásti dlužníkovy majetku a zabraňují tím a stěžují výkon insolvenčního správce, který nemůže zjistit hodnotu celé majetkové podstaty

---

¹⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1570/2014-31

¹⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1550/2016

¹⁵⁵ Viz Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2255

osoby vůči níž se vede insolvenční řízení. Tohoto trestného činu se lze dopustit i takovým jednáním, které nespočívá přímo v porušení či nesplnění povinností stanovených v insolvenčním zákoně, jestliže jeho smyslem je znemožnit nebo alespoň podstatně ztížit výkon funkce insolvenčního správce.¹⁵⁶

Přečin dle § 225 TrZ je spatřován v tom, že obviněný odmítl předat insolvenčnímu správci například účetní doklady. Je třeba ve skutkových zjištěních odsuzujícího rozsudku specifikovat, o jaké konkrétní doklady se jedná a jakým způsobem jejich nepředání správci ohrozí účel insolvenčního řízení. Předpokladem trestní odpovědnosti pak je, že obviněný měl dané doklady u sebe a mohl je vydat správci.¹⁵⁷

Nejčastěji dlužník může ohrožovat účel insolvenčního řízení například tím, že neposkytne dostatečnou součinnost insolvenčnímu správci, i když mu to přímo nařizuje zákon v § 210 InsZ, popřípadě, že nerespektuje povinnosti, které mu insolvenční správce za užití oprávnění stanovil dle § 111 až 113 InsZ.

V souvislosti s osobou pachatele se Nejvyšší soud ČR zabýval mimo jiné otázkou spáchání trestného činu fyzickou osobou, která je jediným společníkem ve společnosti s ručením omezeným, pokud přijala plnění určené pro společnost, které mělo být předáno insolvenčnímu správci. Jde-li o společnost s ručením omezeným, která má jediného společníka, prohlášením úpadku na majetek společníka jako fyzické osoby se jeho obchodní podíl ve společnosti stává součástí majetkové podstaty ve smyslu § 205 a násl. InsZ. Do ní však nepatří plnění, které přijal uvedený jediný společník, jenž byl zároveň jediným jednatelem s.r.o., pro společnost z jejího závazkového vztahu k třetím osobám. Proto pokud obviněný jako jediný jednatel a společník spol. s.r.o., na jehož majetek byl prohlášen úpadek, nepředal takové přijaté plnění správci majetkové podstaty, nemohl spáchat trestný čin porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 TrZ.¹⁵⁸

Další zajímavou otázkou související s osobou pachatele je možnost spáchání trestného činu odvolaným jednatelem obchodní společnosti, kdy Nejvyšší soud ČR vyslovil názor, že *"odvolání z funkce jednatele obchodní společnosti samo*

---

¹⁵⁶ PÚRY, F. Některé zvláštnosti trestných činů souvisejících se závazkovými vztahy a s insolvenčním řízením. Trestněprávní revue. 2011, **2011**(10), 279-285.

¹⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1419/2014-38

¹⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 5 Tdo 323/2008

o sobě nevyklučuje možnost vzniku trestní odpovědnosti za přečin porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 TrZ, jestliže pachatel byl i nadále oprávněn jednat za dotyčnou společnost (např. na základě plné moci), a nebo dokonce byl jejím jediným společníkem. ¹⁵⁹

6.4.3 Maření a hrubé ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce

Maření výkonu funkce insolvenčního správce znamená usilovat o znemožnění výkonu takové funkce v době, kdy má být splněna. Současně ale postačí, je-li toto jednání způsobilé mařit nebo hrubě ztěžovat výkon funkce insolvenčního správce, i když se insolvenčnímu správci podařilo překonat takovýto odpor nebo veškeré prodlužující jednání pachatele, aby mohl vykonávat svůj řádný výkon funkce, zjistit veškerý potřebný majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka a pak jej zpeněžit a uspokojit věřitele se musí hrubé ztížení vykládat, tak že i přes hrubě ztěžující jednání vyžadující zvýšené úsilí insolvenčního správce nakonec k provedení úkonu insolvenčního správce nakonec dojde. ¹⁶⁰ Nicméně souvislosti s každým jednotlivým případem je nutné posuzovat míru poskytnutí součinnosti insolvenčnímu správci, která byla poskytnuta pachatelem s tím, že je také nutné se zabývat otázkou, zda dlužník vůbec mohl poskytnout takovouto součinnost. ¹⁶¹

Charakteristické je u tohoto přečinu, že již probíhá insolvenční řízení, které může skončit několika způsoby, a to například zpětvzetím návrhu na zahájení insolvenčního řízení nebo dojde k zastavení insolvenčního řízení, a nebo odmítnutí návrhu na zahájení insolvenčního řízení z důvodu nesplnění podmínek řízení.

Pod pojmem hrubé ztěžování výkonu funkce insolvenčního správce si můžeme představit situaci, kdy pachatel svým jednáním zapříčiní to, že insolvenční správce bude muset v průběhu insolvenčního řízení vynaložit mnohem větší úsilí, než by stačilo na poklidný průběh řízení o úpadku, tak aby mohl zjistit bez zbytečných průtahů a obstrukcí, nebo bez zbytečného zvýšeného úsilí, majetkovou podstatu dlužníka. Může to být spojeno například s tím, že bude muset vynaložit mnohem více energie a bude to trvat delší dobu než by to trvalo za normálních

---

¹⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. 5 Tdo 5/2015-29

¹⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1419/2014-38

¹⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1570/2014-31

okolností. Nicméně důležitý fakt oproti pouhému maření výkonu insolvenčního správce je to, že i přes veškeré obstrukce pachatele došlo k tomu, že insolvenční správce zjistil majetkovou podstatu dlužníka a provedl všechny potřebné úkony.¹⁶²

Dle mého názoru vymezení trestného činu porušení povinnosti v insolvenčním řízení se ale nevztahuje pouze na povinnosti stanovené insolvenčním zákonem, ale mohou to být především taková jednání, která mohou ohrozit přímo osobu insolvenčního správce při výkonu jeho činnosti. Modelovou situací, kdy dojde k jednočinnému souběhu tohoto trestného činu s například trestným činem ublížení na zdraví je, kdy dojde k útoku na insolvenčního správce, jehož následkem byla jednak nemožnost provedení všech potřebných úkonů v insolvenčním řízení, ale jednak i ublížení na zdraví samotného insolvenčního správce. Přičemž pachatelé musí být jasné, že již probíhá samotná insolvenční řízení a že tímto svým jednáním chce zhatit veškeré možné úkony, které by mohly ohrozit jeho osobu a byly provedené insolvenčním správcem. Stejně tak jako může dojít v jednočinném souběhu k ublížení na zdraví s trestným činem uvedeným v ustanovení § 225 TrZ, tak i může dojít k jednočinnému souběhu i s dalšími trestnými činy, které mohou ohrozit právě samotné insolvenční řízení, především pak osobu insolvenčního správce například tím, kdy pachatel (*"násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl"*) naplní objektivní stránku trestného činu vydírání dle § 175 TrZ.

Povinností dlužníka je, aby insolvenčnímu správci poskytl takovou součinnost, která je nutná k splnění účelu insolvenčního řízení. Kromě dlužníka má povinnosti vůči insolvenčnímu správci jakýkoliv jiný subjekt, který má u sebe jakýkoliv majetek dlužníka, který je potřebný pro zjištění majetkové podstaty.¹⁶³

Nejvyšší soud ČR se rovněž zabýval otázkou, zda-li znaky trestného činu nenaplnil nájemce nemovitosti, která náleží do majetkové podstaty dlužníka, jestliže odmítl po skončení nájmu poskytnout veškerou součinnost insolvenčnímu správci. *„Jestliže nemovitosti, byly zahrnuty do majetkové podstaty podle zákona č. 182/2006 Sb, a byly již v řízení o úpadku zpeněženy prodejem novému nabyvateli, nemohl se jejich původní nájemce dopustit trestného činu porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 TrZ. Pokud po skončení nájmu odmítl vyklidit*

---

¹⁶² Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, (EVK) 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2253

¹⁶³ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník (EVK), 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2253

tyto nemovitosti a předat je správci majetkové podstaty nebo novému nabyvateli, protože tím nemohl ohrozit úplné a správné zjištění majetku patřícího do majetkové podstaty nebo zpeněžení tohoto majetku.“

Dle mého názoru okamžikem zpeněžení majetkové podstaty již se nájemce nemůže dopustit jednání vůči insolvenčnímu správci, neboť zpeněžením majetkové podstaty přechází práva k nemovitosti na nového vlastníka a ten je poté oprávněn uplatnit své nároky na vyklizení nemovitosti nájemce v rámci samostatného řízení. V tomto okamžiku již nájemce není k insolvenčnímu správci v jakémkoliv smluvním závazkovém vztahu, proto se tohoto jednání nemůže dopustit.¹⁶⁴

Trestný čin dle § 225 TrZ se, jak jsem zjistil, vyskytuje v rámci rozhodovací praxe soudů celkem často, na rozdíl od jiných úpadkových trestných činů, například pletichy v insolvenčním řízení (§ 226 TrZ) nebo trestného činu způsobení úpadku (§ 224 TrZ). Jedná se však o trestný čin, jehož řádné objasnění je často velmi obtížné, neboť je třeba objasnit všechny okolnosti a pojmové znaky trestného činu v rámci konkrétního insolvenčního řízení a konkrétního jednání pachatele a zda toto jednání již způsobuje maření nebo hrubé ztěžování insolvenčního řízení. Zásadní otázkou pro daný přečin je pak otázka subjektivní stránky jednání pachatele a míra společenské závažnosti. Né každé jednání, kterým pachatel ztěžuje výkon funkce insolvenčního správce nebo maří účel insolvenčního řízení, musí být vždy chápáno jako trestný čin. Je třeba důsledně aplikovat zásadu subsidiarity trestní represe v případě trestného činu, zvláště když zajištění řádného výkonu správce a splnění účelu insolvenčního řízení lze použít prostředky insolvenčního práva.

6.5 Trestný čin pletichy v insolvenčním řízení

6.5.1 zákonné vymezení

Stejně jako je tomu u tohoto trestného činu, taky trestný čin porušení povinnosti v insolvenčním řízení, chrání zájem na řádném průběhu insolvenčního řízení, jehož cílem je rychle, hospodárné a co nejvyšší uspokojení věřitelů a jejich aktivní účast v insolvenčním řízení. Trestný čin pletichy v insolvenčním řízení je založen na postihování aktivního nebo pasivního úplatkářství v souvislosti

---

¹⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1182/2008

s hlasováním v insolvenčním řízení podle insolvenčního zákona.¹⁶⁵ Trestný čin obsahuje tři samostatné skutkové podstaty, jimiž je chráněna čistota a řádný průběh insolvenčního řízení, dříve též známého jako konkurzní a vyrovnávací řízení. Trestný čin pletichy v insolvenčním řízení je založen na aktivním a pasivním úplatkářství spočívajícím v přijetí nebo dání si slíbit anebo v poskytnutí, nabídnutí či slíbení majetkového nebo jiného prospěchu v souvislosti s hlasováním věřitelů v insolvenčním řízení a v rozporu se zásadami a pravidly charakterizující ono samotné insolvenční řízení.

Skutková podstata trestného činu pletichy v insolvenčním řízení podle §226 odst. 3 TrZ je ve vztahu speciality vůči trestnému činu přijímání úplatku podle §331 odst. 1, 2 TrZ. Proto je jejich jednočinný souběh vyloučen a jednání insolvenčního správce, který si nechal slíbit úplatek za to, že dodatečně uzná již dříve popřenu pohledávku věřitele, lze posoudit pouze jako trestný čin pletichy v insolvenčním řízení podle § 226 odst. 3 TrZ. Správce konkursní podstaty (resp. insolvenční správce) není úřední osobou ve smyslu § 127 TrZ.¹⁶⁶

Korupční jednání, ať už pasivní nebo aktivní úplatkářství, je nutné postihovat především jako trestné činy přijetí úplatku, podplácení a nepřímé úplatkářství dle § 331-334 TrZ. Z toho je zřejmé, že trestný čin pletichy v insolvenčním řízení má subsidiární povahu za situace, kdy nelze s jistotou říci, že byl přijatý úplatek v souvislosti s podnikáním subjektu trestného činu (dle § 331 TrZ), nebo za situace, kdy si pachatel ve spojitosti s podnikáním jinému nebo pro jiného poskytne nebo slíbí úplatek (trestný čin podplácení dle § 332 TrZ), nebo také za situace, kdy pachatel žádá, dá si slíbit nebo přijme úplatek v souvislosti s podnikáním za to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci úřední osoby (§ 333 TrZ.). Proto ustanovení § 226 TrZ se jako subsidiární bude vztahovat na jednání insolvenčního správce jen v případech, v nichž v insolvenčním řízení nepůjde o pohledávky vzniklé v rámci obchodních vztahů ani o pohledávky související s podnikáním pachatele nebo někoho jiného.¹⁶⁷

Tento trestný čin lze spáchat pouze v průběhu insolvenčního řízení, tedy v rozmezí od jeho započetí až do jeho skončení. Současné pojetí trestného činu

---

¹⁶⁵ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3.

¹⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. 8 Tdo 708/2009

¹⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 15 Tdo 885/2013

pletichy v insolvenčním řízení vychází z pojetí trestného činu pletichy při řízení konkurzním a vyrovnávacím dle § 256b TrZ 1961. Konkurzní a vyrovnávací řízení byl zvláštní typ soudního řízení a upravoval ho zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, jehož účelem bylo uspořádání majetkových poměrů dlužníka, který se nacházel v úpadku. Trestný čin pletichy v insolvenčním řízení byl dotčen především novelou, zákonem č. 296/2007 Sb., díky které byla ke třem základním skutkovým podstatám připojena možnost postihnout pachatele přísnějším trestem za způsobení těžšího následku. Díky novele byly připojeny kvalifikované skutkové podstaty, které podmiňují použití vyšší trestní sazby za situace, jestliže pachatel získal trestným činem značný prospěch nebo dokonce prospěch velkého rozsahu. Další novela proběhla o 3 roky později, kdy byla zařazena nově možnost spojená s možným uložením přísnějšího trestu v případě, pokud by tento trestný čin spáchala úřední osoba.

Trestný čin pletichy v insolvenčním řízení obsahuje tři základní, oddělené, skutkové podstaty. První skutková podstata spolu s třetí míří na postihování jednání pachatele v rámci pasivního úplatkářství (*"Kdo jako věřitel v souvislosti s hlasováním věřitelů v insolvenčním řízení přijme nebo si dá slíbit v rozporu se zásadami a pravidly insolvenčního řízení majetkový nebo jiný prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti"*), oproti tomu druhá skutková podstata směřuje na situaci aktivního úplatkářství (*"kdo věřiteli v souvislosti s hlasováním věřitelů v insolvenčním řízení poskytne, nabídne nebo slíbí v rozporu se zásadami a pravidly insolvenčního řízení majetkový nebo jiný prospěch"*). Třetí základní skutková podstata se od první odlišuje tím, že postihuje zvláštní případ pasivního úplatkářství, neboť ji mohou spáchat pouze osoby ve zvláštním postavení, v postavení insolvenčního správce, člena věřitelského výboru (§ 56 a násl. InsZ), nebo zástupce věřitelů (§ 68 InsZ). Dle mého přesvědčení, může tento trestný čin spáchat i člen prozatímního věřitelského výboru (§ 61 InsZ).

U tohoto trestného činu není trestná příprava, respektive zákon s variantou nepočítá, nicméně ohledně stádia pokusů, je na tento trestný čin nahlíženo a postihováno jako na dokonáný trestný čin, dle obecných zásad.¹⁶⁸

---

¹⁶⁸ DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4. s. 1422.

6.5.2 Subjekt trestného činu

Co se týče otázky pachatele u trestného činu, tak musí být brán zřetel na to, podle které skutkové podstaty, se na pachatele nahlíží. Stěžejním rozdílem je, zda-li se jedná o formu pasivního úplatkářství nebo aktivního úplatkářství. V případě pasivního úplatkářství, tak jak je uvedeno v první skutkové podstatě, může být pachatelem pouze osoba věřitele v řízení o úpadku, a to jak fyzická osoba, tak rovněž i právnická osoba. V souvislosti s touto skutkovou podstatou se jedná o osobu, která uplatňuje své právo vůči dlužníkovi. V takovémto případě má postavení subjektu konkrétního, který je nadán zvláštní vlastností. Za situace, kdy by pachatelem byla právnická osoba, se zde uplatní institut jednání za jiného dle § 114 odst. 2 TrZ, při posuzování trestní odpovědnosti fyzické osoby. Jednání pachatele, v rámci něhož si dá slíbit úplatek nebo jiný majetkový prospěch, může představovat tzv. předčasně dokonáný trestný čin, kdy se materiálně jedná o přípravu trestného činu, která je však povýšena na dokonáný trestný čin. Trestní odpovědnost pachatele nijak neovlivňuje skutečnost, zda aktivita směřující k příslibu poskytnutí neoprávněného prospěchu ležela na upláceném věřiteli či na třetí osobě, která takový příslib poskytla. Stejně tak není důležité, zda fakticky k poskytnutí neoprávněného prospěchu došlo nebo ne.¹⁶⁹

Co se týče dalších osob zúčastněných na daném trestném činu, mohli by být účastníky především jako návodci a rovněž pomocníci. V tomto postavení se mohou projednávaného trestného činu účastnit i osoby v postavení dlužníků za situace, kdy si subjekt trestného činu nechat slíbit majetkový nebo jiný prospěch pro věřitele v souvislosti s jeho hlasování v insolvenčním řízení, i když on sám není vůbec věřitelem, ale právě jde o osobu dlužníka nebo osobu účastníci se přímo insolvenčního řízení.¹⁷⁰

V případě druhé alternativy, tedy skutkové podstaty související s aktivním úplatkářstvím, může být pachatelem tohoto trestného činu jakákoliv trestně odpovědná fyzická osoba nebo právnická osoba, ať už v postavení dlužníka nebo v

---

¹⁶⁹ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2273

¹⁷⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 24. 6. 1986, sp. zn. 11 Tz 25/86 (R 32/1987 tr.)

postavení věřitele figurujícího v daném insolvenčním řízení, za podmínky, že se jedná o zcela odlišnou osobu od té, které byl daný úplatek nabídnut a přislíben.¹⁷¹

V případě poslední základní skutkové podstaty trestného činu pletichy v insolvenčním řízení je charakteristické, že tento trestný čin znaky objektivní stránky trestného činu může naplnit insolvenční správce, člen věřitelského výboru dále zástupce věřitelů, a jak jsem již zmínil výše, jsem toho názoru, že tento trestný čin může spáchat i člen prozatímního věřitelského výboru podle § 61 InsZ. Stejně jako tomu je u předchozích základních skutkových podstat, trestného činu se může dopustit jak fyzická tak právnická osoba. Nicméně u skutkové podstaty shledáváme zásadní rozdíl. Fyzická nebo právnická osoba musí mít zvláštní vlastnost a zvláštní postavení. Za situace, kdyby insolvenčním správcem byla veřejná obchodní společnost nebo zahraniční sdružení, může být pachatelem pouze fyzická osoba v postavení společníka, která je současně statutárním orgánem anebo jeho členem, jehož prostřednictvím daná společnost nebo dané sdružení vykonává funkci insolvenčního správce, jedná se o osobu ohlášenou dle § 5 zákona o insolvenčních správcích (z. č. 316/2006 Sb.). U alternativy třetí trestného činu pletichy v insolvenčním řízení je absolutně vyloučená možnost naplnění znaku této skutkové podstaty osobou likvidátora, nuceného správce (v případě banky), ani fondu kolektivního investování ve formě penzijních či investičních fondů.¹⁷²

6.5.3 Subjektivní stránka

U všech tří základních skutkových podstat, které svými znaky spadají do skupiny přečinu, je společné, že se jedná o úmyslné trestné činy, přičemž postačí k naplnění znaku jedné z těchto tří základních skutkových podstat nepřímý úmysl, tedy, že pachatel věděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, s čímž byl smířen, že tento zájem může porušit nebo ohrozit.

U kvalifikovaných skutkových podstat trestného činu pletichy v insolvenčním řízení nalezneme rozdíl týkající se otázky zavinění, neboť v případě, kdy byla trestným činem způsobena škoda velkého rozsahu nebo pachatel získával

---

¹⁷¹ Viz Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2275

¹⁷² DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., s. 1435

prospěch velkého rozsahu, tedy v hodnotě nejméně pěti milionů Kč postačí, pokud došlo k naplnění znaků této skutkové podstaty nedbalostním jednáním pachatele.

6.5.4 První základní skutková podstata trestného činu pletichy v insolvenčním řízení

Pro první variantu tohoto trestného činu je charakteristické, že se jedná o pasivní úplatkářství, kdy si pachatel dá slíbit nebo přijme určitý majetkový nebo jiný prospěch ve spojitosti s hlasováním v insolvenčním řízení, a toto přijetí nebo dání si slíbit neodpovídá zásadám a regulím insolvenčního řízení.

Jak již bylo řečeno výše, tento trestný čin lze spáchat pouze za trvání insolvenčního řízení, tedy od doby, kdy byl podán insolvenční návrh až do doby, kdy o takovémto návrhu bude rozhodnuto. V samotném insolvenčním řízení hlasují věřitele pouze ve věřitelských orgánech, tedy jen na schůzi věřitelů a nebo ve věřitelském výboru. Nadto rozhodují též v pozici zástupce věřitelů a jejich náhradníků dle § 46 InsZ až § 68 InsZ. O funkcích a činnostech věřitelských orgánů bylo již pojednáno v kapitole týkající se základních pojmů. Například jde o situaci, kdy záměrně se zdrží hlasování, kterým docílí toho, že bude přijato nebo nepřijato určité rozhodnutí, které by mu osobně přinášelo mnohem vyšší prospěch v podobě peněz nebo majetku, případně situaci, kdy svým hlasováním vysloví souhlas či nesouhlas s určitým řešením úpadku. Tím, že pachatel získal určitý majetkový nebo jiný prospěch se zapříčinil tím, že hrubě ovlivnil samotné insolvenční řízení, ať už samotný průběh nebo samotný výsledek řízení. Věřitel může si dát slíbit nebo přijmout tento prospěch ať již přímo pro sebe nebo pro jinou osobu a není zde rozhodující ani výše takovéhoho prospěchu. Z toho tedy můžeme jednoduše usoudit, že každý majetkový nebo jiný prospěch je potřeba zkoumat v souhrnu s dalšími okolnostmi, které vedly k tomuto trestnému činu. Nicméně je uznávám obecný fakt, že samotné řešení úpadku přijetím nebo dáním si slíbit majetkového prospěchu je silně proti etice a není toto jednání vůbec tolerováno, ba naopak je společností přísně odsuzováno a postihováno.¹⁷³

Za situace, kdy pachatel přijetím úplatku skutečně získá pro sebe nebo pro jiného výhodu na úkor jiných věřitelů v insolvenčním řízení, není rozhodující, zda-li tento majetkový nebo jiný prospěch získal ještě před hlasováním věřitelů v

---

¹⁷³ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 6. 1978, sp. zn. PlsF 1/78 (R 17/1978 tr.)

insolvenčním řízení, ve věřitelském orgánu, nebo v rámci jeho průběhu nebo dokonce až po tomto hlasování. Stejně také u trestného činu není stěžejní, zda byl úplatek přijmout bez jeho předchozí nabídky nebo slibu jeho poskytnutí. Základním předpokladem pro trestní odpovědnost u tohoto trestného činu je získání majetkové nebo jiné výhody, popřípadě příslibu takové výhody ze strany věřitele, která neodpovídá zásadám a regulím insolvenčního řízení, popřípadě řízení o konkursu a vyrovnání.¹⁷⁴

Hlavním záměrem pachatelů u tohoto trestného činu je touha po dosažení uspokojení pohledávky, která je v rozporu se základními zásadami insolvenčního řízení, například neoprávněně zajištění pohledávky mimo rozvrh konkursu, mimo rámce plnění reorganizačního plánu při reorganizaci nebo v rozporu s pravidly plnění při oddlužení anebo odporuje stanoveným pravidlům pro uspokojení pohledávek v insolvenčním řízení. Není důležité, jestli trestným činem došlo k poskytnutí peněžních prostředků. U tohoto trestného činu se může jednat o výhodu snižující újmu hrozící určitému věřiteli z řešení úpadku dlužníka některým ze způsobů vymezených v zákoně o způsobu řešení úpadku. Již výše zmíněný jiný prospěch může představovat například ustanovení do určité funkce, získání sponzorského daru nebo poskytnutí určité protislužby.¹⁷⁵ Měl jsem možnost seznámit se s případem insolvenčního řízení jedné z potravinářských firem libereckého regionu, která obchodovala se švédským obchodním partnerem. Po rozhodnutí o úpadku a uplynutí lhůty k podání přihlášek do insolvenčního řízení, se tato firma prostřednictvím obchodní korporace, zastoupené advokátem a daňovým poradcem, přihlásila se svojí pohledávkou do insolvenčního řízení. Pohledávka byla odmítnuta jako opožděná, proto advokát a daňový poradce vyvolali jednání se zástupcem věřitelů ve výboru věřitelů s tím, aby za značný majetkový prospěch hlasoval o tom, že pohledávka švédského obchodního partnera byla přihlášena ve lhůtě a může tedy být uspokojena z výtěžku insolvenčního řízení. Dokonce se domáhali, aby pohledávka byla uspokojena jako pohledávka s nárokem na oddělené uspokojení. Jednání bylo ve spolupráci s policií zdokumentováno včetně předání částky 900 000 Kč a právní zástupce a daňový poradce byli následně Okresním soudem v Liberci odsouzeni k mnohaletým trestům odnětí svobody.

---

¹⁷⁴ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2271

¹⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 25. 3. 1977, sp. zn. 11 Tzf 11/77 (R 3/1978 tr.)

Jednání zástupců věřitele je charakteristické pro naplnění znaků skutkové podstaty dle § 226 odst. 1 TrZ.

6.5.5 Druhá základní skutková podstata trestného činu pletichy v insolvenčním řízení

Tato varianta má mnoho společných znaků s trestným činem podplácení podle § 332 TrZ. Zásadním rozdílem oproti trestnému činu podplácení je, že trestný čin dle ustanovení § 226 TrZ lze spáchat pouze v souvislosti s hlasováním v insolvenčním řízení. Trestného činu podplácení se lze dopustit jak ve spojitosti s podnikáním, tak i ve spojitosti s obstaráváním věci obecného zájmu.

Trestného činu pletichy v insolvenčním řízení podle druhé základní skutkové podstaty se lze dopustit na základě jednoho ze tří základních způsobů jednání, ať už samotným *poskytnutím* majetkového nebo jiného prospěchu věřiteli, nebo *nabídnutím* úplatku věřiteli a nebo dokonce pouhým *přislíbením*, že pachatel poskytne úplatek *creditorovi*. Základní podmínkou pro naplnění této skutkové podstaty, aby byla naplněna i objektivní stránka trestného činu je, že věřitel přijme tento majetkový nebo jiný prospěch. U aktivního jednání věřitele není důležité opět, zda-li došlo k přijetí úplatku před hlasováním věřitelského orgánu, nebo v průběhu nebo dokonce až následně. Dokonce zde nemusí existovat předchází dohoda o přijetí úplatku. Nicméně důležitý fakt je existence spojitosti s hlasováním věřitelů v rámci svých věřitelských orgánů.

Znakem skutkové podstaty tohoto přečinu není škoda. Nicméně porušení zásad a pravidel insolvenčního řízení je spojeno s neopodstatněnou újmou na majetku určité části věřitelů a neoprávněným prospěchem jiných. Dosažení výše takto vzniklé škody odpovídající značné škodě nebo škodě velkého rozsahu, stejně tak jako dosažení značného prospěchu nebo prospěchu velkého rozsahu, představuje okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby¹⁷⁶

---

¹⁷⁶ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2274

6.5.6 Třetí skutková podstata trestného činu pletichy v insolvenčním řízení

Odstavec třetí komentovaného ustanovení § 226 TZ obsahuje další základní skutkovou podstatu trestného činu pletichy v insolvenčním řízení. Rozdíl oproti základním skutkovým podstatám obsaženým v odstavci prvním a druhém ust. 226 TZ spočívá v tom, že pachatelem trestného činu dle ust. § 226 odst. 3 TZ může být pouze osoba v postavení tzv. konkrétního a speciálního subjektu (§ 114 TZ), a sice insolvenční správce, člen věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů. Jedná se o zvláštní případ pasivního úplatkářství, kdy pachatel může být potrestán trestem odnětí svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti, pokud v pozici insolvenčního správce, člena věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů v rámci insolvenčního řízení přijme nebo si dá slíbit pro sebe nebo pro jinou osobu majetkový nebo jiný prospěch, přičemž tento prospěch mu nenáleží a způsobí tím škodu ostatním věřitelům. Stěžejním bodem je, že pachatel, který se nachází ve zvláštním postavení a je nadán zvláštní vlastností, si nechá slíbit nebo přijme úplatek za trvání insolvenčního řízení a způsobí tím škodu ostatním věřitelům, kteří se účastní stejného insolvenčního řízení. Stejně jako u výše zmíněných základních skutkových podstat není rozhodná výše přijatého nebo přislíbeného majetkového nebo jiného prospěchu. Stěžejní v tomto případě je osoba, která tento prospěch přijme nebo si nechá slíbit, zneužije tak svého zvláštního postavení a vlastnosti a poškodí tím záměrně ostatní věřitele

Újma poškozených může spočívat především v snížení možnosti nebo rozsahu uspokojení pohledávek v insolvenčním řízení, ale může mít i rozdílnou podobu, podobu časového oddálení uspokojení jejich pohledávek. O přijetí majetkového nebo jiného prospěchu, tedy úplatku, půjde za situace, kdy pachatel pro sebe nebo pro jinou osobu získá neoprávněnou výhodu ať již ve formě materiální či nemateriální. Přijmutí takového prospěchu lze i bez jeho předchozí nabídky nebo slibu jeho poskytnutí.

6.5.7 Kvalifikované skutkové podstaty

První kvalifikovaná skutková podstata, uvedená v odstavci čtvrtém komentovaného ustanovení, stále patří do skupiny přečinu. Tento fakt ale neplatí u druhé kvalifikované skutkové podstaty uvedené v pátém odstavci, neboť díky tomu, že je základním znakem takové skutkové podstaty podmínka způsobení škody

velkého rozsahu nebo získání prospěchu velkého rozsahu, je řazena už do kategorie zločinu.

V případě § 226 odst. 4 písm a) musí být způsobená trestným činem, jednáním pachatele, škoda nejméně 500 000 Kč, a tato škoda musí být způsobená věřitelům úpadce, na jejich úkor jednání pachatele ať už v pozici aktivních úplatkářů nebo v pozici osob uplacených.

V případě § 226 odst. 4 písm. b) musí pachatel svým jednáním, kterým došlo ke spáchání trestného činu, získat prospěch nejméně 500 000 Kč, tento prospěch získá ať již přímo pro sebe nebo pro jinou osobu. U této varianty je důležité skutečné dosažení značného prospěchu ať už pachatelem nebo někým jiným.

Zvláštním případem kvalifikované skutkové podstaty je možnost spáchání trestného činu úřední osobou, neboť v případě, pokud byl trestný čin spáchán soudcem, státním zástupcem, prezidentem České republiky, poslancem nebo senátorem popřípadě dalšími osobami reprezentující samosprávu či ozbrojené síly a bezpečnostní sbory, tak je to okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, za což může být potrestán trestem odnětí svobody až na tři léta. Postavení úřední osoby jim však přísluší pouze tehdy, plní-li úkoly státu nebo společnosti a používají-li při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů. Žádná z osob, která se může dopustit trestného činu dle ust. § 226 TZ, nemá bez dalšího postavení úřední osoby. Postavení úřední osoby jim však může příslušet z jiného titulu, a to zejména v případě členů věřitelského orgánu, který může být např. zároveň zástupcem obce. Tato varianta postihu byla zařazena do trestního zákoníku především z důvodu potírání veškerých možných způsobů korupce v rámci činnosti úředních osob. Jedná se například o situaci, kdy pachatel v postavení např. soudce svým aktivním jednáním poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, přičemž jeho cílem je ovlivnit některé věřitele při hlasování ve věřitelských orgánech v rámci insolvenčního řízení.¹⁷⁷ Modelovou situací pasivního úplatkářství, spáchaného úřední osobou, je např. když jeden poslanec v rámci insolvenčního řízení přijal úplatek ve formě vzácného obrazu českého malíře, i když mu bylo velmi dobře známo, že na tento obraz nemá jakkoliv nárok.¹⁷⁸

---

¹⁷⁷ PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9., s.114

¹⁷⁸ Šámal, P. a kol., komentář Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s.2277

7 Přidružený trestný čin

V předchozí části této práce byly vymezeny základní pojmové znaky úpadkových trestných činů. Nyní bude zmíněn trestný čin, který může v některých svých základních znacích být velmi blízký úpadkovým deliktům. Mezi příbuzné trestné činy patří např. trestný čin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku (§ 227).

7.1 Porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku

U tohoto trestného činu je možné vyčíst podobnost k trestnému činu poškozování věřitele dle § 256 odst. 1 písm. d) TrZ. 1961, nicméně současná právní úprava koncipuje trestnost obecněji, neuspokojení pohledávky věřitele ani jiný podobný škodlivý následek nepodmiňují trestní postih.

7.1.1 Subjekt a subjektivní stránka

U tohoto trestného činu dříve platilo, že jej mohla spáchat pouze fyzická osoba, právnická osoba se takového trestného činu mohla dopustit pouze pokud je spáchala fyzická osoba. Současné pojetí ustanovení § 7 ZTOPO lze vykládat, tak, že se nyní tohoto trestného činu může dopustit i právnická osoba. Pachatelem může být například dlužník v insolvenčním nebo daňovém řízení, kdo nesplní povinnost učinit prohlášení o svém majetku. Co se týče otázky spáchání trestného činu právnickou osobou, tak dříve nebyl tento trestný čin vymezen v taxativní výčtu § 7 ZTOPO, tudíž se jej nemohla dopustit právnická osoba sama, ale odpovídala by za spáchání tohoto trestného činu člen statutárního orgánů, zaměstnanec vykonávající činnost právnické osoby nebo osoba, která tuto právnickou osobu zastupuje (např. advokát, prokurista). Nicméně na základě výše zmíněné novely je nyní nově počítáno i s možností trestního postihu právnické osoby. Subjektivní stránka je spojena s úmyslným zaviněním, a aby byly splněny všechny znaky trestného činu, postačí úmysl nepřímý (eventuální). Se zaviněním musí mít i spojená okolnost, kdy pachatel učinil prohlášení, které je nepravdivé či hrubě zkreslené.¹⁷⁹

---

¹⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s 711

7.1.2 Povinnost učinit prohlášení o majetku

Pro tento trestný čin je charakteristické, že je možno jej spáchat i v rámci jiného než trestního řízení, především v rámci občanskoprávního a insolvenčního řízení. Dle § 260a OSŘ lze před vlastním nařízením výkonu rozhodnutí na návrh oprávněné osoby, aby povolaná osoba učinila prohlášení o majetku situace aby byl řádně proveden výkon rozhodnutí. Návrhu na prohlášení o majetku nelze vyhovět, pokud probíhá insolvenční řízení, v němž se řeší úpadek nebo trvají účinky moratoria (§ 115 InsZ) na majetek povinného. Ten, kdo byl předvolán k prohlášení o majetku, je povinen se dostavit k soudu osobně. Je-li povinnou právnická osoba, soud předvolá toho, kdo je jejím statutárním orgánem; vykonává-li působnost statutárního orgánu více osob vedle sebe, předvolá soud kteroukoli z nich. Jestliže statutární orgán tvoří více osob, soud předvolá jeho předsedu; není-li to dobře možné, lze předvolat každého člena tohoto orgánu, který je oprávněn jednat jménem právnické osoby. Zákon se rovněž kalkuluje s možností, kdy se právnická osoba nachází ve stavu likvidace, v takovém případě postačí přítomnost likvidátora.¹⁸⁰ V prohlášení o majetku je předvolaný povinen uvést plátce mzdy či jinou osobu, která může být postižena srážkami ze mzdy, a dále uvést banky, peněžní ústavy, úschovny peněz, u nichž má povinný uložené své peněžní prostředky. Rovněž je předvolaný povinen uvést údaje o svých dlužnících, včetně výše pohledávek, a dále všechny movité a nemovité věci povinného, a kde se nacházejí.

Dále tato povinnost může souviset i s insolvenčním řízením. Povinnost vyplývá především z ustanoveních § 214, 215, 216 InsZ. Na základě těchto ustanovení je umožněno insolvenčnímu soudu, aby předvolal dlužníka nebo osoby jednající za dlužníka k výslechu, aby učinili prohlášení o majetku. Povinným předpokladem řádného předvolání je vymezení účelu výslechu a uvedení poučení, jaký následek by mohl postihnout osobu poskytující prohlášení o majetku, pokud by uvedla nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje. Stejně tak jako v občanskoprávním řízení, tak i prohlášení o majetku v insolvenčním řízení musí obsahovat plátce mzdy dlužníka, banky a pobočky zahraničních bank, u nichž má dlužník své peněžní prostředky, dlužníky, u nichž má dlužník jiné peněžité pohledávky (dlužníky dlužníka), movité a nemovité věci a místo, kde se nacházejí

---

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2005, sp. zn. 31 Cdo 606/2004

atd. O tomto prohlášení musí insolvenční soud sepsat protokol včetně poučení a výslovného prohlášení předvolaného o tom, aby v prohlášení uvedl jen úplné a pravdivé údaje o majetku dlužníka.

7.1.3 Porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení

Trestný čin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku, dle § 227 TrZ, pamatuje na několik možností, kdy nebude splněna povinnost učinit prohlášení o majetku, ať už vůbec, nebo nebude prohlášení provedeno řádně. Prvním případem je situace, kdy pachatel zcela odmítne učinit prohlášení o svém majetku. Jedná se o situaci, kdy pachatel se sice dostaví k orgánu provádějící insolvenční, občanskoprávní, daňové nebo exekuční řízení, nicméně před tímto orgánem opomene předložit prohlášení o majetku nebo toto prohlášení je neúplné, zkreslené, nebo neodpovídající dosavadnímu stavu majetku povinného. Rovněž může jít o situaci, kdy pachatel záměrně odmítne poskytnout prohlášení o majetku nebo tím, že se bez řádné omluvy nedostaví k soudu nebo orgánu, který provádí dané řízení.

Druhým způsobem, jak pachatel naplní znaky skutkové podstaty, je situace, kdy se pachatel záměrně vyhýbá splnění své povinnosti učinit prohlášení o majetku především obstrukcemi, které zabraňují řádnému a včasnému doručení zásilky s předvoláním k soudu k podání prohlášení. Tento druhý způsob bude naplňovat i jednání pachatele, který se dostavil k orgánu provádějícímu dané řízení, kterým úmyslně stěžuje činnost orgánů, prodlužuje záměrně dané jednání nebo se snaží o další průtahy řízení, například svým účelovým tvrzením, že nedisponuje s potřebnými doklady o svém majetku, popřípadě není mu znám rozsah jeho majetku.

Posledním způsobem, kdy pachatel spáchá tento trestný čin, je situace, kdy pachatel sice neodmítne učinit prohlášení o majetku ani se mu nevyhýbá, ale uvede v něm nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje. Jedná se o údaje, které neodpovídají skutečnosti, především skutečnému stavu dlužníkovy majetku, například tím, že pachatel záměrně uvede menší hodnotu majetku, než která odpovídá skutečnosti. Pod pojmem zkreslené údaje si můžeme představit situaci, kdy pachatel uvede svůj skutečný majetek, ale uvede jej v jiném množství, uvede záměrně jinou adresu, kde se daný majetek nachází a nebo záměrně uvede některé vlastnosti majetku odlišně.

8 Porovnání české právní úpravy s německou právní úpravou v oblasti úpadkových trestných činů.

V souvislosti s postavením České republiky v rámci Evropy a Evropské unie jsem se rozhodl porovnat právní úpravu České republiky v oblasti úpadkových trestných činů s právní úpravou Spolkové republiky Německo.

Zjistil jsem, že Spolková republika Německo problematiku úpadkového práva a respektive bankrotu a dalších obdobných trestných činů řeší v oddílu XXIV. zvláštní části trestního zákoníku („*Strafgesetzbuch*“ -dále jen StGB) pod společným názvem insolvenční trestné činy. Jedná se o trestné činy, které jsou obsaženy v ustanoveních § 283 až 283d německého trestního zákona. Zvláštností je, že základem tohoto trestního zákoníku je původní úprava, která byla vydána již v roce 1871. Samozřejmě v mezidobí byla opakovaně novelizována. Od roku 2008 umožňuje například německé insolvenční právo možnost dovést trestní odpovědnost za úmyslné nebo nedbalostní opomenutí povinnosti podat včas, či řádně návrh na zahájení insolvenčního řízení dle § 15a německého insolvenčního zákona.¹⁸¹ Zásadní novelizace byla provedena 1.1.2014 v souvislosti s další novelou německého insolvenčního zákona. Poslední novelizace pak byla k 27.12.2019, od té doby k žádným dalším novelizacím v oblasti úpadkových trestných činů nedošlo.¹⁸²

Při obecném porovnání aktuální právní úpravy, používané v České republice a právní úpravy Spolkové republiky Německo je zřejmá a výrazně větší propracovanost vymezení jednotlivých forem jednání a současně i vyšší přísnost při ukládání trestů v německém trestním právu, oproti právu ČR. Zvláštností pak je, že mezi základními skutkovými podstatami jsou vymezeny i případy nedbalostního spáchání trestného činu. Kvalifikované skutkové podstaty jsou také trestány výrazně přísněji než v ČR, a umožňují tak daleko přísnější postihy tresty než kvalifikované skutkové podstaty pro obdobné trestné činy v České republice.

---

¹⁸¹ § 15a německého insolvenčního zákona

¹⁸² Seznam novel byl brán na německé verzi C.H.Beck, viz příložený HTML odkaz <https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FLackKoStGB%5F26%2FBuch%2Fcont%2FLackKoStGB%2Eabk%2Ehtm>

Německá právní úprava obsahuje, na rozdíl od české i zdůraznění, že pokus je trestný. Česká úprava pak trestnost pokusu řeší v obecné části trestního zákoníku.

8.1 Bankrot, zvláště těžký případ bankrotu

Základní ustanovení insolvenčních trestných činů je spojeno s trestným činem bankrotu, vymezeným v § 283 StGB, který svým obsahem se zásadním způsobem blíží právní úpravě České republiky, a to především ustanovení § 222, respektive 224 trestního zákoníku. Tedy můžeme v něm shledat podobné znaky, které obsahují i trestné činy poškození věřitele a způsobení úpadku dle českého trestního zákoníku. Pro německou právní úpravu je charakteristické, že jednání vymezená v trestném činu bankrotu, jsou trestná jen tehdy, jestliže pachatel zastavil své platby nebo na jeho majetek bylo vyhlášeno insolvenční řízení, nebo návrh byl v důsledku nedostatku podstaty zamítnut. Zde spatřuji odlišnost oproti české právní úpravě, kdy především ustanovení § 222 TrZ, může naplnit dlužník, který nemusí být nutně v insolvenčním řízení.

Skutková podstata bankrotu je pojímána v StGB velice široce a obsahuje rozsáhlou škálu možných jednání pachatele, vždy je však závislá na insolvenčním řízení a jeho průběhu.¹⁸³ Trestného činu bankrotu dle § 283 odst. 1 StGB se dopustí ten, kdo při předlužení nebo hrozící nebo nastoupivší platební neschopnosti. Jedná způsobem přesně vymezeným v § 283 odst. 1, v bodech jedna až osm StGB. Jedná se o vymezení základních forem, kterými může pachatel se dopustit trestného činu bankrotu.¹⁸⁴ Stejně se trestá, pokud pachatel jednáním, které je označeno v § 283 odst. 1 StGB, způsobí své předlužení nebo platební neschopnost.

Pachatel trestného činu bankrotu může být, v případě naplnění základních skutkových podstat dle § 283 odst. 1 StGB, potrestán trestem odnětí svobody délce až pěti let. Tento fakt, ale platí pouze v situacích spojených s úmyslným zaviněním.

V případě nedbalostního zavinění pro jednání obsažená v § 283 odst. 1, 2 StGB, však může být pachatel dle § 283 odst. 4 StGB stižen trestem odnětí svobody až na dvě léta nebo možným uložením peněžitého trestu.

---

¹⁸³ PELZ, Christian. Strafrecht in Krise und Insolvenz. 2., neu bearbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011. 322 s. ISBN 978-3-406-60006-7.

¹⁸⁴ KRUK, Jiří. Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, stav 01. 01. 2014. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014., § 283

Německý trestní zákoník počítá i s možností trestání pokusu. Pokus trestného činu bankrotu je možný především z důvodu jeho výslovného zákonného zmínění. Přestože je dle německého trestního zákoníku možný pokus jen u zločinů, umožňuje StGB v některých ustanoveních zvláštní části německého trestního zákoníku trestat i pokusy přečinů. Právě insolvenční trestný čin bankrotu dle § 283 StGB v rámci základních skutkových podstat je toho důkazem.¹⁸⁵

Nesmí být opomenuta situace zvláště těžkého případu bankrotu (§ 283a StGB), kdy pachatel jedná ze ziskuchtivosti nebo vědomě přivede větší množství osob k nebezpečí ztráty jejich jemu svěřených majetkových hodnot, nebo do hospodářské nouze. V tomto případě může být pachateli uložen trest odnětí svobody v délce šesti měsíců až do deseti let. Taková výše možného trestu nepřichází v úvahu u žádného úpadkového deliktu v ČR. Český trestní zákoník počítá pouze s možností uložení trestu odnětí svobody v nejvyšší možné výměře osmi let u privilegovaných skutkových podstat úpadkových trestných činů.

Je tedy charakteristické, že skutkové podstaty a kvalifikace jednotlivých forem trestného činu bankrotu, tak jak jsou v německém právu obsaženy, jsou podrobnější, přesnější a specifitější. Obsahují v podstatě znaky až tří skutkových podstat trestního zákoníku ČR (§ 222, 224, 254 TrZ). Právě protože je maximální snaha zabránit páchání takovéto trestné činnosti, tak je jednání postihováno velmi přísnými tresty.

8.2 Porušení povinnosti vést účetnictví

Druhým insolvenčním trestným činem, který zná německý trestní zákoník, je trestný čin porušení povinnosti vést účetnictví dle § 283b StGB. I toto jednání je pak trestným činem jen tehdy, jestliže pachatel zastavil své platby nebo na jeho majetek bylo vyhlášeno insolvenční řízení nebo návrh na prohlášení insolvenčního řízení, nebo návrh na vyhlášení byl v důsledku nedostatku podstaty zamítnut.

Trestný čin porušení povinnosti vést účetnictví směřuje na situaci, kdy pachatel zanedbá povinnost vést obchodní knihy způsobem vymezeným v § 283b odst. 1, body 1 až 3 StGB. V úmyslné formě může být pachatel za toto jednání

---

¹⁸⁵ KRUK, Jiří. Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, stav 01. 01. 2014. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014., § 283

odsouzen trestem odnětí svobody až na dvě léta nebo hrozbou uložení peněžitého trestu. V nedbalostní formě shodných jednání může být potrestán trestem odnětí svobody v délce až jednoho roku nebo možným uložení peněžitého trestu.

Naopak, oproti trestnému činu bankrotu dle § 283 StGB, zde zákon nepočítá s možností pokusu, respektive u tohoto trestného činu není pokus trestný (§ odst. 1 a § 12 odst. 1 StGB).¹⁸⁶

Obdobnou úpravu české trestní právo obsahuje v ustanovení § 254 odst. 1 TrZ, kdy však česká právní úprava požaduje ohrožení majetkových práv jiného nebo včasného a řádného vyměření daně.

Německý trestní zákoník zná trestný čin porušování povinností vést účetnictví a trestný čin bankrot velmi dlouho, například trestný čin bankrot byl novelizací zařazen do trestního zákoníku už 2.10.1877 novelou týkající se především trestných činů spojených s konkursem. Trestný čin dle § 283b byl novelizací zakomponován až o 99 let později v roce 1976. Trestný čin bankrotu poté byl ještě v rámci změn politických a společenských měněn v roce 1987¹⁸⁷ a poté také v letech 1996, 2011 a poslední novela, která se jakkoliv dotkla insolvenčních trestných činů, byla novela provedená v roce 2015.¹⁸⁸

8.3 Zvýhodnění věřitele

Dalším trestným činem, který obsahuje německý trestní zákoník v oblasti insolvenčních trestných činů, je trestný čin zvýhodnění dlužníka podle § 283c, který má základní skutkovou podstatu vymezenou, takto: „*kdo při znalosti platební neschopnosti poskytne věřiteli zajištění nebo uspokojení, které tento vůbec nemá právo nárokovat tímto způsobem nebo v této době, a tím jej úmyslně nebo vědomě zvýhodní před jinými věřiteli.*“ Z této dikce tohoto trestného činu lze vyčíst, že uvedený trestný čin má mnoho podobného k trestnému činu zvýhodnění věřitele dle § 223 TrZ. Znaky zvýhodnění věřitele v německém trestním zákoníku a jeho souvislost s možnými formami úpadku, potrhují fakt, že i v tomto případě musí pachatel zastavit své veškeré platby nebo nad jeho majetkem bylo vyhlášeno

---

¹⁸⁶ KRUK, Jiří. Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, stav 01. 01. 2014. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.

¹⁸⁷ Strafrechtsänderungsgesetz 1877 – novela německého trestního zákoníku č. I/390

¹⁸⁸ Strafrechtsänderungsgesetz 2015 – novela německého trestního zákoníku č. I/112

insolvenční řízení, popřípadě byl návrh na zahájení insolvenčního řízení zamítnut pro nesplnění podmínky dostačujícího majetku.

Za tento trestný čin může být pachatel potrestán trestem odnětí svobody až na dvě léta, což je rozdíl oproti české právní úpravě. Český trestní zákoník umožňuje uložení trestu odnětí svobody v délce „jen“ jednoho roku, nebo uložení trestu zákazu činnosti, se kterým naopak německá právní úprava nepočítá. Stejně jak tomu je u trestného činu bankrotu, zákon počítá s možností, že trestný čin nebyl dokonán, když z určitého důvodu k dokonání trestného činu nedošlo, a pachatel se pouze o něj pokusil, pokus je trestný.

Nesmí být opomenut fakt, že dle § 283c StGB je spáchání tohoto trestného činu spojeno pouze s platební neschopností, což odpovídá koncepci trestného činu zvýhodňování věřitele (§ 256a TrZ 1961), která byla uznávána do přijetí trestního zákoníku na konci roku 2009. Úprava dle trestního zákoníku, konkrétně dle § 223 TrZ. je podrobnější než německá právní úprava, především proto, že odráží aktuální znění insolvenčního zákona č. 182/2006 Sb., který vymezuje formy úpadku, na což reaguje česká právní úprava. Dle současného znění § 223 TrZ je možné tento čin spáchat v rámci obou způsobů úpadku (platební neschopnost, předlužení). Tedy česká právní úprava je v tomto směru preciznější než úprava německá pro uvedený trestný čin.^{189 190}

8.4 Zvýhodnění dlužníka

Posledním trestným činem, týkajícím se úpadku, který je obsažen ve XXIV. hlavě StGB, je trestný čin zvýhodnění dlužníka § 283d StGB. Tento trestný čin má několik společných znaků k trestnému činu poškození „cizího“ věřitele, tak jak je vymezuje český trestní zákoník v ustanovení § 222 odst. 2 TrZ. Zvýhodnění dlužníka je opět možno spáchat za užití § 283d odst. 4 pouze v rámci insolvenčního řízení. A to způsoby vymezenými v § 283 odst. 1, bod 1 a 2 StGB. Opět je německá úprava přísnější než, jak to umožňuje český trestní zákoník ve své základní skutkové podstatě trestného činu poškození věřitele. Dle německé právní úpravy je možné uložit trest odnětí svobody v délce až pěti let nebo peněžitý trestem. Dle

---

¹⁸⁹ SCHÖNKE, Adolf, SCHRÖDER, Horst et al. Strafgesetzbuch. Kommentar. 27. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2006. 2882 s. ISBN 3-406-51729-3. S. 2413 a násl.

¹⁹⁰ PELZ, Christian. Strafrecht in Krise und Insolvenz. 2., neu bearbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011. 322 s. ISBN 978-3-406-60006-7.

české právní úpravy může být pachatel potrestán, stejně jako v případě poškození vlastního věřitele, trestem odnětí svobody v délce maximálně dvou let nebo zákazem činnosti (v rámci základní skutkové podstaty).

Stejně jako u většiny insolvenčních trestných činů je zde pamatováno na situaci, kdy pachatel svým jednáním trestný čin nedokončil a trestný čin dospěl pouze do stádia pokusu, tedy pokus je trestný.

Trestný čin zvýhodnění dlužníka je rovněž charakteristický svojí kvalifikovanou skutkovou podstatou, vymezenou v § 283 odst. 3 StGB, kdy může být pachatelem, který jednal ze ziskuchtivosti nebo záměrně vystavil několik věřitelů do hospodářské nouze, nebo způsobí hrozbu ztráty, takových věřitelů, jejich majetku, být uložen trest odnětí svobody v délce až deseti let. Opět se zde tedy ukazuje fakt, že německý trestní zákoník je oproti trestnímu zákoníku ČR zákoníkem přísnějším a důsledněji chránícím právo věřitele na řádné uspokojení pohledávky.¹⁹¹

Tak jak je zřejmé při porovnání úpravy úpadkových trestných činů ve Spolkové republice Německo a v České republice, tak úprava vždy směřuje k ochraně práv věřitelů v rámci insolvenčního řízení, což obsahuje především německá úprava, ale česká úprava obsahuje obecnější ochranu věřitelů v rámci ochrany jejich práv při plnění smluvních závazkových vztahů a podrobnější úpravu v rámci insolvenčního řízení. Obě úpravy jsou si podobné a vzájemně se doplňují, což nasvědčuje tomu, že je obecnou snahou v rámci mezinárodní justiční spolupráce je potírání kriminality, tedy i úpadkových trestných činů, a shodné vymezení základních znaků trestných činů, tak aby mohlo docházet k vzájemné spolupráci mezi Německem a Českou republikou. Základem mezinárodní spolupráce při potírání úpadkových trestných činů a obecně kriminality jsou Mezinárodní smlouvy, zákon č. 104/2013 Sb., o Mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ustanovení trestního zákoníku a ustanovení zákona o právním styku s cizinou.

---

¹⁹¹ KRUK, Jiří. Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, stav 01. 01. 2014. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, § 283d

9 Úvahy de lege lata a de lege ferenda

V rámci přípravy diplomové práce jsem se snažil konzultovat problematiku úpadkových trestných činů, jednak s orgány činnými v trestním řízení, tak i se soudci specializující se na insolvenční řízení, ale také s advokáty. Dospěl jsem k závěru, že současná platná právní úprava, která vychází z požadavků práva pro ochranu věřitelů a k přístupu České republiky k unijnímu právu, chrání nebo se snaží chránit věřitele.

Pro trestní právo by měla platit zásada subsidiarity trestní represe, tedy „*Ultima Ratio*“. V rámci této zásady by tedy mělo být především pro ochranu práv věřitelů užíváno prostředku práva občanského, korporátního či práva insolvenčního. Každá z těchto norem umožňuje dostatečnou právní ochranu věřitele, který se domáhá svých nároků z řádně splněného závazkového vztahu, Samozřejmě pak může nastat situace, kdy dlužník ve snaze zkrátit práva věřitele buď jedná způsobem, který v současné době předvídají především ustanovení § 222 až 226 TrZ, anebo se snaží využít stále úspěšnějších forem, jak uniknout splnění závazku vůči věřiteli. Česká republika na rozdíl, například od právní úpravy Spolkové republiky Německo, úpadkové trestné činy nechápe tak rigidně, tedy pouze v rámci insolvenčního řízení, ale chápe jako trestné činy, které mají chránit věřitele i v rámci jiného řízení, tedy i v rámci řízení občanskoprávního či obchodněprávního. Naproti tomu úprava Spolkové republiky Německo je výrazně přísnější a postihuje zásadnějším způsobem porušení práva. Mám za to, že pro úpravu úpadkových trestných činů v České republice je zřejmé, že tyto trestné činy reagují až na nastalou situaci. V současném období se pachatelé dopouštějí kvalifikovanějších protiprávních jednání a právní úprava, respektive výklad práva a jeho užití určitým způsobem, zaostává a pokulhává za touto problematikou. Pachatele těchto trestných činů využívají mnohem sofistikovanějších způsobů, jak se vyhnout trestní odpovědnosti, k čemuž využívají ekonomické poradce, advokáty a další osoby, ale i specializovanou techniku. Oproti nim stojí na počátku orgány činné v trestním řízení, tedy policie, která není dostatečně personálně i technicky vybavena, což má za následek, že řada trestných činů v oblasti úpadkových trestných činů není objasněna nebo je objasněna nedostatečně. V rámci své práce jsem například zjistil, že orgány činné v trestním řízení si nejsou jisty, zda uvedená jednání mají charakter trestných činů či nikoliv a jaká především pak,

je výše způsobené škody. Myslím si tedy, že jednou z podstatných záležitostí při úvahách jak insolvenční právo, nebo úpadkové trestné činy samotné upravit tak, že bude zpřísněná trestněprávní odpovědnost a jednak budou zpřísněny právní normy, které napomáhají k odhalování této trestné činnosti. Myslím si, že jednou z podstatných norem a oblastí kde by mohlo dojít k odstranění možností páchat trestnou činnost, je kromě, v současné době připravované „další vlny“ EET, také činnost finančních úřadů. Finanční úřad, který dokáže lépe odhalit v řadě případů snahu poškodit věřitele nebo jiného zvýhodnit právě v souvislosti s kontrolou daňových priznání a kontrolních hlášení. Myslím si, že vhodnou problematikou ochrany věřitelů bude kontrola daňového priznání, například ve formě křížového daňového priznání, tedy kdy údaje z jednoho daňového priznání bude možno ověřit i v daňovém priznání druhého účastníka smluvního vztahu.

Finanční úřady mají k dispozici normy, které jim umožňují pečlivě zjišťovat podnikatelské a jiné aktivity subjektů, avšak dle mého názoru je nedostatečně využívají. Finanční úřady mají k dispozici, například zákon o prokazování původu majetku,¹⁹² avšak tak jak jsem byl informován, fakticky tento zákon není v současné době zásadním způsobem aplikován, vyjma několika málo případů. Pokud by došlo k řádné aplikaci této právní úpravy, nepochybně by se pachatele obávali, že nebudou schopni zdůvodnit množství svého nabytého majetku. Pokud by jim hrozilo nebezpečí trestního postihu, buď z hlediska finančního postihu nebo i z hlediska trestněprávního, že tímto jednáním poškodil své věřitele nebo zvýhodnil své věřitele, tak by se nepochybně této trestné činnosti snažili vyhnout.

Další možnost pak vidím v povinnosti podat řádně a včas insolvenční návrh. Je velmi častým jevem, že dlužník, který vnímá, že už je v úpadku, tedy že naplňuje pojmové znaky úpadku, ať už ve formě platební neschopnosti či předlužení, tak než podá vlastní insolvenční návrh, tak pravidelně, buď vyvede část majetku na jiný subjekt, například založením jiné obchodní korporace, pravidelně s obdobným názvem původní korporace. Případně učiní jednání, aby v době podání insolvenčního návrhu, již korporace neměla žádný majetek. Firma je dlouhodobě v úpadku, tak návrh je však podáván až v době, kdy již fakticky žádný majetek firma nemá. Návrh je poté zamítnut pro nedostatek majetku. Jednatel anebo společníci korporace jsou před podáním návrhu zabezpečeni stejně jako někteří, pro

---

¹⁹² Zákon č. 321/2016 Sb.

dlužníka významní, věřitelé, ale insolvenční soud, pak musí návrh na prohlášení úpadku zamítnut pro nedostatek majetku. Myslím si, že v tomto případě právě nepodání včasného insolvenčního návrhu v době, kdy skutečně firma již je v úpadku, by mělo být postihováno jako samostatný trestný čin. Nepochybně by se pachatelé obávali své trestněprávní odpovědnosti a směřovalo by jejich jednání k tomu, aby jakmile zjistí, že jsou v úpadku, ve snaze vyhnout se trestnímu stíhání podali insolvenční návrh. Majetková situace dlužníka by byla přezkoumána soudem a lze předpokládat, že by byla důsledně zachována zásada poměrného a spravedlivého uspokojení jednotlivých věřitelů. Pokud by ustanovení výše zmíněného zákona, bylo řádně využíváno, jistě by nedocházelo k situacím, které jsou zřejmé z nahlédnutí do insolvenčního rejstříku, kdy návrhy jsou zamítány pro nedostatek majetku. Mám za to, že se jedná o úmyslné jednání, tedy skutková podstata by v tomto směru mohla být vymezena s odkazem právě na úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka a mohla by mít za následek ochranu věřitelů v případě nepodání insolvenčního návrhu. Pachatele nebo jednatele, tedy odpovědné jednatele v obchodních korporacích, by takovéto ustanovení mohlo donutit k plnění svých povinností při řešení úpadku. Přestože zákon o obchodních korporacích obsahuje ustanovení o odpovědnosti jednatele za porušení právních povinností dle zákona o obchodních korporacích, tak fakticky k postupu proti jednatele, pokud poruší své povinnosti nedochází, neboť by jej musela často žalovat vlastní firma, kterou sám často vlastní právě jeden z jednatelů. Pokud by jednatel nesplnil svoji povinnost a nepodal insolvenční návrh, tak by zde byla jeho přímá trestní odpovědnost.

Myslím si, ale také, že je třeba chránit i dlužníky. Byl jsem informován, že velmi často dochází k situaci, kdy věřitel, který nemá, například řádnou a důvodnou pohledávku, případně tuto pohledávku není schopen řádným způsobem prokázat a objasnit, a je si vědom, že v rámci civilního řízení, by nebyl při vymáhání pohledávky úspěšný, tak velmi často se uchyluje k podání trestního oznámení. V rámci tohoto trestního oznámení, pak orgány činné v trestním řízení, za věřitele jsou povinny splnit veškeré jeho povinnosti, například opatřit listinné důkazy a vyjádření. Dlužník ve snaze odvrátit své trestní stíhání, pak věřiteli sám předloží důkazy proti sobě, které by nepředložil během standardního civilního řízení a předkládá důkazy. A proto se domnívám, že by měl být i dlužník chráněn proti takovémuto jednání, které je účelové a je i zásadně poškozující. Pokud dojde k

podání takového účelového trestního oznámení, měla být zakotvena možnost uplatnit trestní odpovědnost takového oznamovatele věřitele a měl by být za takové jednání postížen.

U orgánů policie jsem byl opakovaně upozorňován, že prací policie je často rozměňována objasňováním tvrzení v trestních oznámeních pro podezření ze spáchání trestného činu podvodu či jiných, kdy věřitel se tímto způsobem snaží získat údaje pro vymáhání své pohledávky, nebo donutit dlužníka uhradit i nedůvodnou pohledávku. Orgány policie jsou pak zahlcovány oznámeními, které nemají charakter porušení trestního práva. Trestní oznámení, jakmile bylo podáno se musí prověřit. Byl jsem informován o tom, že proti takovýmto trestním oznámením je velmi obtížné se bránit. Nicméně kvůli tomu, je policie zbytečně zatěžována, co by se dalo řešit například hrozbou trestního postihu v případě podání nedůvodného oznámení, popřípadě zpoplatnění takového oznámení. Pokud by musel oznamovatel- nejčastěji věřitel trestní oznámení zpoplatnit například částkou 10 000 Kč, jistě by takovýchto zbytečných trestních oznámení ubylo. Dlužníci by nebyly zbytečně dehonestováni v rámci trestního řízení. Zjistil jsem také, že je často dlužníkům právě trestním stíháním vyhrožováno. Stejně tak, je často vyhrožováno dlužníkům a někdy jen domnělým, prostřednictvím tzv. inkasních společností, které při vymáhání pohledávek, kterou jsou i nedůvodné, anebo také promlčené, často ve vyzývacím dopise přímo vyhrožují trestním oznámením anebo zahájením insolvenčního či exekučního řízení, ačkoliv o pohledávce nebylo doposud řádně rozhodnuto. Často nezalý dlužník zaplatí i neoprávněnou či promlčenou pohledávku. Myslím si, že i proti tomu by se v rámci boje na ochranu dlužníka dalo bojovat v rámci nového institutu trestního práva (nedůvodné trestní oznámení).

Ještě jednu problematiku si myslím, že by bylo možné také v souvislosti s ochranou práv dlužníka realizovat, a to problematiku nedůvodně podaných šikanózních insolvenčních návrhů věřitele. Právní úprava insolvenčního zákona je v tomto směru velmi přísná a pokud dlužník dostatečně rychle nezareaguje na podaný insolvenční návrh, hrozí vážné nebezpečí, že firma, která jinak plní své závazky a není v úpadku, kromě konkrétního závazku, který například neuznává, se může dostat do insolvenčního řízení. Může být prohlášen konkurz na majetek dlužníka dle insolvenčního zákona. Na nedůvodné a neoprávněné insolvenční návrhy reaguje insolvenční zákon v ustanovení § 147 InsZ, formou náhrady škody. Jsem přesvědčen, že by určitě napomohlo, pokud by nejen z titulu náhrady škody

ale i z titulu trestněprávní odpovědnosti navrhovatele insolvenčního návrhu, by pak bylo možno takové jednání kvalifikovat jako trestný čin *poškození dlužníka*. Jistě by došlo k výraznému omezení případu účelově podaných insolvenčních návrhů, kdy často věřitel není schopen prokázat svůj nárok nebo chce být uspokojeny přednostně, a i proto podá insolvenční návrh. Dlužník se snaží odvrátit nebezpečí insolvenčního řízení a tak pohledávku, kterou třeba neuznává nebo považuje za spornou, raději uhradí, aby se vyhnul případnému insolvenčnímu řízení. Trestní právo by tedy mělo chránit nejen věřitele ale i druhého účastníka závazkového vztahu, kterým je dlužník. Zvláště, když řada vztahů je založena na synalagmaticnosti. Samozřejmě na otázku šikanózních insolvenčních návrhů již reagoval Nejvyšší soud ČR, kdy v rozhodnutí 8 Tdo 1352/2014 ze dne 26.2.2015 se vyjádřil k odpovědnosti podání šikanózního insolvenčního návrhu.^{193 194} Z rozhodovací praxe je zřejmé, že i on si uvědomuje, že i dlužník by měl být chráněn proti šikanózním návrhům, kdy nabízí kvalifikované jednání jako trestný čin pomluvy.

Ochrana dlužníka je částečně realizována v rámci insolvenčního zákona, ale pokud nebude navrhovatel šikanózního návrhu za své protiprávní jednání ohrožen možností být také trestně stíhán a odsouzen, je velmi malá pravděpodobnost, že by šikanózních insolvenčních návrhů ubylo. Trestně právní úprava ochrany dlužníka před ataky vymahačů, inkasních společností ale i šikanózně podaných insolvenčních návrhů.

Samozřejmě, jak se vyvíjí společnost, tak se vyvíjí i úpadkové trestné činy a vztahy mezi věřitelem a dlužníkem. Orgány činné v trestním řízení a především pak zákonodárce by na tuto problematiku měl rychleji reagovat. Dle mého názoru, výrazně rychleji, než nyní reaguje, což jsem naznačil výše třemi směry, kterými by se mohl zákonodárce ubírat, a které by určitě napomohly zlepšení vztahu mezi věřitelem a dlužníkem, v rámci plnění závazkových vztahů.

---

¹⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1352/2014-38

¹⁹⁴ Trojan, L. Přesahy insolvenčního řízení do trestního práva v judikatuře Nejvyššího soudu, *Bullet in advokacie*, 2019 č. 5 s. 50-51

10 Závěr

V rámci své práce jsem se zaměřil na problematiku úpadkových trestných činů. Jedná se poměrně o novou problematiku, která se objevila ve společnosti a v potřebách společnosti v souvislosti se změnami, které nastaly po roce 1989, kdy došlo k rozvoji podnikatelského prostředí ale také k rozvoji uplatňování práva při plnění ze závazkových vztahů. Pro úpadkové trestné činy, stejně jako i pro jiné právní normy, je charakteristické, že v určitém směru jsou opožděny oproti vývoji ve společnosti, neboť stále platí zásada, že právo a morálka nejsou totožné termíny a právo za morálkou vždy určitým způsobem zaostává. V současné době se však společnost určitým způsobem polarizuje, což vede samozřejmě k tomu, že se vytvářejí i prostory pro využívání případných nepřesností a nejasností práva. Pro tuto společnost je charakteristické, že hodnota a postavení ve společnosti je závislá na množství majetku a množství peněz, které kterýkoliv občan má. Podle množství majetku a peněz se pak posuzuje úspěšnost občana. Je také charakteristické, že některé osoby se snaží domoci svého lepšího postavení i prostřednictvím jednání, kterým poškozují ostatní účastníky závazkového vztahu.

V rámci studia materiálu, které jsem měl k dispozici i v rámci konzultací, které jsem realizoval mezi soudci, státními zástupci, advokáty jsem zjistil, že ochrana věřitele je velmi obtížná a velmi složitá. U dlužníka se velmi často objevuje snaha za každou cenu udržet si svůj majetek a věřitele krátit. Oproti tomu věřitel se snaží domoci svého práva, ale nemá prostředky nebo prostředky jsou velmi obtížné a složité, a často se stává, že pro jednání dlužníka se věřitel svého práva nedomůže.

Úpadkové trestné činy společně s dalšími instituty práva, tedy především práva insolvenčního, korporátního a občanského mají sloužit k ochraně věřitele před nekalým a protiprávním jednáním dlužníka. Formy, jakými dlužník útočí na věřitele a snaží se zamezit uspokojení věřitele, jsou odlišné, proto i trestní úprava používá různé formy vymezení skutkových podstat. Myslím si, a zjistil jsem to i při zpracování své práce, že základem ochrany práv věřitele je především občanské právo a výkon tohoto práva, při zachování zásady subsidiarity trestní represe. Díky ní by nejdříve měly být realizovány úkony v rámci občanskoprávní ochrany a teprve následně prostředky trestněprávní. Na druhou stranu jsem však přesvědčen o tom, že v rámci generální prevence a ochrany společnosti před protiprávními jednáními pachatelů, je třeba, aby naše právo obsahovalo normy, které zapovídají určitá

jednání, a která pokud by nebyla korigována a sankcionována trestním právem, by vedla k narušení vzájemných závazkových vztahů. Úpadkové trestné činy mají za cíl, že pachatelé jsou si vědomi případné trestní odpovědnosti, a proto se snaží těmito jednáním vyhnout. Na druhou stranu, jsem však zjistil, že úpadkové trestné činy mohou pokrýt jenom část jednání pachatelů, zvláště když v případě obtížnějších úpadkových trestných činů nebo společenských závažnějších z hlediska rozsahu páčání jsou obvinění velmi často vybavení pomocí poradců, ekonomů, právníků, a mají velmi dobré technické a další vybavení, a proti nim stojí velmi nedostatečně vybavené orgány činné v trestním řízení, které nemají k dispozici tolik odborníků a tolik znalců v daném oboru, kteří by byli schopni rozpoznat složitější případy úpadkových trestných činů. Navíc jsem zjistil, že projednání úpadkových trestných činů, stejně jako většiny hospodářských trestných činů je velmi obtížně pochopitelné pro řadu soudců, což vede k tomu, že projednání věci je zdlouhavé a nevede k rychlému odsouzení pachatele. Jsem přesvědčen a zjistil jsem to v rámci přípravy mé práce, že pouze rychlá a jasná reakce orgánů činných v trestním řízení na porušení ustanovení úpadkových trestných činů, může mít za následek zvýšení právního vědomí společnosti a také odrazení pachatelů od páčání trestných činů. Pokud však trestní řízení v takovýchto případech, zpravidla probíhá v řádu měsíců i let, pak stupeň společenské závažnosti částečně klesá a také pachatelé nabývají přesvědčení, že v podstatě se jím nemůže nic stát. Je tedy zřejmé, že úpadkové trestné činy jsou součástí našeho platného právního řádu, jsou nezbytně nutné, avšak myslím si, že by bylo také vhodné, aby byly řádně aplikovány a využívány pro ochranu jednotlivého konkrétního věřitele, ale i skupiny dalších věřitelů a současně aby jejich aplikací a případnou prezentací takovýchto zásadních rozhodnutí i v médiích byli ostatní pachatele od páčání těchto trestných činů odrazováni.

Zjistil jsem také, že tak jak je poměrně málo četná problematika projednávání těchto trestných činů před soudy, tak i stejně málo četná a teprve vyvíjející se je i judikatura Nejvyššího soudu České republiky. V řadě případů jsem si vědom, že je v podstatě základní judikát, na který v ostatních případech Nejvyšší soud České republiky opakovaně odkazuje. Může se jednat o judikáty i velmi staré, které jsou v současné době pouze obnovovány v rámci nových rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, což jsem zjistil, například při studiu judikatury v letech 2018 až 2020. Ve většině případů je zde odkazováno na starší nálezy

Nejvyššího soudu České republiky. Myslím si že i v problematice úpadkových trestných činů by měla být reakce Nejvyššího soudu České republiky rychlejší, aby rychleji a lépe reagovala na aktuální podněty a aktuální způsoby páchaní těchto trestných činů, také by měla být konkrétnější, aby přesně a jednoznačně podřadila formy páchaní úpadkových trestných činů. Judikatura by měla být obsáhlejší.

Zabýval jsem se také otázkou, zda je právní úprava komplexní a domnívám se, že právní úprava je v zásadě v základních rysech již téměř úplná, avšak právě s rozvojem společnosti a s rozvojem vzájemných mezilidských a podnikatelských či právních vztahů, je třeba lépe reagovat na nové myšlenky a nové způsoby vzájemného chování subjektů. V této problematice jsem se vyjádřil v rámci mých úvah, co bych doporučoval v rámci systému de lege ferenda.

Jistojistě pozitivní změnou je zásadní změna zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (novela zákonem č. 183/2016 s účinností od 1.12.2016), který v § 7 ZTOPO diametrálně změnil pojmání výčtu trestných činů, které může spáchat právnická osoba, z pozitivního pojmání na to již správné negativní. Díky tomu může být postihována i v rámci úpadkových deliktů, také právnická osoba. Jedná se dle mého názoru správný krok, vzhledem k tomu, že jednání pachatelů je čím dál více propracovanější a sofistikovanější a také to může pomoci k tomu, že budou spravedlivě postihovány i právnické osoby, kterých je postupem času čím dál tím více. Tím je možné pružně reagovat při stíhání jednotlivých trestných činů.

11 Resume

The aim of this master's thesis is to give a comprehensive overview of a specific category of crimes related to the legal relationship between the creditor on one hand and the debtor on the other side, in bankruptcy and its solution in insolvency proceeding. The thesis first mentions certain historical facts that influenced the evolution of bankruptcy crimes. Furthermore, the thesis defines the basic concepts for a proper understanding of the crimes. These are terms that the criminal offenses cannot do without. Furthermore, basic social, economic and criminological aspects that influence the evolution of bankruptcy crimes were mentioned. A brief comparison of the legislation of the current legislation with the previous one was also made.

One of the primary aim of this master's thesis is to assess whether in the case of criminal liability for bankruptcy crimes, one of the fundamental principles of criminal law, namely the principle of ultima ratio, is applied.

The core of the thesis is an analysis of individual bankruptcy crimes. While defining the basic conditions and facts of the crimes of damage to the creditor, advantage of the creditor, causing bankruptcy, breach of obligations in insolvency proceedings and plotting in the insolvency proceedings. The individual subchapters relating to the aforementioned crimes always define the basic features, as well as the resolution of certain contentious issues that have been resolved by the courts in the decision-making process.

This thesis also tries to compare Czech legislation and German law in the field of bankruptcy crimes.

The conclusion of the thesis presents possible new reflections and introduction of new methodologies for prosecution and prevention of bankruptcy crimes. Furthermore, the chapter *De lege ferenda* also outlines a proposal to introduce new facts in the case of bullying insolvency proposal, so that they are not punished as a crime of defamation. The presented work tries to define the basic aspects of the problem of not often solved crimes

Keywords: Bankruptcy crimes, insolvency proceeding, debtor, creditor

Resume

Předkládaná magisterská práce má za cíl podat ucelený výklad o specifické kategorii trestných činů, jež souvisí se závazkovým právním vztahem mezi věřitel na straně jedné, a dlužníkem na straně druhé, se stavem úpadku a jeho případným řešením v rámci insolvenčního řízení. Práce nejdříve zmiňuje určité historické skutečnosti, které ovlivnily vývoj úpadkových trestných činů. Dále práce vymezuje základní pojmy pro správné pochopení zmíněných trestných činů. Jedná se o pojmy, bez kterých se dané trestné činy neobejdou. Dále byli zmíněny základní sociální, ekonomické a kriminologické aspekty, které ovlivňují vývoj úpadkových trestných činů. Byla provedena i stručná komparace právní úpravy současné právní úpravy s předešlou úpravou.

Jedním z primárních cílů této práce je zhodnotit, zda v případě trestní odpovědnosti za úpadkové trestné činy, dochází k uplatňování jedné ze stěžejních zásad trestního práva, a to zásady ultima ratio.

Jádro práce představuje rozbor jednotlivých úpadkových trestných činů. Přičemž byli vymezeny základní podmínky a skutečnosti u trestných činů poškození věřitele, zvýhodnění věřitele, způsobení úpadku, porušení povinnosti v insolvenčním řízení a pletichy v insolvenčním řízení. Jednotlivé podkapitoly týkající se zmíněných trestných činů, vždy vymezují základní znaky, a rovněž i řešení určitých sporných otázek, které byli řešeny soudy v rámci rozhodování.

Předkládaná práce rovněž se snaží o komparaci české právní úpravy a německé právní úpravy v oblasti úpadkových trestných činů.

Závěr dané práce předkládá možná nová zamyšlení a zavedení nových metodik stíhání a zabraňování úpadkových trestných činů. Dále v kapitole De lege ferenda je i nastíněn návrh zavedení nové skutkové podstaty v případě šikanózních insolvenčních návrhů, tak aby nebyli postihovány jako trestný čin pomluvy. Předkládaná práce se snaží čtenářům vymezit základní aspekty problematiky ne příliš často řešených trestných činů

Klíčová slova: Úpadkové trestné činy, insolvenční řízení, dlužník, věřitel

Seznam zdrojů

Monografie

DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4,

Hásová, J., Moravec, T. a kol. komentář Insolvenční zákon, 3. vydání. Praha: 2018

HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. Insolvenční řízení. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-715-6

HOLMAN, R. Ekonomie. 2. vydání. C. H. Beck, 2001

JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3.

KUCHTA, Josef. Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1682-5

KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-082-2.

KRUK, Jiří. Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, Překlady předpisů, stav k 01. 01. 2014. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.

MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4., s. 191 až 195

MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou. 5. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-675-0.

MILOTA, A. Učebnice obojího práva trestního, platného v Československé republice. Právo hmotné. Kroměříž: Nakladatelství J. Gusek, 1926, s. 373 a násl.

PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-293-9.

RICHTER, Tomáš. Insolvenční právo. 2. aktualizované vydání. Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-444-7.

Solnař, V. Systém československého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972

ŠÁMAL, Pavel, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav. Trestní zákon. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004

ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ,

Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. Trestní zákoník (EVK). 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 2278.

ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7

Šámal, P., Dědič, J., Grivna, T., Púry, F., Říha, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha C. H. Beck, 2018

VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUCHTA. Základy kriminologie a trestní politiky. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2.

Winterová, A. kol. Civilní právo procesní. 5. aktualizované vydání. Praha Linde, 2008

Judikatura

Rozsudek Krajského soudu Ústí nad Labem – pobočka Liberec, ze dne 15.11.2017 sp. zn. 56 T 15/2014 ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 30.5.2018, a ve spojení s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 5 TDO 487/2019.

Usnesení Městského soudu v Praze, ze dne 25.5. 2005, sp. zn. 7 To 196/2005

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 3.10.2010, sp. zn. VSPH 742/20120-A-10

Usnesení NS ČR ze dne 21.12.2011 sen zn. 29 NS ČR 14/2011

Usnesení NS ČR ze dne 21.12.2011, sen. Zn. 29 NS ČR 66/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp.zn. 8 Tdo 708/2009, ze dne 10.12.2009, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek jako R 40/2010

R 36/2007-II

TR NS 7/2004-T 708

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 5 Tdo 922/2018, též ve sbírce rozhodnutí pod R 43/2019 tr

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1300/2015-30

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1249/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 5 Tdo 1259/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 5 Tdo 163/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2018, sp. zn. 5 Tdo 1391/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 272/2005, též rozhodnutí T 790 tr.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1312/2015-59

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1577/2008, též jako T 1158

Usnesení Nejvyššího soudu ze 10.3.2004, sp. zn. 8 Tdo 242/2004 - nebo tež R 6/2005- I

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. 4 To 751/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1624/2011, též v R. 45/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. 5 Tdo 204/2007, též sbírka rozhodnutí T.1013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1482/2016-II., též sbírka rozhodnutí NS 1001/2017 tr.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 5 Tdo 383/2010, též pod R 17/2011 tr.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1217/2005, též ve sbírce rozhodnutí NS 5431/2005

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 5 Tdo 66/2016, též ve sbírce rozhodnutí R 51/2017 tr

SR 1999, č. 12

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 6. 1995, sp. zn. 2 To 213/95, též jako R 3/1997 tr.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1154/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2004, sp. zn. 8 Tdo 997/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. 5 Tdo 93/2016-71

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2015, sp. zn. 5 Tdo 799/2015-24

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1440/2011,(R. 64/2012 tr.)

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 6. 1995, sp. zn. 2 To 213/95

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 5 Tdo 242/2005, též jako T. 805

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1446/2016, též uvedeno ve sbírce rozhodnutí NS 7795/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 5 Tdo 780/2013-26

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22. 5. 1968, sp. zn. 4 Tz 26/68

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 5 Tdo 780/2013-26

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1335/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1535/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 5 Tdo 1412/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1274/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1570/2014-31

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1550/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1419/2014-38

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 5 Tdo 323/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. 5 Tdo 5/2015-29

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1419/2014-38

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1570/2014-31

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1182/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. 8 Tdo 708/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 15 Tdo 885/2013"

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 24. 6. 1986, sp. zn. 11 Tz 25/86 (R 32/1987 tr.)

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 6. 1978, sp. zn. Plsf 1/78 (R 17/1978 tr.)

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 25. 3. 1977, sp. zn. 11 Tzf 11/77 (R 3/1978 tr.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2005, sp. zn. 31 Cdo 606/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1352/2014-38

Odborné články

BERGER, P. Úpadkové trestné činy. *Bulletin advokacie*. 2012, **2012**(9), 49-50.

PRŮCHA, Václav. K problematice vymezení některých zákonných znaků trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a trestního zákona. *Trestní právo*. 2005, **2005**(3), 5-16.

PŮRY, F. Některé zvláštnosti trestných činů souvisejících se závazkovými vztahy a s insolvenčním řízením. *Trestněprávní revue*. 2011, **2011**(10), 279-285.

Trojan, L. Přesahy insolvenčního řízení do trestního práva v judikatuře Nejvyššího soudu, *Bulletin advokacie*, 2019 č. 5 s. 50-51

Právní předpisy

Zákon o zločinech, přečinech, přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1.1.1927. (117/1852 Ř. z.)

Německý trestní zákoník, vydaný jako zákon ze dne 16.4.1871 (Strafgesetzbuch)

Německý insolvenční zákon, vydaný jako zákon ze dne 5.10.1994
(Insolvenzordnung)

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (Insolvenční zákon)

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012., občanský zákoník

Zákon č. 90/2012., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 321/2016 Sb.

novela zákona č. 418/2011 Sb. provedená zákonem č. 183/2016

Internetové zdroje

<https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FLackKoStGB%5F26%2FBuch%2Fcont%2FLackKoStGB%2Eabk2%2Ehtm>

www.gesetze-iminternet.de

www.nsoud.cz

www.epravo.cz/top/clanky/insolvenčni-pravo/

www.zakonyprolidi.cz

www.zakony.centrum.cz

Jiné

PÚRY, František. Úpadkové trestné činy v České republice. [online]. Brno, 2014 [cit. 2020-03-02], s. 44. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/msjr0t/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc..

TKADLECOVÁ, Světlana. Konkurs a insolvence - sociální aspekty [online]. Zlín, 2011 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/alihlc/>>. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková.

Zahraniční literatura

B. Adler, Polak, A. Schwartz, Regulating Consumer Bankruptcy: A Theoretical Inquiry 2000,

PELZ, Christian. Strafrecht in Krise und Insolvenz. 2., neu bearbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011. 322 s. ISBN 978-3-406-60006-7

SCHÖNKE, Adolf, SCHRÖDER, Horst et al. Strafgesetzbuch. Kommentar. 27. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2006. 2882 s. ISBN 3-406-51729-3.

Přílohy:

Přehled způsobů vyřízení trestních řízení vedených pro úpadkové trestné činy, přehled ukládaných trestů – v letech 2015 až 2018

2015

	obžalováno	odloženo	zastaveno	odsouzeno	zproštěno
§ 222 TrZ	134	16	6	69	13
§ 223 TrZ	19	4	3	16	5
§ 224 TrZ	16	3	5	5	0
§ 225 TrZ	36	2	1	29	6
§ 226 TrZ	0	0	0	0	0
celkem	205	25	15	119	24

DRUHY TRESTŮ *

	NEPO	podmíněně	zákaz činnosti	pěněžitý	OPP	jiný	upuštěno
§ 222 TRZ	2	62	1	0	1	0	3
§ 223 TRZ	0	14	2	0	0	0	0
§ 224 TRZ	0	5	0	0	0	0	0
§ 225 TRZ	0	27	0	1	1	0	0
§ 226 TRZ	0	0	0	0	0	0	0
celkem	2	108	3	1	2	0	3

*vysvětlivky k přílohám – NEPO = nepodmíněný trest odnětí svobody, OPP = obecně prospěšné práce, PO = podmíněný trest odnětí svobody

2016

	obžalováno	odloženo	zastaveno	odsouzeno	zproštěno
§ 222 TrZ	111	12	4	59	14
§ 223 TrZ	20	2	3	11	5
§ 224 TrZ	12	2	0	11	0
§ 225 TrZ	51	5	3	30	11
§ 226 TrZ	0	0	0	0	0
celkem	194	21	10	111	30

DRUHY TRESTŮ

	NEPO	podmíněně	zákaz činnosti	pěněžitý	OPP	jiný	upuštěno
§ 222 TRZ	2	55	0	0	1	0	1
§ 223 TRZ	0	9	0	0	0	0	2
§ 224 TRZ	1	8	0	0	1	0	1
§ 225 TRZ	0	26	0	2	2	0	0
§ 226 TRZ	0	0	0	0	0	0	0
celkem	3	98	0	2	4	0	4

Porovnání počtu odsouzených za trestný čin krádeže a za úpadkové delikty

Rok	Osoby odsouzeny za trestný čin krádeže	Osoby odsouzeny za úpadkové trestné činy
2015	13986	119
2016	12184	111

¹⁹⁵

<i>2017</i>	<i>počet</i>	<i>odsouzeno</i>	<i>NEPO</i>	<i>PO</i>	<i>OPP</i>	<i>upuštěno</i>	<i>zproštěno</i>
§ 222 Trz	128	79	3	69	1	1	21
§ 223 TrZ	25	14	1	12	0	0	2
§ 224 TrZ	16	8	1	6	0	0	2
§225 TrZ	49	38	0	31	6	1	3
§ 226 TrZ	1	0	0	0	0	0	1
celkem	219	139	5	118	7	2	29

<i>2018</i>	<i>počet</i>	<i>odsouzeno</i>	<i>NEPO</i>	<i>PO</i>	<i>OPP</i>	<i>upuštěno</i>	<i>zproštěno</i>
§ 222 Trz	128	73	4	68	1	1	9
§ 223 TrZ	9	6	0	6	0	0	0
§ 224 TrZ	7	5	0	5	0	0	0
§225 TrZ	45	34	1	30	1	0	3
§ 226 TrZ	1	0	0	0	0	0	1
celkem	190	118	5	109	2	1	13

¹⁹⁶

¹⁹⁵ V přílohách vycházím ze Statistických ročenek kriminality [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky [cit. 29. 8. 2014]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>. Číselné údaje se týkají věcí pravomocně skončených u soudů.

¹⁹⁶ <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>